

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Návrat bojovníků guerillových hnutí do společnosti v rámci postkonfliktní rekonstrukce v kolumbii

Diplomová práce

Autor: Bc. Barbora Báštěcká

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie – Latinskoamerická studia

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Lenka Špičánová, Ph.D.

Hradec Králové, 2022

Zadání diplomové práce

Autor: Barbora Báštěcká

Studium: F20NK0057

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia

Název diplomové práce: **Návrat bojovníků guerillových hnutí do společnosti v rámci postkonfliktní rekonstrukce v Kolumbii**

Název diplomové práce: The return of guerrilla fighters to society as part of the post-conflict reconstruction in Colombia
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se bude zabývat zapojováním odzbrojených bojovníků guerillových hnutí do společnosti po uzavření mírové dohody z roku 2016, která měla ukončit více než 60 let trvající konflikt v Kolumbii. Teoretická část práce bude vycházet z koncepce postkonfliktní rekonstrukce a reintegrace odzbrojených bojovníků v jejím rámci. Práce bude dále mapovat podmínky pro postkonfliktní rekonstrukci vycházející z mírové dohody a následně zkoumat, jak proces probíhá. Blíže se poté zaměří na pohled kolumbijské veřejnosti na zapojování bývalých bojovníků guerill do běžného života prostřednictvím mapování výzkumů veřejného mínění, ale také pomocí vlastního dotazníkového šetření mezi kolumbijským obyvateli. Cílem práce je zjistit, zda v Kolumbii existují vhodné podmínky pro návrat bojovníků do společnosti a jak velký vliv bude mít jejich předešlé působení v guerillových hnutích na jejich zapojení do běžného života.

- Arjona, Ana. 2017. Rebelocracy. Social Order in the Colombian Civil War. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bauer, Michal, Fiala, Nathan, Lively, Ian. 2018. Trusting former rebels: An experimental approach to understanding reintegration after civil war. *The Economic Journal* 128.
- Correia, Maria. 2009. Disarm, Demobilize and Reintegrate. Transforming combatants into citizens to consolidate peace. *Development Outreach* 11.
- Economías Sociales del Común (ECOMUN). Dostupné na: <https://ecomun.com.co/>
- Girod, Desha M. 2015. Explaining Post-Conflict Reconstruction. Oxford University Press.
- Giustozzi, Antonio. 2012. Post-conflict Disarmament, Demobilization and Reintegration: Bringing State-building Back in. Burlington, VT: Ashgate.
- International Center for Transitional Justice (ICTJ). Dostupné na: <https://www.ictj.org/>
- International Commission of Jurists (ICJ). 2019. Colombia: The Special Jurisdiction for Peace, Analysis One Year and a Half After its Entry into Operation. Dostupné na: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2019/09/Colombia-Jurisd-para-la-paz-Exec-Summary-PUBLICATIONS-Reports-Fact-finding-mission-report-2019-ENG.pdf>
- Jurisdicción Especial para la Paz (JEP). Dostupné na: <https://www.jep.gov.co/>
- Kaplan, Oliver, Nussio, Enzo. 2016. Explaining Recidivism of Ex-combatants in Colombia. *Journal of Conflict Resolution*.
- Kroc Institute. 2019. Peace Accord Implementation in Colombia Continues to Progress Two Years In Media Advisory: April 9, 2019. Notre Dame: Kroc Institute for International Peace Studies. Dostupné na:

https://kroc.nd.edu/assets/316152/190409_pam_media_advisory_final.pdf

- La Agencia para la Reincorporación y la Normalización (ARN). Dostupné na: <http://www.reincorporacion.gov.co/>
- Langer, Arnim, Brown, Graham K. 2016. Building Sustainable Peace: Timing and Sequencing of Post-Conflict Reconstruction and Peacebuilding. Oxford Scholarship..

Zadávací
pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Lenka Špičánová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 31.5.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala (pod vedením vedoucí diplomové práce Mgr. et Mgr. Lenky Špičánové, Ph.D.) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Handwritten signature of Barbora Báštěcká in black ink.

V Hradci Králové dne 26. 6. 2022

Bc. Barbora Báštěcká

Poděkování

Děkuji paní doktorce Lence Špičanové, která mou práci vedla, vždy mi byla k dispozici ke konzultacím a poskytla mi mnoho cenných rad.

Dále děkuji mému příteli Andresovi a jeho otci Oscarovi za pomoc s tvorbou dotazníku a za obsahové i jazykové úpravy.

V neposlední řadě jsem vděčná všem mým blízkým za podporu při studiu a při psaní závěrečné práce.

Anotace:

Báštěcká, Barbora. 2022. *Návrat bojovníků guerillových hnutí do společnosti v rámci postkonfliktní rekonstrukce v Kolumbii*. Hradec Králové: Fakulta filozofická. Univerzita Hradec Králové, Diplomová práce.

Diplomová práce se bude zabývat zapojováním odzbrojených bojovníků guerillových hnutí do společnosti po uzavření mírové dohody z roku 2016, která měla ukončit více než 60 let trvající konflikt v Kolumbii. Teoretická část práce bude vycházet z koncepce postkonfliktní rekonstrukce a reintegrace odzbrojených bojovníků v jejím rámci. Práce bude dále mapovat podmínky pro postkonfliktní rekonstrukci vycházející z mírové dohody a následně zkoumat, jak proces probíhá. Blíže se poté zaměří na pohled kolumbijské veřejnosti na zapojování bývalých bojovníků guerill do běžného života prostřednictvím mapování výzkumů veřejného mínění, ale také pomocí vlastního dotazníkového šetření mezi kolumbijským obyvateli. Cílem práce je zjistit, zda v Kolumbii existují vhodné podmínky pro návrat bojovníků do společnosti a jak velký vliv bude mít jejich předešlé působení v guerillových hnutích na jejich zapojení do běžného života.

Klíčová slova: postkonfliktní rekonstrukce, reintegrace, guerillová hnutí, Kolumbie

Annotation:

Báštěcká, Barbora. 2022. *The return of guerrilla fighters to society as part of the post-conflict reconstruction in Colombia*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, Univesrity of Hradec Králové. Diploma thesis.

The thesis will adress the process of reintegration of demobilized guerrilla fighters after the peace agreement of 2016, which was to end more than 60 years of conflict in Colombia. The theoretical part of the work will be based on the concept of post-conflict reconstruction and the reintegration of disarmed fighters within it. The work will, further, map the conditions for post-conflict reconstruction based on the peace agreement and then examine its current progress. It will then focus on the Colombian public's view of the involvement of former guerrilla fighters in everyday life drawing from opinion polls, but also by own questionnaire survey among Colombians. The aim of the thesis is to discover whether suitable conditions exist in Colombia for the reintegration of fighters into society and how much influence their previous operation in guerrilla movements will have on their integration in everyday life.

Key words: post-conflict reconstruction, reintegration, guerilla movements, Colombia

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	1
Úvod	2
1. Postkonfliktní rekonstrukce a reintegrace bývalých bojovníků	6
1.1. Postkonfliktní rekonstrukce	6
1.2. Reintegrace bývalých bojovníků.....	11
1.3. Problémy reintegrace bývalých bojovníků	16
1.4. Shrnutí	18
2. Guerillová hnutí v Kolumbii	19
2.1. Guerillová hnutí.....	19
2.2. Ozbrojený konflikt v Kolumbii	19
2.3. Aktéři ozbrojeného konfliktu	21
2.4. Násilí a kriminální činnost v rámci ozbrojeného konfliktu	25
2.5. Shrnutí	28
3. Postkonfliktní rekonstrukce a reintegrace bývalých guerillových bojovníků v Kolumbii 29	
3.1. Mírová dohoda z roku 2016	29
3.2. Postkonfliktní rekonstrukce	30
3.3. Procesy reintegrace.....	31
3.4. Konkrétní příklady projektů reintegrace bývalých bojovníků	34
3.5. Úspěchy a neúspěchy procesů reintegrace	35
3.6. Shrnutí	37
4. Dotazníkové šetření.....	38
4.1. Hypotéza	38
4.2. Metodologie	39
4.3. Výsledky dotazníkového šetření.....	41
4.4. Analýza výsledků dotazníkového šetření	66
4.5. Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	79
4.6. Hlavní zjištění a platnost hypotézy.....	79
Závěr.....	82
Zdroje	87
Seznam tabulek	93
Seznam obrázků	96
Příloha 1: Dotazník	97

Seznam použitých zkratek

AUC	<i>Autodefensas Unidas de Colombia; česky Spojená sebeobrana Kolumbie</i>
AUSA	<i>Association of the United States Army; česky Asociace armády Spojených států</i>
ARN	<i>Agencia para La Reincorporación y La Normalización; česky Agentura pro reintegraci a normalizaci</i>
CSIS	<i>Center for Strategic and International Studies; česky Centrum pro strategická a mezinárodní studia</i>
DDR	<i>Demilitarization, Demobilization, Reintegration; česky Odzbrojení, Demobilizace, Reintegrace</i>
ELN	<i>Ejército de Liberación Nacional; česky Národní osvobozenecá armáda</i>
EPL	<i>Ejército Popular de Liberación; česky Lidová osvobozenecá armáda</i>
FARC	<i>Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia; česky Revoluční ozbrojené síly Kolumbie</i>
FARC	<i>Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común; česky Alternativní revoluční síla Kolumbie).</i>
FARC-EP	<i>Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo; česky Revoluční ozbrojené síly Kolumbie – Lidová armáda</i>
FMLN	<i>Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional; česky Fronta národního osvobození Farabunda Martího</i>
FSLN	<i>Frente Sandinista de Liberación Nacional; česky Sandinovská fronta národního osvobození</i>
HRW	<i>Human Rights Watch; nepřekládá se do češtiny</i>
JEP	<i>Jurisdicción Especial para la Paz; česky Speciální jurisdikce pro mír</i>
OSN, UN	<i>United Nations; česky Organizace spojených národů</i>
UP	<i>Unión Patriótica; česky Vlastenecká unie</i>

Úvod

Kolumbie se více než půl století potýkala s ozbrojeným konfliktem, v němž proti sobě válčila národní armáda, paramilitární skupiny a guerillová hnutí. O život v jeho průběhu přišly sta tisíce lidí. Miliony Kolumbijců zažily násilí, kontrolu ze strany ozbrojených skupin či byly nuceny odstěhovat se ze svých domovů.

Boje byly oficiálně ukončeny mírovou dohodou mezi kolumbijskou vládou a největší guerillovou skupinou FARC v roce 2016. V rámci této dohody vznikl rozsáhlý a komplexní plán postkonfliktní rekonstrukce, který má zajišťovat mnoho aspektů rozvoje země a jejích složek, jež jsou dlouhotrvajícím konfliktem narušené. Jednou z důležitých částí tohoto plánu jsou programy zabývající se reintegrací bývalých bojovníků do mírové společnosti. Právě úspěch či neúspěch procesu postkonfliktní rekonstrukce včetně programů reintegrace bude mít vliv na to, zda země bude schopná dlouhodobě udržet mír a zabránit opakování konfliktu.

Předmětem této diplomové práce je právě proces reintegrace odzbrojených a demobilizovaných bojovníků v rámci postkonfliktní rekonstrukce. Zmapovány budou podmínky, které musí být splněné, aby reintegrace byla úspěšná, ale také překážky, které tomu mohou bránit. Zjištění vycházející z koncepce postkonfliktní rekonstrukce budou aplikována na případ Kolumbie, v níž byl ozbrojený konflikt oficiálně ukončen v roce 2016, a na reintegraci jedné ze skupin, která v rámci konfliktu válčila – bývalé bojovníky guerillových hnutí. Zabývat se konkrétně touto stranou je důležité z toho důvodu, že je často považována za viníka konfliktu, a v době bojů stála proti vládě. Mírový proces s FARC a podmínky mimo jiné i pro reintegraci, které z něj plynou, jsou navíc často považovány za velmi kontroverzní. Proces reintegrace tak z těchto důvodů může být komplikovaný.

Bližší se tato práce bude věnovat aspektu přijetí odzbrojených bojovníků guerillových hnutí ze strany společnosti, která se konfliktu aktivně neúčastnila. Tento aspekt totiž teoretici často zmiňují jako jednu ze zásadních výzev procesů reintegrace.

Práce se zabývá ozbrojeným konfliktem, který probíhal od 50. let 20. století až do podpisu mírové dohody s FARC v roce 2016. Celé téma je postavené na historických souvislostech a zkušenostech Kolumbijců s tímto konfliktem v minulosti, praktická část a vlastní výzkum však vychází z aktuální situace a dnešního vnímání místních obyvatel.

Problematika postkonfliktní rekonstrukce je v zahraniční literatuře rozebírána poměrně zevrubně, v českých zdrojích velmi zřídka. Postkonfliktní rekonstrukci a konkrétním krokům, které je v jejím rámci třeba podnikat, se zabývá například OSN a její tehdejší šéf Boutros Boutros-Ghali ve své práci *Agenda pro mír* (1995) či americké Centrum pro strategická a mezinárodní studia a Asociace armády Spojených států. Yosef Jarabeen (2012) zpracoval

rozsáhlý kritický přehled o postkonfliktní rekonstrukci, v němž rozebírá jednotlivé koncepce a mechanismy především v kontextu zhroucených států a zahraniční či mezinárodní asistence. V rámci tohoto přehledu také aplikuje teoretické poznatky na konkrétní příklady, především na situaci v Iráku či Afghánistánu. Filip Filipov (2006) se zabýval postkonfliktní rekonstrukcí a udržení míru praktičtěji, a to porovnáním v zemích, kde byl tento proces úspěšný, a v zemích, kde došlo k relapsu. Konkrétními případy v Africe se zabývali Pierre Englebert a Dennis M. Tull (2018). Obsáhlými zdroji informací o reintegraci jsou například Jenifer M. Hazen (2005) či Massimo Fusato (2003). Zabývají se především sociální či ekonomickou reintegrací, minimálně je však v jejich pracích zpracován aspekt politické reintegrace. Přeměnou ozbrojených hnutí na politické strany v rámci mírových dohod (jedním z prvků politické reintegrace) se zabývá Michael Allison (2006). Tématice postkonfliktní rekonstrukce a reintegrace bývalých bojovníků přímo v Kolumbii se věnovala například Ana Arjona (2017). Autoři Juan E. Ugarriza a Enzo Nussio (2017) zpracovali výzkum v jehož rámci se zabývali interakcí mezi odzbrojenými bojovníky, přijímacími komunitami a oběťmi v době mírových procesů v Kolumbii. Obě tyto práce jsou aktuální a jsou důležitými zdroji pro tuto práci.

Na základě konceptů postkonfliktní rekonstrukce bude tato práce analyzovat situaci v Kolumbii a pokusí se zodpovědět následující výzkumné otázky:

1.) *Jak probíhá proces reintegrace bývalých bojovníků guerillových hnutí v rámci postkonfliktní rekonstrukce v Kolumbii po ukončení ozbrojeného konfliktu v roce 2016?*

Pro zodpovězení této otázky bude na základě studia zdrojů popsáno, jaké plány postkonfliktní rekonstrukce byly vytvořeny v Kolumbii při mírových jednáních v roce 2016, konkrétněji se práce zaměří na to, jak dosud probíhal proces reintegrace bývalých bojovníků guerillových hnutí.

2.) *Jaké výzvy a překážky brání či mohou bránit v procesu úspěšné reintegrace bývalých bojovníků guerillových hnutí v Kolumbii?*

Pomocí dostupných dat práce zhodnotí, do jaké míry byl proces reintegrace dosud úspěšný, a zmapuje, jaké překážky nastaly či mohou nastat a co může způsobit komplikace v zapojení bývalých bojovníků do mírové společnosti.

3.) *Setkávají se demobilizovaní členové guerillových hnutí s negativními postoji ze strany Kolumbijců při jejich návratu do postkonfliktní společnosti?*

Cílem dotazníkového šetření mezi kolumbijským obyvatelstvem je zjistit, zda může úspěšnému procesu reintegrace stát v cestě právě překážka v podobě nepřijetí bývalých bojovníků guerillových hnutí ze strany mírové společnosti.

4.) *Jaké faktory ovlivňují míru případných negativních postojů ze strany společnosti, do níž se bývalí členové guerillových hnutí reintegrují?*

Dotazníkové šetření bude také zkoumat, zda se případné negativní postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí liší například na základě demografických údajů či osobní zkušenosti s ozbrojeným konfliktem. V rámci šetření budu také ověřovat platnost hypotézy týkající se konkrétně vlivu zkušenosti Kolumbijců s ozbrojeným konfliktem na postoj vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí. Zkoumaná hypotéza zní takto: *Kolumbijci, kteří mají osobní zkušenost s ozbrojeným konfliktem, či ti, jejichž příbuzní či známí mají zkušenost s ozbrojeným konfliktem, vyjadřují negativní postoje vůči bývalým guerillovým bojovníkům častěji než ti, kteří tuto zkušenost nemají či neznají nikoho, kdo tuto zkušenost má.*¹

Pro získání odpovědí na výzkumné otázky je nejprve třeba objasnit teoretický základ práce – koncepci postkonfliktní rekonstrukce. Je nutné popsat, jaká je její podstata, a proč je důležitá v kontextu udržení míru. Vzhledem k tomu, že k celkovému úspěchu postkonfliktní rekonstrukce je zásadní splnění jejích dílčích částí, konkrétněji se práce zaměří na jednu z nich, tedy na reintegraci bývalých bojovníků. Teoretický základ lze poté využít k aplikaci na konkrétní situaci – v případě této diplomové práce na proces postkonfliktní rekonstrukce a reintegraci bývalých členů guerillových hnutí v Kolumbii. Prostřednictvím analýzy procesu, jeho dílčích kroků a dosavadních výsledků lze popsat, jakým způsobem jsou reintegrovaní odzbrojení bojovníci guerill a jaké překážky brání v tom, aby bylo možné proces reintegrace úspěšně dokončit. Blíže pak bude práce zkoumat problém, který teoretici v souvislosti s reintegrací bývalých bojovníků často zmiňují, tedy na nepřijetí bývalých bojovníků ze strany společnosti, která se konfliktu aktivně neúčastnila.

Na základě rozboru této problematiky a analýzy kolumbijské situace bude vytvořen dotazník, jehož cílem je zjistit, zda je tento problém v případě reintegrace bývalých bojovníků guerillových hnutí v Kolumbii relevantní a jaké jsou případně faktory, které na něj mají vliv. Šetření proběhne mezi kolumbijským obyvatelstvem na jaře roku 2022. Cílem je sesbírat vzorek odpovědí od nejméně sta respondentů. Pomocí výsledků dotazníkového šetření bude také možné ověřit platnost stanovené hypotézy.

Diplomová práce se tedy skládá ze dvou částí – teoretické a praktické. V rámci teoretické části se práce bude věnovat konceptům postkonfliktní rekonstrukce. Vycházet bude ze

¹ Metodologii včetně operacionalizace proměnných bude vysvětlena v kapitole 4.2. *Metodologie*.

zahraniční literatury, která osvětluje tuto problematiku. Blíže se pak bude věnovat rozboru teoretických prací zaměřujících se na proces reintegrace bývalých bojovníků. Je třeba pochopit, proč je důležité, aby byl proces reintegrace úspěšný, a jakou roli hraje v prevenci znovuvypuknutí konfliktu. Nezbytné je také znát možné výzvy a překážky, kterým tento proces může čelit.

Teoretické poznatky budou následně využity při zpracování praktické části a při provádění dotazníkového šetření. Praktická část bude zaměřena na kolumbijský případ postkonfliktní rekonstrukce a konkrétněji pak na proces reintegrace bývalých členů guerillových hnutí. Nejprve budou na základě čerpání informací ze zahraniční literatury představeny politicko-historické souvislosti ozbrojeného konfliktu se zaměřením na nejdůležitější aktéry bojů a na negativní dopady konfliktu na kolumbijské obyvatelstvo. Blíže bude popsáno, jak vypadaly mírové dohody a jaké plány postkonfliktní rekonstrukce a reintegrace bývalých bojovníků guerillových hnutí z nich vzešly. Následně proběhne zhodnocení toho, do jaké míry byly některé aspekty těchto procesů úspěšné. V této části bude práce čerpat z údajů mezinárodních a kolumbijských institucí zabývajících se ukončením konfliktu v roce 2016 a reintegrací bývalých bojovníků.

Na základě těchto informací budou vytvořeny podklady pro dotazníkové šetření, jehož hlavním cílem bude zjistit, zda v Kolumbii existují negativní postoje vůči odzbrojeným bojovníkům guerill, které by mohly vést k odmítnutí přijmout je do společnosti, a jaké faktory tyto postoje ovlivňují. Po provedení výzkumu mezi Kolumbijci zpracují data, pomocí kterých budu moci potvrdit či vyvrátit stanovenou hypotézu a zodpovědět výzkumné otázky.

V závěru budou zhodnoceny zkoumané aspekty reintegrace a jejich možný dopad na úspěch či neúspěch postkonfliktní rekonstrukce, potažmo na mír a prevenci znovuvypuknutí konfliktu.

1. Postkonfliktní rekonstrukce a reintegrace bývalých bojovníků

Úvodní, teoretická, kapitola se bude zabývat konceptem postkonfliktní rekonstrukce, jejími jednotlivými pilíři a kroky, které musí být provedeny tak, aby byl celý proces úspěšný. Intenzivněji se pak budu věnovat reintegraci bývalých bojovníků a jednotlivým sociálním, ekonomickým a politickým aspektům. Popíši překážky, které úspěšné reintegraci často brání, a blíže se zaměřím na problematiku přijetí bývalých bojovníků ze strany většinové společnosti.

Pro aplikaci na konkrétní případ je třeba znát teoretické rámce celého procesu. Především je důležité zaměřit se na to, jak zásadní je pro proces reintegrace právě reakce společnosti, do níž se bývalí bojovníci reintegrují, a jaký to může mít vliv na udržení mírové situace.

1.1. Postkonfliktní rekonstrukce

Někdejší šéf OSN Boutros-Ghali se v dokumentu *Agenda pro mír* (1995) zabýval procesem zajištění míru, který rozdělil do celkem čtyř oblastí. První z nich je preventivní diplomacie, tedy soubor opatření, které mají konfliktům předcházet či bránit jejich šíření. Tato opatření jsou aplikována především před vypuknutím bojů. Druhá je *peace-making* neboli tvorba míru, která spočívá v dovedení zneprátelených stran ke společné dohodě, jež může stvrdit mír. Další oblastí je takzvaný *peace-keeping*, tedy proces udržování míru. Ten je často prováděn za přítomnosti mírových jednotek OSN. Nástroje *peace-makingu* i *peace-keepingu* se využívají při snahách o zastavení konfliktu. Posledním souborem nástrojů užívaných k nastolení trvalého míru, o kterém Boutros-Ghali hovoří a který nastává po ukončení konfliktu, jsou postkonfliktní akce na budování míru. (Boutros-Ghali 1995: 11-12)

Už od druhé světové války je věnována pozornost obnově zemí po válečných konfliktech a jsou investovány zdroje na stabilizaci a podporu míru. Míse v poválečném Německu či Japonsku ve 40. letech byly vzorem pro vytvoření standardů postkonfliktní rekonstrukce v dalších zemích. Strategie se začaly zaměřovat nejen na humanitární pomoc, ale také na vytvoření celkové stability, bezpečnosti a budování státního aparátu. (Jarabeen 2012: 108-109)

Postkonfliktní mírotvorné operace zahrnují komplexní snahy o upevňování mírové situace tak, aby nedošlo k takzvanému relapsu, tedy návratu do válečné situace. Proces zahrnuje mnoho oblastí, kterým je třeba se věnovat v dlouhodobém horizontu. Jedná se například o odzbrojení a demobilizaci válčících stran, obnovení pořádku, zajištění bezpečnosti, ochranu lidských práv, repatriaci uprchlíků, obnovu volebního systému, sledování voleb a podporu participace, posílení institucí, rozvoj zemědělství, budování infrastruktury a mnoho dalšího. Obecně jde o koncept budování nového prostředí, které bude

zajišťovat udržitelný mír a bránit znovuvypuknutí ozbrojeného konfliktu. (Boutros-Ghali 1995: 32-34)

Podle Jarabeena (2012) je hlavním cílem postkonfliktní rekonstrukce prostřednictvím nastavených procesů snížit riziko obnovení konfliktu a budoucí války. Spektrum prováděných rekonstrukcí sahá od výstavby mostů a kanalizací až po tvorbu parlamentů a budování občanské společnosti. (Jarabeen 2012: 122)

Podle definice NEPAD, hospodářského programu na rozvoj afrického kontinentu, je postkonfliktní rekonstrukce komplexní proces probíhající po ukončení ozbrojeného konfliktu, jehož cílem je budování udržitelného míru a předcházení opětovné eskalaci konfliktu. Postkonfliktní rekonstrukce se věnuje několika oblastem. Mezi ně patří bezpečnost, lidská práva, politická tranzice, občanská participace, usmíření, tranzitivní spravedlnost a v neposlední řadě oblast socio-ekonomické obnovy a rozvoje. (NEPAD 2005)

Na průběhu rekonstrukce se podílejí vnější a vnitřní aktéři. Mezi vnější patří nadnárodní organizace, vojenské mise ze zahraničí nebo vlády dalších států. Vnitřními jsou vláda, válčící strany, místní instituce a neziskové organizace, ale do značné míry také samotní občané. Odpovědnost za proces postkonfliktní rekonstrukce nesou vždy domácí aktéři, ale často, především v prvotní fázi, je potřeba intervence z vnějšku, například v podobě vojenského zásahu, pro nastolení alespoň částečné bezpečnosti a stability či poskytnutí humanitární pomoci. (CSIS & AUSA 2002: 2)

Stav, ve kterém se stát nachází v době po ukončení konfliktu, ospravedlňuje vnější zásahy jiných států či mezinárodních organizací, které mohou v zemi aplikovat mechanismy postkonfliktní rekonstrukce a pomoci se zajištěním bezpečnosti a budováním státu. Zásahy z vnějšku slouží nejen k obnově v zemi, kde probíhal konflikt, ale také k obnovení „mezinárodní řádu“. Existuje shoda na tom, že postkonfliktní rekonstrukce přispívá světovému míru, proto mají mezinárodní společenství a nadnárodní organizace morální povinnost zasáhnout s cílem pomoci postkonfliktním zemím či regionům, aby byly bezpečné, stabilní, svobodné a demokratické. (Jarabeen 2012: 111-112)

Zahraniční aktéři však provádějí své úlohy postkonfliktní rekonstrukce v koordinaci s těmi domácími. Program rekonstrukce by vždy měl zapojit místní obyvatelstvo do dialogu o rozvoji státu, což zajistí nejen budování kapacit místních obyvatel, ale také jejich plnou odpovědnost za intervence. (Jarabeen 2012: 121) Místní obyvatelstvo v rámci postkonfliktní rekonstrukce hraje zásadní roli. Účinná a dlouhodobě udržitelná rekonstrukce je z velké části určována právě rozhodnutím místních obyvatel, občanské společnosti a národní vlády. Mezinárodní aktéři postkonfliktní rekonstrukce tak poskytují své služby v koordinaci

s místními institucemi a organizacemi a proces rekonstrukce jim v závěru předávají s tím, že udržení míru často záleží už jen na nich. (Anderlini & El-Bushra 2004: 51-52)

Ve srovnání s tradičními mírovými operacemi, jejichž cílem je bránit obnově nepřátelství mezi dvěma stranami, se rekonstrukce zaměřuje na mnohem komplexnější obnovu země. (Englebert & Tull 2008: 106) Postkonfliktní rekonstrukce má tři hlavní cíle: a) zajištění bezpečnosti; b) stabilizaci ekonomiky, vládních institucí a služeb tak, aby se obyvatelé mohli vrátit k běžnému každodennímu životu; a c) budování ekonomiky a politického směřování země tak, aby pravomoci byly rozdělené mezi jednotlivé civilní orgány. Dosažením těchto cílů budou splněny hlavní rozvojové cíle, jako je hospodářský růst, společenská transformace či demokracie. (Jarabeen 2012:115)

Postkonfliktní rekonstrukce začíná v momentě podpisu mírové dohody, která oficiálně stvrdí ukončení konfliktu. Do země v tuto chvíli přicházejí nadnárodní organizace a další zahraniční aktéři, aby navázali spolupráci s národní vládou. Přinášejí také většinu finančních prostředků, které jsou v tuto chvíli potřeba. (Anderlini & El-Bushra 2004: 51)

Proces postkonfliktní rekonstrukce se liší podle historie země či území, rozsahu a délky konfliktu, počtu válčících stran, stavu institucí na daném území a na základě mnoha dalších aspektů. Centrum pro strategická a mezinárodní studia (CSIS) společně s Asociací armády Spojených států (AUSA) vydalo v roce 2002 Rámec obnovy po konfliktu, který popisuje období mezi ukončením konfliktu a opětovnou normalizací situace. Rámec je organizován do tří fází: počáteční reakce, transformace a podpora udržitelnosti. (CSIS & AUSA, 2002, p. 2)

V počáteční reakci jde o zastavení konfliktu a nastolení základní bezpečnosti. (CSIS & AUSA 2002: 2) V této fázi jsou především poskytovány vojenské intervence z vnější, které mají zajistit základní stabilitu, a humanitární pomoc. Často jsou v zemi rozmísťovány mírové jednotky, například OSN. (Anderlini & El-Bushra 2004: 51-52)

Druhá fáze, fáze transformace, spočívá v rozvoji legitimních a udržitelných kapacit, obnovení ekonomiky, vytvoření mechanismů pro vládu, občanskou participaci a spravedlnost. (CSIS & AUSA 2002: 2) V této fázi je třeba obnovit orgány spravedlnosti a instituce poskytující vzdělání, zdravotní péči či sociální blahobyt. Probíhají také intenzivní snahy o znovunastartování ekonomiky a je obnovována fyzická infrastruktura. (Anderlini & El-Bushra 2004: 51-52)

Úlohou poslední fáze je udržení fungování procesů, které byly nastaveny v předchozích fázích. Udržitelnost je základním předpokladem pro konsolidaci mírové společnosti. (CSIS & AUSA 2002: 2) V této fázi ze země odcházejí mezinárodní aktéři a řízení plně přebírá místní vláda a konkrétní instituce. (Anderlini & El-Bushra 2004: 51-52)

Jednotlivé kroky aplikované v rámci postkonfliktní rekonstrukce musí jít v určitém pořadí. Na prvním místě bývá nastolení bezpečnosti a stabilizace země, následuje hospodářský rozvoj a rozvoj fungujících státních institucí a teprve poté je možné budovat principy politické participace a demokracie. (Jarabeen 2012: 111-112)

Proces postkonfliktní rekonstrukce stojí na čtyřech pilířích, z nichž každý obsahuje soubor akcí, které je třeba zajistit k dlouhodobě udržitelnému míru – jedná se o bezpečnost, spravedlnost a usmíření, sociální a ekonomický blahobyt, správu a participaci. (CSIS & AUSA 2002: 3)

První zmíněný pilíř – bezpečnost – zahrnuje ochranu obyvatel před násilím, vytvoření bezpečného prostředí a rozvoj bezpečnostních institucí. (CSIS & AUSA 2002: 3) Bezpečnost je zásadní pro rozsáhlou rekonstrukci, bez ní nelze započít rozvoj. Zároveň ale bez rozvoje nemůže být zajištěna bezpečnost. Podmínkou úspěšné rekonstrukce je vyvážení bezpečnostních, politických a ekonomických zájmů. (Jarabeen 2012: 115-116)

V rámci spravedlnosti jde především o vybudování nestranného právního systému, který bude řešit nejen současné a budoucí právní záležitosti, ale také nápravu a potrestání činů vyplývajících z konfliktu. Tento pilíř zahrnuje také koncept restorativní justice a snahy o usmíření bývalých bojovníků a obětí. (CSIS & AUSA 2002: 3)

Sociální a ekonomický blahobyt pokládá základy životaschopného hospodářství a udržitelného rozvoje pro naplnění základních socio-ekonomických potřeb. (CSIS & AUSA 2002: 3) Sem spadá také oprava infrastruktury, aby se lidé mohli vrátit ke každodennímu životu. Jde o obnovu dodávek elektřiny, budování domů, silnic, mostů, výstavbu škol a nemocnic, ale také o vytvoření finančního systému a fiskálního plánování. Je potřeba obnovit zemědělství a průmysl a zajistit sociální blahobyt prostřednictvím budování příslušných institucí a zdrojů. (Anderlini & El-Bushra 2004: 52) Ekonomická rekonstrukce spočívá ve vytvoření pravidel a institucí umožňujících tržní ekonomiku. (Jarabeen 2012: 119-120)

Správa a participace řeší potřebu legitimních efektivních politických a administrativních institucí a participativních procesů. (CSIS & AUSA 2002: 3) Proces zahrnuje podporu politického usmíření, pořádání demokratických voleb a dohled nad inaugurací nové národní vlády. (Jarabeen 2012: 117-119) Úkolem mnohých rekonstrukčních snah je právě i demokratizace a liberalizace státu, v němž rekonstrukce probíhá. Především literatura pocházející z USA podle Jarabeena běžně zastává názor, že postkonfliktní rekonstrukce by měla následovat západní liberálně-demokratické principy. Po druhé světové válce byla takto nastolená demokracie v Německu a Japonsku, proto se nyní západní státy a nadnárodní organizace snaží sledovat tento model i v dalších zemích. (Jarabeen 2012: 117-119)

Normalizace, a tím i opravdového míru, je podle rámce CSIS a AUSA dosaženo v momentě, kdy již není potřeba mimořádných zásahů zvenčí, když funguje správa a hospodářská činnost a dané území je do značné míry soběstačné. Míru může být dosaženo jen v případě, že celý proces postkonfliktní rekonstrukce a jeho dílčí složky budou úspěšné. (CSIS & AUSA 2002: 2)

Často zmiňovaným problémem, který celý proces komplikuje a může způsobit jeho neúspěch, je mezera mezi počtem naplánovaných a přislíbených projektů a tím, kolik jich je ve skutečnosti dokončeno. To může být způsobeno například změnou v prioritách či nedostatkem financí. (Jabareen 2012: 109) Poskytování finančních prostředků na postkonfliktní rekonstrukci je často omezené na krátkodobou pomoc. Ta sice slouží k řešení akutní humanitární krize, ale poté často nestačí k naplnění dlouhodobých plánů. (Anderlini & El-Bushra 2004: 60) Krátkodobý mír a politickou a ekonomickou stabilitu v zemi lze zajistit společným úsilím místních vlád, nevládních organizací a mezinárodních aktérů. Jakmile se ale sníží pomoc ze zahraničí v podobě finančních prostředků a odborníků, státy často kvůli nedostatku místních zdrojů nedokážou udržet zahájené procesy, a hrozí tak riziko obnovení konfliktu. (Filipov 2006 7-8)

Jarabeen (2012) také kritizuje „export demokracie“ do zhroutených států. Na příkladech procesů postkonfliktní rekonstrukce v Africe či na Středním východě ukazuje, že snahy o nastolení liberálně-demokratických principů do nezápadních společností nemusí mít úspěch. Tyto státy postrádají historii demokracie, mají slabé veřejné instituce a tržní ekonomika není dostatečně rozvinutá. (Jarabeen 2012: 117-119)

Konkrétní mise v Africe, které pořádala OSN, rozebírají Englebert a Tull (2008). Kritizují neúspěch těchto misí, označují je za „ubohé“ vzhledem k tomu, že se v zemích nedařilo zřídit soběstačné instituce, které jsou potřeba ke konsolidaci míru. V zemích jako je Burundi, Pobřeží Slonoviny, Mosambik či Jižní Súdán tak stále panuje nestabilita (Englebert & Tull 2008: 106-107)

V rámci procesů postkonfliktní rekonstrukce jsou často marginalizovány určité skupiny obyvatel, jako jsou ženy či etnické skupiny, což může způsobovat nestabilitu. (Anderlini & El-Bushra 2004: 52)

Jarabeen (2012) zmiňuje také užívání konceptu postkonfliktní rekonstrukce ve státech, kde konflikt zcela neustal. V tomto kontextu zmiňuje mimo jiné Pásmo Gazy či Afghánistán, kde je koncept aplikován i přesto, že zde probíhají násilné konflikty. (Jabareen 2012: 109)

Mezi úspěšné procesy postkonfliktní rekonstrukce Filipov (2006) řadí země, jako je Bosna a Hercegovina či Salvador. Země dokázaly po snížení zahraniční pomoci a

mezinárodního dohledu udržet politickou a ekonomickou stabilitu a vyvinout silné sociální programy a systém vzdělávání a zdravotnictví. Přestože tyto oblasti nejsou dokonalé, stačí k udržení mírové situace. (Filipov 2006: 7-8)

1.2. Reintegrace bývalých bojovníků

V průběhu ozbrojeného konfliktu většinou dochází k významné dezintegraci těch, kteří se přidali k ozbrojeným skupinám. Odloučení od společnosti, která nebyla aktivně zapojená do konfliktu, se zhoršuje s tím, jak roste násilí, zejména pak vůči civilistům. Pokud bojovníci v průběhu konfliktu páchají činy proti členům vlastních komunit, narušení sociální jednoty bývá o to vážnější. (Hazen 2005: 2)

Po počátečním nastolení příměří a zahájení postkonfliktní rekonstrukce je potřeba věnovat se právě odzbrojeným bojovníkům. Stabilita mnohých společností, které zažily ozbrojený konflikt, závisí právě na tom, jak úspěšný byl proces reintegrace bývalých členů válčících stran. (Bauer et al. 2008:1)

Práce s bývalými bojovníky zahrnuje tři hlavní fáze: odzbrojení, demobilizaci a reintegraci. Proces je často označován zkratkou DDR². Fusato (2003) představuje pět podmínek, které musí být naplněny, aby mohl být tento proces vůbec zahájen. Nejprve musí být zajištěno to, že se bojovníci nebudou obávat vzdát se svých zbraní. Důvěra mezi usmířenými stranami je pro zahájení procesu nezbytná. Další podmínkou je zapojení všech dříve bojujících stran do mírových procesů. Dále se jedná o politickou dohodu, prostřednictvím které musí být oficiálně stvrzeno nejen ukončení konfliktu, ale také plány na implementaci programů postkonfliktní rekonstrukce, mezi nimi i DDR. Nutný je také komplexní přístup ke všem oblastem rekonstrukce a k uvážené koordinaci dalších kroků. Poslední, neméně důležitou podmínkou, je podle Fusata dostatek financí, vzhledem k tomu, že nákladný proces DDR trvá mnoho let. (Fusato 2003)

Fáze odzbrojení, demobilizace a reintegrace sice přicházejí jedna po druhé, ale částečně se překrývají. V první fázi DDR – odzbrojení bojovníků – se jedná nejen o přesvědčení bojovníků ke složení zbraní, ale také o zajištění toků zbraní a případné zničení zbrojního arsenálu. Proces demobilizace spočívá v rozpuštění struktur válčících skupin, ve zřízení demobilizačních táborů pro bývalé bojovníky a zajištění základních potřeb – přístřeší, bezpečnosti a potravin pro ně i jejich příbuzné. (CSIS & AUSA 2002: 4-5) Během

² Anglicky: demilitarization, demobilization, reintegration; česky: odzbrojení, demobilizace, reintegrace

demobilizace musí dojít ke zpřetrhání sociálních vazeb a rozbití *válečné rodiny*³, která v průběhu bojů vznikla. (Hazen 2005: 3-4) V rámci demobilizace probíhají také programy, které mají bývalé bojovníky přesvědčit, že návrat do mírové společnosti pro ně bude přínosem. Čerstvě odzbrojené bojovníky je třeba namotivovat k aktivnímu zapojení do procesů reintegrace. (Fusato 2003) V poslední fázi je potřeba vytvořit strategii na opětovné začlenění bývalých bojovníků do společnosti. Reintegrace je proces, v rámci kterého se bojovníci mění na civilisty. Tato změna spočívá v nahrazení používání násilných prostředků k dosahování cílů legálními a společensky přijatelnými způsoby. (Torjesen 2013) Cílem reintegrace je snaha obnovit sociální, ekonomické a politické struktury, které byly zničeny během konfliktu. Úkolem procesu je posílení rozvoje v oblasti mírových komunitních vztahů, sociálních norem a struktur, které obyvatelům nabídnou pocit bezpečí a stability. (Hazen 2005: 9-11)

Výsledky reintegrace jsou určovány ekonomickou a sociální interakcí mezi bývalými bojovníky a komunitami, do nichž se vrací nebo k nimž se připojují v rámci reintegrace. (Bauer et al. 2008: 2) Pro celý proces postkonfliktní rekonstrukce je tak důležité, aby bývalí bojovníci byli společně s místními komunitami zapojeni do celého procesu obnovy země. (Filipov 2006: 21)

Bojovníci, kteří nejsou plně demobilizováni a reintegrovaní, mohou být náchylní k návratu ke zbraním, a násilí může znovu eskalovat. Pokud nejsou programy DDR úspěšné a není plně dokončena reintegrace bývalých bojovníků, může být ohrožen celý mírový proces. (Fusato 2003)

1.2.1. Sociální reintegrace

Válka má kromě dezintegračního charakteru také řadu konstruktivních prvků, které je třeba brát v úvahu při procesech sociální reintegrace. Boje pro mnoho z nich vytváří příležitosti, které by v mírové společnosti neměli. Může se jednat o zlepšení finanční situace, společenského postavení či sociálních vazeb. (Torjesen 2013)

Zapojení bojovníků do válečného konfliktu může být nucené či dobrovolné. Bojovníci mohou být motivováni pocitem jistoty a sounáležitosti, které jim členství v ozbrojené skupině nabízí, vírou v cíl bojů, možností růstu společenského postavení či příležitostí k

³ Vzhledem k tomu, že ozbrojená skupina často nahradí rodinu bojovníka, vzniká tzv. *Válečná rodina*. Ta je tvořena na základě silných sociálních vazeb navázaných na ostatní členy skupiny. V těchto komunitách se bojovníci a bojovnice často označují za bratry a sestry, vůdce pak může být brán jako „otec“. *Rodinná atmosféra* válečného společenství může vůdcům ozbrojené skupiny přinášet silnější loajalitu a odhodlanost bojovníků k bojům. (Hazen 2005: 3-4)

ekonomickému zisku. (Hazen 2005: 3-4) Velká část členů skupin se však k bojům v ozbrojeném konfliktu připojila z důvodu nezaměstnanosti a chudoby, která plyne z nedostatečného vzdělání či nedostatku příležitostí v dané oblasti. (Filipov 2006: 21)

Nejen v národních armádách, ale i v partyzánských skupinách nebo lidových milicích existuje institucionální struktura, která vzdělává a řídí své rekruty, indoktrinuje je a do hlavy jim vkládá přesvědčení, která pak vedou bojovníky k efektivnějším bojům. K hlubší integraci členů mohou ozbrojené skupiny používat psychologických nástrojů, jako je přesvědčování bojovníků o tom, že se odpoutali od své rodiny a komunity, dopustili se násilných činů a nemají se kam vrátit. Loajalitu si vůdci zajišťují také poskytováním psychotropních látek, které pomáhají (zejména u dětských bojovníků) tlumit strach v bojích a vytváří závislost. Jedním z nástrojů je i posilování emočních vazeb. Hazen (2005) rozebírá jeden z konstruktivních aspektů války – hovoří o vzniku *válečné rodiny* a silných vztazích, které mezi sebou budují bojovníci během bojů. Ozbrojené skupiny si prostřednictvím těchto vazeb udržují loajalitu. Bojovníci se v průběhu konfliktu stanou členy společenské jednotky, která je přijímá, nabízí jim určité společenské postavení a zajišťuje prostředky na živobytí. *Válečná rodina* je pro bojovníky zdrojem bezpečí. Tyto vztahy proto musí být nutně brány v potaz při procesu sociální reintegrace. Bojovníci se totiž mohou obávat opuštění tohoto společenství a návratu do komunit, které je možná ani nebudou chtít přijmout. (Hazen 2005: 1-4)

Na základě toho, jakým způsobem proběhl nábor, se liší následná demobilizace a reintegrace do společnosti. Proces reintegrace bývá například komplikovanější pro vojáky, kteří byli rekrutováni jako děti či mladiství, vzhledem k tomu, že ve společnosti *válečné rodiny* vyrůstali a často ani nepoznali jiné rodinné zázemí. (Fusato 2003)

Procesy demobilizace a tím i zpřetrhání vazeb na bývalé ozbrojené skupiny, na které se bojovníci mnoho let spoléhali, mohou způsobovat strach a nejistotu. Bývalí bojovníci totiž ztrácejí svou identitu a svou podpůrnou síť. Mnohé z nich může tento proces traumatizovat. Obavy z návratu mohou být navíc umocněny neochotou komunit je přijmout a nedostatkem příležitostí k zaměstnání. Pokud není zpřetrhání vazeb na společnost, v níž se bojovníci pohybovali během konfliktu, úspěšné, mnozí z nich se vrací na místa, kde válčili, vyhledávají ostatní bojovníky a odmítají se vrátit do svých domovských komunit. (Hazen 2005: 5-6) V programech cílených na dětské a mladistvé vojáky by měl být obzvlášť kladen důraz na zpřetrhání vazeb na ostatní bojovníky a na snahu opětovného spojení s rodinou. Neměla by chybět dlouhodobá psychologická podpora. (Fusato 2003)

Úvodním krokem sociální reintegrace je návrat do civilního života, převoz do komunit, k nimž se má odzbrojený bojovník připojit, případně návrat k rodině, od níž se kvůli konfliktu

odloučil. (Fusato 2003) Návrat bývalých bojovníků do jejich původních domovů je jednou z největších výzev postkonfliktních společností. (Bauer et al. 2008: 2)

V rámci sociální reintegrace je třeba rozsáhlých programů, do nichž jsou zapojeni také lokální obyvatelé a instituce. Bývalým bojovníkům by měla být dlouhodobě poskytována psychologická podpora a poradenství, které jim usnadní odloučení od *válečné rodiny* a návrat do společnosti. V rámci procesů sociální reintegrace existují speciální aktivity na podporu obnovení rodinných vazeb. (Fusato 2003)

Bojovníci se během konfliktu naučili vnímat násilí jako normu a jako běžný prostředek k dosažení svých cílů, což je ale nepřijatelné pro neválečnou společnost. Programy, které pracují na sociální reintegraci, se obecně musí zaměřit na to, aby bývalé bojovníky prostřednictvím komplexního vzdělávání připravily na fungování v rámci mírových a zákonných norem. (Hazen 2005: 7-9)

K úspěšné sociální reintegraci mohou výrazně přispět také procesy smíření mezi oběťmi a bývalými bojovníky. Ty jsou často podporovány prostřednictvím drobných projektů, které se odehrávají na místní úrovni a do nichž se zapojují členové lokálních komunit. (Jarabeen 2012: 121)

1.2.2. Ekonomická reintegrace

Generování příjmů a zajištění živobytí jsou pro úspěch procesů reintegrace naprosto zásadní. V rámci programů ekonomické reintegrace je třeba zajistit bývalým vojákům možnost obstarat si živobytí mírumilovnými prostředky a odradit je tak od remilitarizace. (Lamb 2011: 3)

První kroky ekonomické integrace nastávají bezprostředně po návratu do komunity, kdy je třeba zajistit základní potřeby bývalých bojovníků, mezi něž patří mimo jiné ubytování, zdravotní péče, jídlo či vzdělání pro potomky.⁴ (Fusato 2003)

Komunita většinou očekává, že bývalí bojovníci budou přispívat k ekonomickému blahobytu společnosti. Dovednosti bývalých bojovníků, které využívali v době konfliktu, jsou však v mírové společnosti často nepoužitelné. Musí si proto osvojit takové schopnosti, aby mohli vydělávat a přispívat k fungování komunity. (Hazen 2005: 7) Bojovníci, kteří jsou ekonomicky reintegrovaní, by měli být schopní získat dlouhodobou práci či zahájit jinou legální činnost, díky níž budou disponovat prostředky, které jim umožní uživit sebe a

⁴ Tato podpora je někdy poskytována prostřednictvím vyplácení *kapesného*, za které si lidé v procesu reintegrace své živobytí sami obstarají. To může mít na motivaci bývalých bojovníků pozitivnější vliv – spíše mohou mít pocit, že se staví na vlastní nohy, než kdyby jim byla poskytnuta úplná asistence ve formě ubytování či poskytnutí potravin. Na druhou stranu je pro systém těžší kontrolovat, jak budou peníze utráceny. (Fusato 2003)

případně i svou rodinu. (Torjesen 2013) Programy ekonomické reintegrace tak spočívají v zajištění finanční nezávislosti bývalých bojovníků, zejména prostřednictvím intenzivního vzdělávání, profesních výcviků, programů zaměstnanosti, asistence a poradenství při hledání práce či například poskytnutím půdy. (Fusato 2003)

Problematické je, že programy opětovného ekonomického začlenění jsou často implementovány v křehkém prostředí, které ještě není plně obnoveno po konfliktu. Ekonomika může být roztržštěná a velká část pracovních míst je neformální nebo nehlášená. V takových ekonomikách často bují nezákonné činnosti. V této souvislosti jsou možnosti formálního a legálního zaměstnání, obzvláště pak pro bývalé bojovníky, omezené. (Lamb 2011: 3)

Pokud si bývalí bojovníci nemohou najít práci, potažmo zajistit si základní potřeby, jako je například ubytování, mohou být považováni za zátěž pro komunitu, což zhoršuje jejich postavení a vztahy s ostatními, a proces reintegrace je tak výrazně ohrožen. (Hazen 2019: 7) Bývalí bojovníci, kteří si nedokážou legální cestou zajistit živobytí, mohou mít tendence k návratu k ozbrojeným skupinám či kriminální činnosti a využívání násilí jako prostředku k výdělku. Mohou být také snadným cílem například pro extremistická hnutí. (Fusato 2003)

1.2.3. Politická reintegrace

Politická reintegrace spočívá v proměně způsobu, jakým bývalí bojovníci dosahují svých cílů na politické úrovni. Ve válečné společnosti k tomu často užívali násilných prostředků. Cílem politické reintegrace je, aby bývalí bojovníci vstupovali do politické debaty a rozhodovacích procesů jak na lokální, tak na národní úrovni jako voliči či jako političtí zástupci. (Torjesen 2013)

V případě programů cílících na politickou reintegraci může jít například o povzbuzení participace ve volbách.⁵ (Bauer et al. 2008: 40)

Součástí politické reintegrace vycházející z mírových procesů může být také přeměna guerillových hnutí na politické strany. Tou se zabýval Allison (2006). Konkrétně se věnoval čtyřem zemím Střední Ameriky (Nicaragui, Salvadoru, Guatemale a Hondurasu), kde se levicoví rebelové bojující proti místním vládám v rámci mírových dohod transformovali v zástupce politických stran. Allison zdůrazňuje, že důvodem, který vedl členy těchto hnutí k ozbrojeným bojům, je právě to, že se chtěli podílet na politických, ekonomických a sociálních rozhodovacích procesech, ale volební cesta pro ně nebyla možná. Pokud je součástí

⁵ Některé výzkumy ukázaly, že bývalí bojovníci po skončení konfliktu volí více než ti, kteří se jej aktivně neúčastnili. (Bauer et al. 2008: 40)

mírového procesu přeměna na politickou stranu, mohou tak po uzavření dohody dosahovat svých cílů prostřednictvím politické soutěže. (Allison 2006: 139) Například v Nicaragui či Salvadoru⁶, kde byla guerillová hnutí úspěšná v bojích, zaznamenala po mírových dohodách také úspěch mezi voliči. Více voličů získala také hnutí, která v době působení v ozbrojených bojích měla více členů. Členové bývalých ozbrojených skupin tak byli po mírových procesech často přijati velkou částí společnosti. Na počet hlasů pro bývalé guerilly má však vliv také politické uspořádání a institucionální nastavení v zemi. (Allison, 2006, p. 156-159)

Carreras (2012) tvrdí, že zapojování (často levicových) hnutí, která byla dříve ze systému vyloučena a účastnila se bojů, může vést k narušování demokratické stability a institucionální konsolidace, na druhou stranu integrace těchto aktérů mezi politické hráče přispívá tomu, že stranický systém je reprezentativnější. (Carreras, 2012, p. 148) Podle Matanock (2017) zapojení rebelů do voleb v době po konfliktu pomáhá udržet mír. (Matanock 2017)

1.3. Problémy reintegrace bývalých bojovníků

Cílem DDR programů, které se zaměřují na návrat bývalých bojovníků do společnosti, by měla být trvalá sociální, ekonomická a politická integrace těchto lidí do mírové společnosti. Tyto programy však často nejsou natolik komplexní, aby byly dlouhodobě udržitelné. Proces postkonfliktní rekonstrukce a programů DDR, které zahrnuje, je často limitován například finančně či časově. (Fusato 2003)

Reintegrace musí zahrnovat programy cílené na ekonomický rozvoj, demokratizaci a vládní reformy. Proces nemůže zahrnovat jen bývalé bojovníky, musí cílit na společnost jako takovou. Jedná se o velmi zdoluhavý proces, který vyžaduje finanční podporu, velké úsilí institucí, lokálních komunit, ale také samotných bojovníků. (Hazen 2005: 9-11)

Většina programů DDR je příliš obecná a nedokáže specificky mířit na různé skupiny bývalých bojovníků. Například muži mohou mít jiné potřeby než ženy a u bojovníků, kteří se k ozbrojené skupině přidali v dospělosti, bude proces reintegrace probíhat jinak než u jedinců, kteří s boji začali již v dětství a nikdy nezažili „běžný“ dospělý život. Další specifickou skupinou jsou handicapovaní, pro něž je například ekonomická reintegrace prakticky nemožná. Procesy postkonfliktní rekonstrukce se často nezabývají dostatečně ani reintegrací žen. Ty, jež byly členkami ozbrojených skupin, v mnoha případech nesplňují podmínky pro

⁶ V Nicaragui působila Sandinovská fronta národního osvobození (FSLN) a v Salvadoru Fronta národního osvobození Farabunda Martího (FMLN). Obě původně guerillová uskupení měla v době občanských válek širokou základnu bojovníků a podporovatelů a hrála důležitou roli při přechodu k demokracii. Po přeměně na politické strany FSLN i FMLN získaly velký počet hlasů a staly se silnými stranami. (Allison, 2006, 150-159)

zapojení do programů DDR⁷. I ony však potřebují podporu při jejich návratu do společnosti. Programy by se tak ideálně měly soustředit také na ženské profese v armádách či rodinné příslušníky bývalých bojovníků. Cílit by měly také na jejich vzdělání, průceschopnost a psychické zdraví vzhledem k tomu, že se v ozbrojených konfliktech v obrovské míře objevuje také například sexuální násilí. (Fusato 2003)

Zásadní výzvou pro proces reintegrace, kterou se budu zabývat v praktické části, je lidské přijetí bývalých bojovníků.

Společnost je v průběhu konfliktu jasně rozdělená na bojující a nebojující. Toto rozdělení může způsobovat zásadní štěpení dlouho po ukončení konfliktu, a právě tato propast může způsobit významné komplikace při reintegraci bývalých bojovníků a ohrozit celý proces postkonfliktní rekonstrukce, potažmo mírovou situaci v zemi. (Hazen 2005: 2) Komunity nejsou vždy ochotné umožnit reintegraci bývalých bojovníků. Ti pak mohou čelit důraznému nesouhlasu místních, setkat se s marginalizací a vyloučením z většinové společnosti. (Hazen 2005: 5-6)

Často se hovoří o reintegraci do domovské komunity – tedy návratu do společnosti, ze které bojovník vzešel, ke své rodině a blízkým. Návrat do domovské komunity však může pro mnohé bojovníky představovat vážné problémy. Návrat domů totiž může znamenat návrat do situace, z níž bojovník odešel, aby se chopil zbraně, či návrat do komunity v níž bude marginalizovaný kvůli svému odchodu či činům, které v době konfliktu spáchal. Anonymní městský život by tak mohl být pro mnoho z bývalých bojovníků příjemnější. (Torjesen 2013)

Diskriminace bývalých bojovníků ze strany členů přijímacích komunit, se podle Bauera et al. (2008) vyskytuje velmi často. Místní mohou vyčítat přichozím odzbrojeným bojovníkům násilné činy a nelegální aktivity, které páchali v době konfliktu. (Bauer et al., 2008, p. 6) Komunity odsuzují zvěrstva, která probíhala, a nejsou ochotny věřit jedincům, které jsou za činy zodpovědní. Bývalí bojovníci v nich mohou budít strach. (Hazen 2005: 7-9)

Arjona (2017) zdůrazňuje, že průběh reintegrace závisí také na vztahu, který mezi sebou měli bojovníci a členové komunit v průběhu bojů. Čím více násilí bylo užíváno, tím bude přijetí horší. (Arjona 2017: 9) Diskriminace a neochota přijmout bývalé bojovníky bývá umocňována traumatem komunit, pokud násilí samy zažily. (Bauer et al. 2008: 40)

Přijímací komunita může také negativně hledět na finanční pomoc, která je poskytována bojovníkům v rámci procesů reintegrace. Mohou to vnímat tak, že zatímco komunita

⁷ Většinou nemají oficiální statut v ozbrojené skupině a často se přímo ani neúčastnily bojů.

nedostává žádnou ekonomickou podporu, lidé, kteří páchali násilí, jsou nejen tolerováni, ale dokonce finančně „odměňováni“. Členové komunit mohou mít také problém se zaměstnáváním těchto lidí. Pracovní místa v oblasti, kde probíhá reintegrace, tak mohou bránit před „zlými“ členy komunity a upřednostňovat ty „hodné“. (Hazen 2005: 7-9)

Přijetí bývalých bojovníků do komunity pravděpodobně ovlivňuje to, zda se podle veřejného mínění bojovníci účastnili bojů dobrovolně či z donucení. (Bauer et al. 2008: 41-43) V některých případech s nimi mohou komunity, do nichž jsou bývalí bojovníci integrováni, soucítit. Pokud vnímají zapojení bojovníků do konfliktu jako něco vynuceného, bývalí členové bojujících skupin jsou považováni za oběti ozbrojených bojů a čeká je příznivější přijetí. Záležet může i na věku, kdy byli bojovníci zapojeni do bojů. Lidé více sympatizují s těmi, kteří byli do bojů zapojeni v dětství. (Bauer et al 2008: 6-7)

Neméně závažnou výzvou v procesech reintegrace je stav bývalých bojovníků. Z bojů se vrátili odtržení od společnosti, potýkají se s psychickými problémy způsobenými traumatickými zážitky, mohou mít vážné zdravotní problémy, být invalidní, ale také drogově závislí. Tyto problémy, které jim mohou bránit nejen v ekonomické integraci, mohou přispět pocitu, že bývalí bojovníci jsou zátěží pro společnost. (Hazen 2005: 7-9)

Pokud není reintegrace úspěšná a bývalí bojovníci jsou izolováni od zbytku společnosti, nemají dostatek příležitostí, musí se potýkat se špatnou ekonomickou situací, pocitu frustrace nebo nespravedlnosti, existuje velké riziko, že se opět přidají k ozbrojeným skupinám, což může znovu rozpoutat konflikt. (Bauer et al. 2008: 2)

1.4. Shrnutí

K udržení trvalého míru je zásadní proces postkonfliktní rekonstrukce a jeho dílčích částí. Jednou z nich je právě úspěšná reintegrace bývalých bojovníků do mírové společnosti. Ta vyžaduje komplexní proces, v němž jsou zahrnuté sociální, ekonomické i politické aspekty. Naplňovat veškeré podmínky potřebné k úspěšné reintegraci však může být komplikované. Jednou z nejzásadnějších výzev je přijetí bývalých bojovníků, kteří v průběhu konfliktu často páchali násilí na civilistech a dopouštěli se nelegálních činností, ze strany komunit, které se konfliktu aktivně nezúčastnily. U těchto obyvatel mohou vznikat předsudky vůči bývalým bojovníkům, mohou z nich mít strach a nedůvěřovat jim. Ještě silnější může být odmítnutí ze strany obětí. Nepřijetí a marginalizace bývalých bojovníků a následky, které z toho plynou, však mohou vést bývalé bojovníky k opětovnému uchýlení se k nelegálním činnostem a k návratu k ozbrojeným skupinám. Negativní postoje vůči bojovníkům ze strany společnosti tak mohou být příčinou narušení mírové situace a mohou způsobit znovuvypuknutí ozbrojeného konfliktu.

2. Guerillová hnutí v Kolumbii

Následující kapitola nabídne historicko-politické souvislosti, které jsou důležité pro pochopení ozbrojeného konfliktu v Kolumbii. Z hlediska cílů mé práce je zásadní představení hlavních guerillových hnutí, jejichž členové se mají v rámci postkonfliktní rekonstrukce reintegrovat do mírové společnosti. Blíže se zaměřím na faktory, které mohou negativně ovlivnit jejich přijetí ze strany komunit, jež se konfliktu přímo neúčastnily, a tím i celý proces reintegrace. Věnovat se tedy budu nelegálním činnostem, do nichž byli bývalí bojovníci v průběhu konfliktu zapojeni, a především pak násilí, které páchali často i na civilistech, jež může způsobit většinu negativních postojů v přijímacích komunitách.

2.1. Guerillová hnutí

Guerilly jsou pro Latinskou Ameriku poměrně typickým fenoménem. Mnoho zemí kontinentu prostřednictvím guerillových bojů získalo svou nezávislost na začátku 19. století. (Dominguez 1986: 807-808) Nové guerillové skupiny se napříč regionem začaly objevovat ve 20. století, především po úspěšné revoluci na Kubě.⁸ (Wickham-Crowley 2014: 218-224) Velká část období vyznačující se intenzivním násilím v regionu v druhé polovině 20. století, především pak od 70. let, je spojená právě s aktivitou guerillových hnutí. (Wickham-Crowley 1990: 201)

Guerilly se v Latinské Americe staly symbolem sociálních protestů. Cílem jejich bojů bylo odstranění přítomných nespravedlností a nerovností ve společnosti. Vzhledem k tomu, že jiné cesty, jak bojovat proti zavedeným stranám a nastavit radikální sociální změny, často nebyly úspěšné, v rámci svých bojů si guerilly nárokovaly právo na „spravedlivou vzpouru“ a použití revolučního násilí, jehož cílem bylo sesadit vládnoucí elity. (Borda 1968: 452) Ve státech vedených pravici to ale povstalecká hnutí neměla jednoduché. V mnoha zemích byly tyto skupiny tvrdě potlačovány, často i díky podpoře z USA, které se během studené války snažily vyhnout „druhé Kubě“. (Dominguez 1986: 809)

2.2. Ozbrojený konflikt v Kolumbii

Kolumbie zůstává v regionu jednou z mála zemí, kde guerillové boje v takovém rozsahu trvají prakticky dodnes. Kolumbijský konflikt je po izraelsko-palestinském a indicko-pákistánském konfliktu nejdelší konfrontací na světě. (Camacho & Rodríguez 2013: 96)

Ve většině latinskoamerických zemích společně s urbanizací, industrializací a modernizací vznikaly nové strany, jež chtěly reprezentovat rozvíjející se střední nebo

⁸ Levicová hnutí napříč regionem doufala v obdobné vítězství levice i v dalších zemích Latinské Ameriky. Kubánští povstalci tato hnutí často podporovali a revolucionáři z různých zemí se jezdili na „ostrov svobody“ vzdělávat. (Wickham-Crowley 2014: 218-224)

dělnickou třídu, případně se prezentovaly jako *multitřídní populistické koalice*. Jejich cílem bylo vytlačit dosud vládnoucí oligarchické elity. V Kolumbii byly tyto levicové síly potlačovány, a to zejména po atentátu na vůdce liberálů Jorge Eliécera Gaitána v roce 1948. (Chernick 2003:13-14) Následná vojenská vláda Gustava Rojase⁹ postavila komunistickou stranu mimo zákon. Vládnoucí elity poté systematicky vylučovaly levici a vedly kampaň proti „levicovým narušitelům“. (Lee 2012: 30-31)

Současné guerilly vznikaly kolem padesátých let – na začátku vzrůstajících bojů a období zvaného *La Violencia*¹⁰. V té době v zemi začaly působit tři důležité revoluční skupiny: Revoluční ozbrojené síly Kolumbie (FARC¹¹), Národní osvobozenecská armáda (ELN¹²) a Lidová osvobozenecská armáda (EPL¹³).¹⁴ (Castro 1999: 20) Právě k období vzniku těchto guerill se obvykle datuje začátek ozbrojeného konfliktu, který byl oficiálně ukončen až mírovou dohodou mezi vládou Juana Manuela Santose¹⁵ a nejpočetnějším guerillovým hnutím FARC. K počátkům konfliktu a k jeho rostoucí intenzitě v průběhu let přispělo mnoho faktorů, mimo jiné agrární spory, obchod s drogami, ale také vliv ze zahraničí. (ICTJ n. d.) Opakovaná selhání kolumbijské vlády implementovat agrární reformu nebo učinit přítrž chudobě v průběhu probíhajícího konfliktu výrazně napomáhaly posilování pozice guerill, které získávaly podporovatele především ve venkovských oblastech. (Lee 2012: 30-31)

Válčících stran bylo v kolumbijském konfliktu několik. Kromě guerillových hnutí, která oficiálně zastupovala levici, chudé a, v případě guerill působících na venkově, také rolnické zájmy, se v 80. letech na druhé straně konfliktu objevily polovojenské skupiny, takzvané *paramilitares*. Jejich členové byli například majitelé půdy, kteří chtěli chránit své zájmy proti guerillám. (ICTJ n. d.) Největší organizací, která zastřešuje mnoho paramilitárních skupin – Spojená sebeobrana Kolumbie (AUC¹⁶) - operovala napříč celou Kolumbií. Bojovala

⁹ Prezidentem Kolumbie 1953-1957

¹⁰ Česky: *Násilí*. Jedná se o období boje konzervativců proti liberálům trvající zhruba od roku 1948 do roku 1964, při němž zemřelo na 200 tisíc lidí. V této době násilí probíhalo nejen mezi vesnickým obyvatelstvem, ale prováděly jej také státní složky – armáda či policie. Většina obětí byla na straně podporovatelů liberální strany. (Wickam-Crowley 1990: 210-212)

¹¹ Španělsky: Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia; V roce 1982 FARC ke svému názvu přidaly slovní spojení *Ejército del Pueblo* (česky *lidová armáda*) a přejmenovaly se tak na FARC-EP. (Paddinger 2022) V textu však budu používat pouze název FARC, který je dosud ve velké míře používán k označení guerilly.

¹² Španělsky: Ejército de Liberación Nacional

¹³ Španělsky: Ejército Popular de Liberación

¹⁴ V podrobnějším pojednání o guerillových hnutích se budu věnovat jen FARC a ELN, které jsou relevantní vzhledem k jejich aktuálnímu působení a odzbrojení a reintegraci jejich členů do společnosti. EPL již dlouho není aktivní, pro tuto práci tak není důležitá. V průběhu konfliktu v Kolumbii operovala i další hnutí, ani ta však nejsou pro praktickou část této práce relevantní.

¹⁵ Prezidentem Kolumbie 2010-2018

¹⁶ Španělsky: Autodefensas unidas de Colombia

především proti guerillám, a to hlavně na místech se slabší přítomností státu. (Cragin & Hoffman 2003: 6-7) Třetí stranou konfliktu pak byla národní armáda, která se snažila ozbrojené skupiny, obzvláště guerilly, potlačit a získat moc nad územími, které ovládají. (Rodley & Ndiaye 1995: 9)

Boje o ovládnutí území mezi národní armádou, pravicovými paramilitares a levicovými guerillami navíc vyostřovalo pěstování koky, která se využívá k produkci návykových látek. Obchodníci s drogami v průběhu konfliktu stáli na různých stranách konfliktu a posilovali intenzitu bojů. Výnosy z obchodu s drogami pak byly často používány k financování ozbrojených skupin. (ICTJ n. d.)

2.3. Aktéři ozbrojeného konfliktu

V následující části představím jednotlivé strany konfliktu, věnovat se budu dvěma největším guerillám – FARC a ELN, které jsou relevantní v kontextu aktuální postkonfliktní rekonstrukce, dále pak protipovstaleckým bojům, které vedla nejen kolumbijská armáda, ale také paramilitares.

2.3.1.FARC – Revoluční ozbrojené síly Kolumbie

FARC se začaly formovat v 60. letech. Spouštěčem pro jejich aktivity bylo právě období *la violencia*, zavraždění liberálního lídra Gaitána a vojenská vláda Gustava Rojas. Oficiálně vznikly v roce 1966. Deklarovaly, že se politická situace pod Rojasovou Národní frontou výrazně zhoršuje a poukazovaly na nerovnoměrné rozdělení bohatství v zemi. Inspirací pro ně byla revoluce na Kubě, zásadní součástí jejich přístupu se tak staly ozbrojené boje. Věřily v revoluční vítězství, a v to, že lidové síly mohou porazit národní ozbrojené složky ve válce. (Lee 2012: 30-31)

FARC své aktivity zpočátku financovaly prostřednictvím unášení bohatých majitelů půdy a vymáhání výkupného. V 80. letech se ale začaly zapojovat do obchodování s drogami. Díky této aktivitě se nejen výrazně zvýšily jejich příjmy, ale FARC také získaly podporu pěstitelů koky a obchodníků s drogami, z jejichž řad pak mohly rekrutovat nové členy. Na počátku 21. století příjmy FARC dosahovaly až 600 milionů dolarů za rok. Díky nárůstu příjmů se také zvýšilo množství zbraní, kterými bojovníci disponovali, což vedlo k větší intenzitě bojů. (Cragin & Hoffman 2003: 5-6)

V 80. letech se FARC po mírové dohodě s tehdejším prezidentem Belisariem Betancurem¹⁷ pokusily o první vstup do politiky. V roce 1985 založily stranu Vlastenecká

¹⁷ Prezidentem Kolumbie 1982-1986.

unie (UP¹⁸), jejíž působení však netrvalo dlouho – do roku 1990 byly zavražděny zhruba čtyři tisíce členů strany, což usvědčilo guerillové hnutí v tom, že v kolumbijské politice není místo pro levici. FARC se vrátily ke zbraním, zesílily své aktivity a postupně se rozšířily do prakticky všech regionů. V 90. letech se jim navíc podařilo získat území zhruba velikosti Švýcarska na jihu Kolumbie, které vláda partyzánům podstoupila ve snaze o vyjednávání. Na místě mělo vzniknout demilitarizované území, FARC jej však užívaly k pěstování koky, cvičení svých bojovníků a obchodu s drogami. (Lee 2012: 30-31)

Nárůst financí a tím i množství zbraní, kterými disponovaly, výrazně posílily celé FARC i jejich vliv. Jednotky hnutí v sérii bitev v letech 1997 a 1998 rozdrtily kolumbijskou armádu. (Cragin & Hoffman 2003: 5-6) To vyvolalo reakci na straně paramilitares, vlády, ale také Spojených států. Na přelomu století tak začalo nejintenzivnější tažení proti guerillám za finanční podpory z USA, které trvalo po celou dobu vlády prezidenta Álvaro Uribeho¹⁹. Možnost mírové dohody nabídl až jeho nástupce Juan Manuel Santos.²⁰ (Lee 2012: 30-31)

Politická rétorika FARC spočívala především v kritice státu. Ta mířila na zkorumpované politiky a nedodržování lidských práv. FARC brojily proti nerovnostem ve společnosti, a především proti skupinám, které terorizovaly místní obyvatelstvo, jako jsou paramilitares, ale také národní armáda. Mimo jiné kritizovaly vliv USA na místní politiku. (Lee 2012: 32)

FARC čerpaly podporu především na venkově, například mezi malými farmáři, za jejichž zájmy bojovaly. (Cragin & Hoffman 2003: 4) Požadovaly přerozdělení půdy či agrární dotace, ale také zlepšení vzdělávání nebo zdravotní péče v odlehlých oblastech. (Lee 2012: 32) Mimo to chtěly také politickou účast na místní a národní úrovni politiky, prostřednictvím které chtěly prosazovat ekonomické reformy ve prospěch chudých a marginalizovaných skupin obyvatelstva. (Chernick 2003: 14-15)

Na svém vrcholu kolem přelomu století členové guerilly čítali na 18 tisíc (Wickham-Crowley 2014: 232) a podle jiných zdrojů dokonce na 22 tisíc bojovníků. (Arjona 2017: 96-97) Tvrdý postoj prezidenta Uribeho je po roce 2000 výrazně oslabil a v rámci mírové dohody v roce 2016 se demobilizovalo zhruba sedm tisíc členů. (FARC-EP International n. d.)

Členové FARC nedostávali za své působení plat, často byli na hnutí navíc vázání až do konce života. Bojovníci nebyli plně svobodní ani v rozhodování o svém osobním životě, například o sňatku. Akty neposlušnosti proti pravidlům organizace (například sexuální násilí,

¹⁸ Španělsky: Unión Patriótica

¹⁹ Prezidentem Kolumbie 2002-2010.

²⁰ Následky tohoto období, které nakonec vedlo k oficiálnímu ukončení konfliktu rozeberu více v následující kapitole (3.1.), v níž se budu věnovat mírové dohodě.

nepovolené rabování či korupce) byly exemplárně trestány třeba i popravou. Jejich motivace k bojům měla být především ideologická. (Hough 2011: 380-382)

2.3.2.ELN – Národní osvobozenecá armáda

Původní ideje ELN vycházejí z marxismu-leninismu. Členové této guerilly pocházeli z prostředí měst, základy skupiny se formovaly na univerzitách a ve studentských hnutích, která vznikala po kubánské revoluci. (Chernick 2003: 15-16)

V 70. letech byla ELN téměř zdecimována, což bylo způsobeno nejen vojenským potlačováním levicových partyzánů, ale také vnitřními rozpory. V 80. letech se však znovu dokázala zformovat a pokračovat v bojích. K tomu přispělo i objevení ropných polí a ropný boom, který Kolumbie zažívala. ELN dokázala na výpalném získat miliony dolarů od ropných společností a stavebních firem, které uzavřely smlouvy na výstavbu velkého ropovodu z Arauca k pobřeží. (Chernick 2003: 15-16) V době silící intenzity protipovstaleckých bojů a násilí ze strany paramilitares se hnutí výrazně rozrostlo. (Arjona 2017: 91)

Podobně jako FARC i tato skupina několikrát v minulosti započala mírové rozhovory s vládou.²¹ (Chernick 2003: 15-16)

ELN na rozdíl od FARC nekoncentrovala své aktivity na venkov a mezi rolníky – operovala především v oblastech těžby ropy. Partyzánské aktivity často spočívaly v útocích na ropovody, jejichž cílem byla snaha odradit velké nadnárodní – zejména americké – podniky od působení v Kolumbii. Tyto konglomeráty ELN vinila ze zneužívání kolumbijského bohatství na úkor místních obyvatel. Cílem skupiny byla národní suverenita a nezávislost na USA a dalších „imperialistech“. (Cragin & Hoffman 2003: 5-6) Tematická agenda ELN se v mnoha bodech shoduje s idejemi FARC, zahrnuje základní otázky agrární politiky a rozvoje venkova, přírodních zdrojů, politické a vojenské reformy, dodržování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva, ale také větší nezávislosti na USA a amerických korporacích. (Chernick 2003: 15-16)

Stejně jako FARC, ani ELN nevyplácela svým členům mzdy, za to výrazně zasahovala do jejich životů. Rozhodovala třeba i o tom, s kým mohou navazovat partnerské vztahy. Členové museli pravidelně podstupovat ideologické tréninky a dodržovat disciplínu. Pokud se dopustili krádeže či násilí na civilistech, které nebylo nařizeno, byli potrestáni. (Arjona 2017: 97-98)

²¹ Dosud však neúspěšně.

Na začátku 21. století měla ELN zhruba pět tisíc členů, po silné ofenzivě paramilitares a národní armády pod vedením Uribeho se jejich řady snížily zhruba na polovinu. (Arjona 2017: 96-97)

2.3.3. Protipovstalecké boje

Národní armáda představovala pro guerilly hlavního nepřítele a protipovstalecká tažení s postupujícím konfliktem sílila, a to především od 90. let. Nejintenzivnější boje pak nastaly na počátku 21. století. V této době kolumbijská vláda dostala také velkou podporu od USA právě na vojenský postup proti guerillám. (Hough 2011: 386-390) Armáda se především za vlády Uribeho nekompromisně pustila do boje za získání území ovládaných povstalci. V té době se také objevovaly skandály s tzv. „falešně pozitivními“, kdy národní ozbrojené složky zabíjely nevinné občany, které pak označovaly za členy FARC, čímž měly dokazovat, že tažení proti guerillám bylo úspěšné. (UN 2012: 1-2)

V 80. letech se začaly formovat také paramilitares – pravicové poloobzbrojené skupiny. Jejich členové pocházeli především z kruhů bohatých farmářů, kteří chtěli chránit své zájmy před aktivitami guerill. Tyto skupiny zastřešovala AUC. (ICTJ n. d.) Spolu s lidovými milicemi bojovala proti partyzánům, a to především v oblastech, v nichž měla menší dosah armáda. (Cragin & Hoffman 2003: 6-7)

Boje AUC většinou nespočívaly v útocích přímo na partyzány, ale spíše na civilní obyvatelstvo, které guerilly podporovalo. Bojovníci se zaměřovali také na občanskoprávní aktivisty, které AUC označovala za partyzány, čímž chtěla jejich aktivity potlačit již v zárodku. (Chernick 2003: 17-18)

Stejně jako guerilly byla i AUC aktivní v oblastech země, kde se ve velkém pěstovala koka či kde bujel obchod s drogami. Na 70 % příjmů plynulo právě z napojení na drogový průmysl. (Lee 2012: 35) Paramilitares získávali další finance od soukromých majitelů půdy, kteří jim platili za ochranu před útoky guerill. Zabíjením zemědělců obviněných ze spolupráce s FARC si získávali autoritu nad obyvatelstvem. (Cragin & Hoffman 2003: 6-7)

Když FARC v rámci mírové dohody z roku 1984 založily UP, paramilitares systematicky vraždili jejich členy, ale také stoupence z lidu. (Chernick 2003: 17-18) Po návratu FARC ke zbraním a zvýšení intenzity bojů rostlo násilí i ze strany paramilitares. Nejvíce členů AUC přibýlo právě v období nejtvrdějších bojů proti guerillám, především pak na konci 90. let, kdy měla skupina na 8500 ozbrojených bojovníků. (Cragin & Hoffman 2003: 6-7) AUC je pravděpodobně nejnásilnější stranou v kolumbijském konfliktu, alespoň co se týká obětí, které

má na svědomí. Více než 75 % masakrů a vražd, které proběhly v rámci bojů, je spojováno právě s těmito s polovojskými silami.²² (Chernick 2003: 13-14)

Paramilitares podle mnohých zdrojů spolupracovali s kolumbijskou vládou, kterou v potlačování guerill podporovaly USA. (ICTJ n. d.) Většina masakrů ze strany polovojských skupin byla provedena s implicitním souhlasem nebo s otevřenou podporou národní armády. (Lee 2012: 36-38)

2.4. Násilí a kriminální činnost v rámci ozbrojeného konfliktu

Kolumbii se nikdy nepodařilo vybudovat přítomnost státu na celém svém území. Násilí bylo vždy nejintenzivnější v oblastech, v nichž měl stát omezenou přítomnost a kde autoritu vykonávaly často nelegální ozbrojené skupiny, jako jsou guerilly nebo polovojské jednotky. Ty zde navíc mohly lépe zakořenit díky ekonomickému, politickému či sociálnímu vyloučení, které tyto regiony historicky trápí. (Chernick 2003: 13-14)

Zpráva kolumbijského Národního centra pro historickou paměť (2013) zdůrazňuje, že svědectví obětí dokazují, že konflikt byl obzvláště násilný a že krutosti dopadaly především na civilní obyvatelstvo. (Centro Nacional de Memoria Histórica 2013: 20)

Podle zprávy komisařů z OSN kromě takzvaných mimosoudních poprav, tedy zabíjení členů zneprátelených skupin, docházelo k výhrůžkám smrti, únosům, znásilňování a dalším násilným činům, a to i na civilistech. Útoky byly navíc často mířeny na aktivisty či členy odborů a menšin – na indigenní či černošské obyvatelstvo, homosexuály, bezdomovce či sexuální pracovníce. (Rodley & Ndiaye 1995: 16)

V roce 1983 bylo v zemi zavražděno 24 lidí na každých sto tisíc obyvatel, v roce 1993, se tento počet zvýšil na 88. Na začátku nového tisíciletí bylo ročně zavražděno na 30 tisíc lidí, tedy téměř sto na sto tisíc Kolumbijců. (Cragin & Hoffman 2003: 7-9)

Případy unášení či vyhrožování ze strany guerillových skupin výrazně narostly v devadesátých letech. Na začátku tisíciletí docházelo zhruba k deseti únosům každý den. (Cragin & Hoffman 2003: 7-9) V této době se však také výrazně zvýšilo násilí ze strany paramilitares, kteří zabíjeli civilisty obviněné ze spolupráce s guerillovými hnutími. (Chernick 2003: 17-18) Tyto masakry se navíc často děly s posvěcením kolumbijské vlády. (ICTJ n. d.) Zpráva OSN (2012) upozorňuje také na násilí ze strany ozbrojených složek, a především pak

²² V roce 2005 se AUC dohodla s prezidentem Uribem na uzavření mírové dohody. Paramilitares slíbili odzbrojení výměnou za snížené tresty. Soudním řízením dosud prošlo zhruba 4500 příslušníků paramilitares, padlo však jen něco málo přes 200 rozsudků. Mnoho z těchto bojovníků se navíc znovu ozbrojilo, dále docházelo k velkému množství polovojského násilí a vznikaly nové paramilitární organizace. (HRW n. d.)

na fenomén *Falsos positivos*, při kterém příslušníci ozbrojených sil zabili na čtyři tisíce civilistů a vydávali je za členy povstaleckých skupin „zabitých v boji“. (UN 2012: 1-2)

Podle kolumbijského Národního centra pro historickou paměť mezi lety 1958 a 2012 v konfliktu o život přišlo nejméně 220 tisíc lidí. Číslo však představuje jen potvrzené oběti. (Centro Nacional de Memoria Histórica 2013: 20) Jiné zdroje hovoří i o 270 tisících zabitých. (Romero 2018) Konflikt měl na svědomí více než 60 tisíc násilných zmizení a sexuálně či genderově motivovaných činů. Více než 6500 dětí a mladistvých bylo donuceno rekrutovat. (ICTJ n. d.) Kvůli bojům se zhruba osm milionů lidí muselo přestěhovat. Celkem se hovoří o více než devíti milionech přímých i nepřímých obětech šedesát let trvajících konfliktu. (Unidad para la Atención y la Reparación Integral a las Víctimas n. d.)

Národnímu centru pro historickou paměť se podařilo dopátrat pachatelů zhruba 140 tisíc trestných činů zabití, které se udály v době ozbrojeného konfliktu. Na 95 tisíc z nich spáchali příslušníci paramilitares, přes 35 tisíc členové guerill a zbývající takřka deset tisíc pak státní složky. (Romero 2018) Kromě toho celý konflikt živil obchod s drogami. Z výnosů z pěstování koky a z prodeje drog těžily jak FARC a ELN, tak i AUC. (Cragin & Hoffman 2003: 6-7) Existují však také důkazy o zapojení kolumbijské armády, kdy například národní letectvo pašovalo kokain do USA. (Lee 2012: 34-36)

2.4.1. Násilí a kriminální činnost ze strany FARC

V různých regionech měly FARC různé postavení. Někde s nimi místní obyvatelstvo spolupracovalo na základě paktu, který Arjona (2017) nazývá *společenskou smlouvou*²³, v jiných si museli bojovníci svou autoritu vynucovat násilím. Povstalci také šířili revoluční ideologii, budovali instituce a infrastrukturu či konali dobro. „*FARC byly v této vesnici vším. Měly poslední slovo v každém sporu mezi sousedy. Rozhodovaly o tom, co můžeme prodávat v obchodech, v jakou hodinu musíme jít večer domů a kdo by měl opustit naši obec a nikdy se nevrátit zpátky... Řídily také rozvody, dědictví a konflikty o hranice pozemků. Oni tady vládli, ne stát,*“ popisuje správu FARC v obci Viotá jeden z místních obyvatel. (Arjona 2017: 1-2) Společenská smlouva a alespoň částečná lidová podpora byla pro FARC důležitá k udržení moci v regionech. (Arjona 2017: 36)

Přesto, že aktivity FARC nebyly nutně jen *špatné*, největší kritika na toto hnutí míří kvůli velmi násilným činům, které v rámci „*revolučního boje*“ páchalo na civilistech. Velká část

²³ Jedná se o dohodu mezi ozbrojenou skupinou, která kontroluje část území, a místními obyvateli. Ozbrojená skupina často nabízí ochranu a možnost výdělků na území, aniž by používala fyzické násilí. Místní obyvatelstvo jim výměnou za to vyjadřuje podporu, případně vyplácí určitou část svého zisku. (Arjona 2017)

příjmů guerilly plynula z únosů lidí, kteří byli buď bohatí nebo měli nějakou *strategickou hodnotu*, jež se hodila ve vyjednávání. (Lee 2012: 35-36) Mezi taktiky FARC patřilo také nevybíravé násilí proti celým skupinám obyvatel, používání podzemních min, ale také explozí na místech s důležitou infrastrukturou, jako jsou mosty či elektrárny. Nejvíce kritizovanými činy ze strany FARC bylo rozmísťování bomb na veřejných místech, jako jsou tržiště či náměstí. Tyto útoky měly na svědomí často desítky mrtvých a zraněných. (Lee 2012: 36-38)

Rozsáhlý problém, na nějž často poukazují i aktéři ze zahraničí, je nábor dětí a mladistvých. V rámci bojů byli mladí bojovníci navíc často nuceni podílet se i na velmi krutých násilných činech. Přestože FARC tvrdily, že noví členové přicházeli ve věku 15 až 30 let a navíc dobrovolně, lidskoprávní organizace reportují i o mladších bojovnících pocházejících často ze špatných životních podmínek, pro které mohlo být působení ve FARC jedinou alternativou k výdělku či dokonce přežití. Pro členy FARC, kteří se bojů zúčastnili již jako děti či dospívající, je návrat a zapojení do společnosti o to těžší. (Lee 2012: 35-36)

Napojení guerilly na kriminální činnost a probíhající násilí výrazně poškozuje vnímání FARC jako možné levicové alternativy v politice. Násilné aktivity a zabíjení civilistů, ale i členů kolumbijských ozbrojených složek ze strany FARC dokonce vyvolaly ostrou kritiku i ze strany segmentů kolumbijské levice, například sociálně demokratické strany Polo²⁴. Podle nich vzbuzují nepřátelství a umožňují svým rivalům, aby je zobrazovali jako nebezpečné zločince, což může mít vliv na to, jak lidé vnímají celou levici. (Lee 2012: 36-38)

Hough (2011) provedl výzkum zaměřený na dynamiku násilí ze strany FARC. Hovoří o tom, jak se v průběhu jejich existence, konkrétně v období od 70. let zhruba do roku 2010, staly z takzvaného *legitimního ochránce obyvatel* něčím, co autor nazývá *vyděračem*, tedy aktérem, který používá nevybíravého násilí vůči civilistům. Z jeho výzkumu vyplývá, že původně FARC stály na straně civilistů a v rámci ideologie hnutí měly chránit rolnické a chudé obyvatelstvo. Prostřednictvím dohody s obyvateli jim výměnou za podporu například umožňovaly vydělávat na pěstování koky. Proti stejným lidem ale v průběhu let začaly FARC používat násilné taktiky. Hough tvrdí, že nárůst násilí ze strany FARC proti civilistům rostl s tím, jak přibývali a sílili jejich soupeři – armáda a paramilitares – například i díky finanční pomoci z USA. Právě potřeba navyšování prostředků na boje povstalce z FARC nutí k využívání násilí při čerpání zdrojů od obyvatel na území, které spravují. Násilných incidentů výrazně přibýlo v letech, kdy sílila válka a FARC se potýkaly s vojenskou ofenzívou buď ze

²⁴ Španělsky: Polo Democrático Alternativo

strany paramilitares mezi lety 1997 a 1999 či tvrdým postupem armády, která byla v rámci nové strategie vyzbrojena za pomoci finanční podpory z USA v letech 2000 až 2004. FARC v těchto obdobích neměly kapacitu chránit „své“ obyvatele, čímž ztrácely roli legitimního ochránce, který je brání před hrozbou jiných skupin. Postupně se také musely uchýlovat k novým, rychlým a efektivním taktikám získávání zdrojů, jako jsou například přepadení či únosy za výkupné. Tyto násilné akty navíc měnily podobu a zasahovaly čím dál větší a rozmanitější skupiny lidí. (Hough 2011: 379-414)

2.4.2. Násilí a kriminální činnost ze strany ELN

Aktivita ELN často spočívaly v útocích na ropovody a další důležité složky infrastruktury. Cílem byla snaha odradit zahraniční podniky (především ty americké) od působení v Kolumbii. „*Ač se to může zdát paradoxní, válka se svými krutostmi a bolestí je jediným možným lékem, jak zlomit teror silných proti slabým. (...) Válčit za účelem dosažení míru a sociální spravedlnosti by mělo být výsledkem tohoto binomického vztahu,*“ stojí v prohlášení ELN z roku 1998, které svědčí o tom, že i ELN využívala násilí k dosažení svých cílů. (Cragin & Hoffman 2003: 4-5) Mezi násilné aktivity ELN patřily únosy bohatých či vyhrožování, podobně, jako tomu bylo u FARC. (Cragin & Hoffman 2003: 7-9)

2.5. Shrnutí

Předchozí kapitola nabízí historicko-politické souvislosti ozbrojeného konfliktu, bližší představení guerillových hnutí, jejich ideologie, ale také to, jakým způsobem fungovali bojovníci v rámci skupiny. Tyto informace jsou důležité pro pochopení toho, jakým způsobem bude probíhat reintegrace.

Pro tuto práci je však relevantní především zmapování násilí a nelegální činnosti ze strany guerill. Právě tento faktor bude hrát roli v procesu reintegrace, vzhledem k tomu, že to bude mít pravděpodobně velký vliv na přijetí ze strany neválčící společnosti. Napojení guerill na kriminální činnost a páchaní násilných aktů totiž výrazně poškozují vnímání těchto skupin jako možné politické alternativy, ale vzbuzují také negativní postoje ze strany společnosti, což pak může mít značný vliv na přijetí či nepřijetí odzbrojených bojovníků mezi své sousedy, kolegy či zaměstnance. Takové negativní postoje mohou zkomplikovat celý proces reintegrace a tím i udržení míru.

3. Postkonfliktní rekonstrukce a reintegrace bývalých guerilových bojovníků v Kolumbii

Kapitola se bude zabývat mírovou dohodou z roku 2016 a především tím, jak byl v jejím rámci nastaven proces postkonfliktní rekonstrukce. Blíže se pak podívám na to, jakým způsobem probíhá reintegrace bývalých bojovníků guerilových hnutí. Představím také konkrétní projekty. Zásadní částí této kapitoly pak bude zmapování úspěchů či neúspěchů týkajících se jak reintegrace odzbrojených členů guerill, tak i celé postkonfliktní rekonstrukce. V této části budu vycházet z aktuálních výzkumů, dat kolumbijských institucí (např. Agentury pro reintegraci a normalizaci), ale také mezinárodních pozorovatelů, především OSN.

3.1. Mírová dohoda z roku 2016

Od roku 1982 se celkem šest prezidentů pokusilo prostřednictvím mírových dohod ukončit dlouholetý ozbrojený konflikt. Dílčí úspěšné pokusy, kdy se podařilo odzbrojit některé partyzánské skupiny, však nevedly k dlouhodobému míru, a jejich členové se brzy opět chopili zbraní. (Chernick 2003: 13-14) Mírový proces, který zahájila administrativa Juana Manuela Santose s FARC, byl dosud nejkomplexnějším pokusem o ukončení nejdéle trvajících konfliktu na západní polokouli. (ICTJ n. d.)

Oficiálně byly rozhovory o ukončení konfliktu a budování stabilního míru zahájeny v srpnu 2012. Podle komuniké, jež bylo schváleno oběma stranami vyjednávání, je k dosažení míru důležité identifikovat závažné porušování lidských práv a nároků obětí. Debata vyžaduje účast obětí a je třeba také určit, kdo nese odpovědnost. Základem k budování důvěry je tranzitivní spravedlnost a objasnění toho, co se konkrétně stalo a jaké byly příčiny. K udržení míru musí oběti dostat dostatečnou kompenzaci, musí jim být poskytnuta ochrana, a především garance toho, že se události nebudou opakovat. (FARC-EP International 2014)

Mírová dohoda, která zahrnovala mimo jiné odzbrojení a demobilizaci tisíců členů FARC, jejich návrat do civilního života a možnost účasti v politice, byla odmítnuta v lidovém referendu v září 2016 s 50,2 % hlasů. (JEP n. d.) Mírový proces před použitím vojenské síly proti guerillám v té době preferovalo 77 % Kolumbijců. Lidé však příliš nesouhlasili s konkrétními ustanoveními dohody, jako jsou snížené tresty či účast v politice odzbrojených bojovníků. Veřejnost výrazně podporovala mír, důvěra k FARC byla však nízká. Výsledku referenda výrazně přispěla i masivní „anti-kampaň“ ze strany poměrně oblíbeného bývalého prezidenta Uribeho. (Matanock & Garbiras-Díaz 2018: 637-655) Odmítnutí v referendu vedlo k dalším jednáním a úpravám některých bodů. Ujednání bylo nakonec podepsáno všemi stranami a schváleno kongresem. (JEP n. d.)

V roce 2016 byly zahájeny také rozhovory s ELN, ty však dosud nedospěly k oboustranné dohodě. Iván Duque²⁵, současný prezident Kolumbie²⁶, v roce 2019 přerušil započatá jednání kvůli bombovému útoku ELN, při kterém zemřelo 22 policistů. (Cobb & Acosta 2022) Nově zvolený levicový prezident Gustavo Petro²⁷ však jednání pravděpodobně znovu obnoví. ELN brzy po volbách oznámili, že jsou ochotni zúčastnit se mírových rozhovorů. (Reuters 2022)

3.2. Postkonfliktní rekonstrukce

Z dohody vyplynulo šest zásadních bodů, které je podle obou stran potřeba splnit pro dosažení trvalého míru. Jde o pozemkovou reformu na venkově, zajištění spravedlnosti pro oběti konfliktu, boj proti nelegální výrobě drog a obchodu s nimi, předání zbraní ze strany FARC, politickou účast bývalé guerilly a reintegraci jejích řadových členů do civilního života. (Theidon 2016: 52-53)

V rámci tranzitivní spravedlnosti byl v Kolumbii implementován zákon o obětech a pozemkových restitucích. Díky zákonu byla poskytnuta asistence rekordnímu počtu obětí a bylo rozhodnuto o několika stech restitucích. (UN 2015: 9) Vznikly instituce komplexního systému pro pravdu, spravedlnost, odškodnění a neopakování se, které podporují účast obětí na procesech postkonfliktní rekonstrukce za využití genderového a etnického přístupu. (Amaya-Panche 2021: 3-4)

FARC během mírového procesu přijaly odpovědnost za své jednání v průběhu ozbrojených bojů s tím, že jejich cílem není získat beztrestnost. Volaly ale také po dalším vyšetřování násilných činů, protože nebyly jedinými pachateli. (FARC-EP International n. d.)

Identifikací trestných činů spáchaných v rámci ozbrojeného konfliktu a vyšetřování událostí před koncem roku 2016 se zabývá Speciální jurisdikce pro mír (JEP²⁸). Práce JEP se zaměřuje na nejzávažnější zločiny spáchané nejen bývalými bojovníky z FARC, ale také příslušníky státních ozbrojených složek. (JEP n. d.) Soudy zahájily více než pět tisíc procesů s členy kolumbijských bezpečnostních složek i kvůli zabíjení „falešně pozitivních“. Stíhané jsou však často osoby nižších funkcí a ne ti, kteří jsou zodpovědní za vedení operací. Konečný verdikt navíc padl jen v několika málo případech. Stejně tomu je i u paramilitares. Spravedlnost usilovněji řešila případy zločinů ze strany levicových povstalců. Tři tisíce z nich

²⁵ Prezidentem Kolumbie 2018-2022

²⁶ 19. června 2022 se v Kolumbii konalo druhé kolo prezidentských voleb, v nichž byl zvolen Duqueův nástupce.

²⁷ Do funkce nastoupí 7. srpna 2022. Petro bude vůbec prvním levicovým prezidentem Kolumbie. Nastupující prezident má navíc osobní zkušenost s působením v guerillové organizaci. (Reuters 2022)

²⁸ Španělsky: *Jurisdicción Especial para la Paz*

bylo odsouzeno k trestu vězení již během mírového procesu. (UN 2015: 12-13) Odzbrojení členové FARC mohou díky dohodě u JEP získat snížené tresty, za předpokladu, že se doznají a odškodní oběti. (Murphy & Vargas: 2019)

V rámci boje proti obchodu s drogami se dohoda zavazuje k nahrazení pěstování nelegálních plodin jinými surovinami, zlepšení sociálních podmínek a zajištění potravinové bezpečnosti. Probíhat budou také akce zaměřené na uživatele drog s cílem jejich rehabilitace a opětovného začlenění do společnosti. Co se týká obchodu s drogami, vláda se zavázala k intenzivnějšímu šetření celé sítě prodeje. Demobilizované partyzánské skupiny v rámci dohody souhlasily s ukončením svých vztahů s organizacemi, které s drogami obchodují. (González et al. 2018: 14)

3.3. Procesy reintegrace

Procesy reintegrace se v Kolumbii zaměřují na integraci jednotlivců, ale také na transformaci bývalé partyzánské skupiny v demokratického politického aktéra. (Ugarriza & Nussio 2017: 3) V rámci dohody FARC dostaly příležitost stát se politickou stranou. Bývalí členové se mohou účastnit procesů reintegrace a vstoupit do politiky ve chvíli, kdy odevzdají veškeré zbraně OSN. V mírové dohodě je uvedeno, že je potřeba otevřít politické spektrum, a šanci podílet se na politickém rozhodování by měli dostat všichni aktéři rozhovorů. Tento krok má posílit demokratické vedení postkonfliktní Kolumbie. Dvě volební období tak bude mít nová politická strana FARC²⁹ pět křesel v senátu i v dolní komoře, získá také finance na kampaně a možnost prezentovat se v médiích. Právě zapojení odzbrojených členů guerilly do politiky však bylo jedním z nejkontroverznějších bodů dohody. (González et al. 2018: 13-14)

Kolumbijská vláda a FARC se při mírových procesech dohodly na znovuzачlenění odzbrojených členů guerilly k civilnímu životu v ekonomických, sociálních a politických aspektech. (ARN n. d.) Do nastavování procesů odzbrojení, demobilizace a reintegrace byli zapojeni bývalí bojovníci, vláda, ale také mezinárodní aktéři a vlády dalších států. Schválena byla řada kolektivních i individuálních projektů. (Amaya-Panche 2021: 3-4)

Agentura pro reintegraci a normalizaci (ARN³⁰), která vznikla již v roce 2003, má za cíl vytvářet příležitosti a posilovat kapacitu těch, kteří vystoupili z kriminální činnosti, především demobilizovaných bojovníků guerillových hnutí, lidových milic či paramilitárních skupin. ARN bývalým bojovníkům asistuje při přechodu do civilního života. V celé Kolumbii má

²⁹ Po přerodu v politickou stranu byla změněna slova akronymu FARC na *Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común* (česky: *Alternativní revoluční síla Kolumbie*). Od roku 2021 strana vystupuje pod názvem *Comunes*.

³⁰ Španělsky: *Agencia para La Reincorporación y La Normalización*

několik různých poboček. Podle aktuálních údajů procesem reintegrace s touto agenturou prošlo na 25 tisíc lidí, 80 % z nich se nevrátilo k nelegálním aktivitám a 73 % z nich získalo vzdělání pro výkon zaměstnání. (ARN n. d.)

Takzvaný proces reinkorporace se týká bojovníků, kteří složili zbraně právě v rámci mírové dohody z roku 2016. Cílem je prostřednictvím socioekonomických záruk adaptovat na civilní život 13 tisíc odzbrojených bojovníků a jejich rodinných příslušníků. Cesta sociální a ekonomické reinkorporace je komplexní a dlouhodobý proces, který stojí na přístupu k základním právům bývalých bojovníků a jejich rodin. Na základě etnicity, pohlaví, sexuální orientace, genderové identity či zdravotního stavu může být některým věnována speciální pozornost. (ARN n. d.)

Proces reinkorporace má dvě fáze – ranou a dlouhodobou. Fáze rané reinkorporace trvá dva roky po odzbrojení a připojení se k ARN. Proces se zaměřuje na přechod z vojenského do civilního života tím, že jsou bývalým bojovníkům zpřístupňovány různé služby. Je poskytována psychosociální podpora, kladen důraz na zdraví, probíhá vzdělávání a sociální struktury jsou posilovány například skrze kulturní či sportovní aktivity. Demobilizovaní bojovníci, kteří nemají zaměstnání, v této fázi dostávají 90 % minimální mzdy. Dlouhodobá fáze reinkorporace má za úkol monitorovat a posilovat schopnosti účastníků získané v prvotní fázi tak, aby proces byl komplexní a pokud možno trvalý. (ARN n. d.) Reinkorporace se zabývá sedmi aspekty civilního života. Jedná se o vzdělávání, soužití s komunitou, ekonomické zázemí, rodinu, bydlení, psychosociální pohodu a zdraví. V rámci první složky mají jednotlivci v procesu reinkorporace a jejich rodiny přístup k základnímu a střednímu všeobecnému či technickému vzdělání prostřednictvím veřejných institucí. Vzdělávat se mohou také v oblasti řemesel a jsou podporováni ve studiu například na univerzitách. Komunitní aspekt se zaměřuje především na zlepšení vztahů mezi bývalými bojovníky a přijímacími komunitami. Ekonomické zázemí stojí na začleňování do pracovního procesu a na podpoře získávání dlouhodobých příjmů, například skrze poradenství. Bývalí bojovníci mají také nárok na jednorázovou ekonomickou výpomoc ve výši 8 milionů kolumbijských pesos³¹ na individuální projekty. Na zařízení a podporu bydlení se soustředí i další z aspektů, v rámci kterého je také možné získat příspěvek. Prvek zdraví představuje především přístup k veřejné zdravotní péči prostřednictvím zdravotního pojištění. Psychosociální pohoda je zajišťována posilováním schopností navazovat smysluplné vztahy a upevňovat mezilidské

³¹ Zhruba 46 tisíc korun.

vazby, ale soustředí se také na proces usmíření. Psychologicky jsou podporovány také vztahy uvnitř rodiny u jednotlivců, kteří se v průběhu konfliktu od svých rodin odloučili. (ARN n. d.)

Reintegrace se v Kolumbii zúčastnili i zahraniční aktéři. V rámci spolupráce jihu s jihem³² prostřednictvím poradenství přispěl například Salvador či Nikaragua, státy, které samy v minulosti zažily vnitřní ozbrojené konflikty. Salvador může inspirovat Kolumbii systémem ochrany odzbrojených bojovníků, kterou v zemi zajišťoval speciálně vycvičený policejní orgán, jenž vznikl v rámci salvadorských mírových procesů. Tento orgán přispěl tomu, že znovuzbrojení v Salvadoru bylo po mírové dohodě nižší než v sousedních státech. Nikaragua v Kolumbii představila program *Promotores de Paz*³³, iniciativu, která v době nikaragujských mírových procesů poskytovala odzbrojeným bojovníkům školení postavená na komunitní spolupráci. Kuba nabídla stipendia účastníkům mírových procesů. Od roku 2017 do roku 2022 může dvě stě lidí ročně studovat na Kubě medicínu. Polovina účastníků by měla pocházet z demobilizovaných skupin, druhá polovina z kolumbijských ozbrojených sil. Tento program má přispět nejen k reintegraci bývalých bojovníků, ale také k usmíření mezi dvěma dříve zneprátenými skupinami. (González et al. 2018: 17-19)

Právě usmíření bylo identifikováno jako klíčová složka úspěšných postkonfliktních společností. Intenzivně se mu věnovaly i mírové procesy v Kolumbii. Kolumbijská agentura pro reintegraci například už v roce 2013 spustila programy, které mají umožnit rozhovory mezi bývalými bojovníky a oběti konfliktu. Setkání se zúčastnily stovky lidí na obou stranách. V rámci těchto rozhovorů proběhl také experiment o sdílení perspektiv. Skupiny, v nichž byli lidé z přijímacích komunit, oběti konfliktu, ale také bývalí bojovníci, společně diskutovaly o tom, jak nastolit v Kolumbii mír a jak umožnit soužití členů komunit s odzbrojenými bojovníky tak, aby se neopakovalo násilí. Diskuse se soustředila na společnou budoucnost spíše než na násilnou minulost. Účastníci experimentu měli věnovat pozornost především osobním zkušenostem ostatních diskutujících. Hlavní závislou v tomto experimentu byla změna postoje směrem k většímu přijetí člena druhé skupiny. Zkoumána byla také eliminace předsudků a obviňování druhých za politické, ekonomické, sociální a bezpečnostní problémy. (Ugarriza & Nussio 2017: 4-11)

Z výsledků vyplývá, že zaměření na budoucnost má vyšší potenciál vést účastníky ke smíření. Postoje účastníků se posunuly pozitivnějším směrem, především ze strany komunit vůči bojovníkům, mnohé tendence k polarizaci byly potlačeny na obou stranách. Bývalí

³² South-south cooperation

³³ Česky: *Propagátoři míru*

bojovníci byli ve svých postojích rezistentnější, ale i u nich došlo k posunu směrem k většímu uznání. Závěr studie však upozorňuje na to, že pozitivní změny nemusí být trvalé. Pokud obdobné podněty, jako jsou diskuze, setkávání či další aktivity, budou krátkodobé, pravděpodobně nedojde k dlouhodobému usmíření. Opakované vystavení tomuto prostředí však může mít trvalejší účinky na postoje jednotlivců. (Ugarriza & Nussio 2017: 15-16)

3.4. Konkrétní příklady projektů reintegrace bývalých bojovníků

Odzbrojení bojovníci by měli být aktivně zapojeni do postkonfliktní rekonstrukce. Někteří z nich například poskytují informace, které pomáhají při odminování teritorií, v nichž se válčilo. Odminovaná půda se pak v rámci programů pozemkových restitucí vrací původním majitelům, kteří byli v průběhu konfliktu nuceně vysídleni. (Latorre Santaella 2021)

Vzniklo také mnoho projektů, které mají přispět k usmíření a k sociální reintegraci odzbrojených členů FARC. Společně s oběťmi, členy přijímacích komunit a členy bezpečnostních složek například v rámci rekonciliace sází stromy v oblastech, kde dříve probíhaly tréninky guerillových hnutí. (Yarce 2019) V Tierra Grata vznikl projekt, kde 300 lidí v procesu reintegrace společně se 700 členy místních komunit buduje rozvody a přivádí vodu do oblastí, kde k ní nebyl přístup. (Quintero 2019a) Bývalí bojovníci z FARC, jejich rodiny a lidé z místní komunity v San José de Oriente v La Paz získali finance na založení umělecké školy, jejímž cílem je podpora usmíření v tomto regionu. (Quintero 2019b)

V rámci ekonomické reintegrace je téměř 250 bývalých bojovníků FARC zapojeno do práce na avokádových plantážích. (Sandoval 2019) V době pandemie koronaviru desítky bývalých bojovníků ušily a rozvezly tisíce roušek pro členy přijímacích komunit. (UN Verification Missions in Colombia 2020a) Odzbrojení členové FARC jsou také zapojováni do programů, v jejichž rámci plánují vlastní zemědělské projekty. Vzdělávají se v oblasti agrikultury a učí se nezávislosti a samostatnosti. (Jaimes 2019)

Dvacet bývalých členů FARC se účastní projektů včelařství, který nejen pomáhá s ekonomickou reintegrací a získáváním odborných znalostí pro pracovní trh, ale věnuje se také udržování zdravého ekosystému. Účastníci se zabývají chovem včel, výrobou medu, ale i prodejem, marketingem a rozvážkou produktů. Místní komunity mohou včelařství navštěvovat, absolvovat zde školení či přednášky o výrobě medu. Díky tomu jsou navazována komunitní partnerství, která přispívají k reintegraci a posilování sociálních struktur. Mezi další obdobné projekty patří například ekologický chov ryb, farmy na pěstování bio zeleniny či výroba ekologických čistících prostředků. Bývalí bojovníci se účastní také vědeckých expedic – jedna z nich v oblasti Anorí poblíž Medellínu objevila 14 nových druhů rostlin a živočichů. (Yarce 2020a)

Další spolupráci bývalých bojovníků, kteří jsou zapojeni do programů ekonomické reintegrace, a členů komunity ukazuje například Ženský obchod pro budování míru, který vznikl v Medellínu. Členky komunity zde společně s bývalými bojovnicemi prodávají produkty, které v rámci projektů vyrábějí odzbrojení členové FARC. (Yarce 2021)

Někteří ex-bojovníci podstoupili školení a nyní jsou takzvanými „propagátory zdraví“ na venkově. V praxi to znamená, že pomáhají s léčbou či ošetřením zranění v oblastech, kde není dostupná zdravotní péče a kam se nelze dostat jinak než chůzí. Spolupracují také s armádou a policií, kteří jim při práci pomáhají například s evakuací nemocných, což opět přispívá usmíření mezi bývalými bojovníky FARC a národními ozbrojenými složkami, tedy stranami, které proti sobě stály v době ozbrojeného konfliktu. (Yarce 2020b)

3.5. Úspěchy a neúspěchy procesů reintegrace

Rada bezpečnosti OSN v roce 2021 ocenila pokrok, především přeměnu FARC na politickou stranu, ale obecně také proces postkonfliktní rekonstrukce a reintegrace. Dobře podle zprávy funguje zapojování komunit do procesů, rozvoj v regionech a instituce, které se zabývají oběťmi konfliktu. (UN Verification Missions in Colombia 2021) Většina bývalých bojovníků, asi 13 tisíc, se účastní reintegrace a chce být součástí mírové společnosti. (UN 2021) OSN ocenila, že 9400 bývalých bojovníků pobývá mimo oblasti, v nichž válčili, a že 98 % bývalých bojovníků je zapojeno do systému zdravotního pojištění. (UN Verification Missions in Colombia 2020b) Verifikační mise OSN (2020) uvádí, že přes pět tisíc z nich se účastní formálního vzdělávání. (HCHR 2019: 3) Podle OSN 49 kolektivních a 1225 individuálních projektů prospívá více než třem a půl tisícům odzbrojených bojovníků. Tyto programy tak aktuálně pomáhají 27 % bývalých členů FARC. (UN Verification Missions in Colombia 2020b)

Některé aspekty reintegračních procesů však nebyly tak úspěšné. Jednou z největších výzev postkonfliktní rekonstrukce se v Kolumbii zdá být zajištění bezpečnosti. Bývalí bojovníci společně s občanskými aktivisty čelí násilí, které navíc od podpisu mírové dohody každým rokem roste. (Amaya-Panche 2021: 3-4) Od roku 2016 bylo podle údajů mise OSN v Kolumbii zabito více než 300 bývalých bojovníků a 477 obránců lidských práv a občanských lídrů. (UN 2021) Znepokojení misí OSN sledujících udržování míru panuje také v oblasti bezpečnosti civilistů, v zemi přetrvává násilí a hrozby ze strany ozbrojených skupin. Problematická je také nepřítomnost státu v některých venkovských oblastech. (UN Verification Missions in Colombia 2021) Tři čtvrtiny vražd bývalých bojovníků, obránců lidských práv a sociálních lídrů se stalo na venkově, kde má stát slabou přítomnost. V těchto oblastech panuje také větší chudoba a více zde funguje nelegální ekonomika. Problematický

je také samotný proces reintegrace. Mnoho z bývalých bojovníků několik let po započetí těchto procesů stále nemá přístup k půdě, bydlení, vzdělání, pracovním příležitostem či zdravotní péči. (UN Verification Missions in Colombia 2020b)

Ukázalo se také, že mezi oběťmi a bývalými bojovníky sice existuje určitá míra společné identity, která stojí na tom, že obě skupiny jsou „marginalizované“, a obě skupiny dokonce mají tendence usazovat se v podobných marginalizovaných čtvrtích, odlišné ideologie a pohledy na to, kdo je viníkem konfliktu, však přetrvávají, a tvoří tak bariéru mezi oběma stranami. Jsou zdrojem stereotypů a stigmatizace. (Ugarriza & Nussio 2017: 4)

Reintegrační programy vzniklé v rámci postkonfliktní rekonstrukce se mnohem více zaměřují na bývalé bojovníky než na členy komunit zasažených konfliktem. Odzbrojení bojovníci například také dosahují vyšší úrovně vzdělání a gramotnosti než oběti. To vytváří propast mezi přijímací komunitou a příchozími bývalými bojovníky. (Ugarriza & Nussio 2017 15-16) Výzkumy ukázaly, že po mírových dohodách mělo 41 % členů přijímacích komunit z bývalých bojovníků strach a 82 % k nim chovalo nedůvěru. (Ugarriza & Nussio 2017: 4)

Mnozí Kolumbijci navíc stále považují některé výsledky mírové dohody za neuspokojivé. Například na rezervovaná křesla pro bývalé bojovníky FARC mnozí z nich hledí jako na urážku obětí konfliktu. (Galeano 2018) V prvních volbách, které se konaly v roce 2018 FARC dosáhla velmi chabého výsledku – 0,34 % hlasů získala ve volbách do Senátu a 0,21 % ve volbách do Sněmovny reprezentantů. (Registraduría Nacional del Estado Civil n. d.)

Na tři tisíce odzbrojených bojovníků se vrátilo k nezákonným aktivitám. Část se i kvůli nedostatku bezpečnosti opět chopila zbraní, jiní se vracejí na místa, kde se pěstuje koka, a obnovují svou činnost v oblasti obchodu s drogami. Na místech, které dříve kontrolovaly FARC, se objevují nové nelegální ozbrojené skupiny (mezi nimi také znovuozbrojení disidenti FARC). V těchto oblastech opět roste násilí, jenž ohrožuje civilní obyvatele, a sílí zde také obchod s drogami. (Amaya-Panche 2021: 3-4) K ozbrojeným bojům se vrátili i někteří důležití aktéři FARC, kteří se na vysokých pozicích účastnili mírových rozhovorů. (HCHR 2019: 2)

Kromě toho je stále aktivní po FARC druhé největší guerillové hnutí ELN, které pokračuje v revolučním násilí a provádí útoky, při nichž umírají civilisté. Kvůli těmto útokům byly přerušeny dialogy s vládou, které započaly v době uzavření mírové dohody s FARC. (HCHR 2019: 3)

Aktuálně je v Kolumbii 25 aktivních skupin znovuozbrojených členů guerillových hnutí. Pokračují v bojích proti dalším ozbrojeným složkám a podílejí se na násilí, které zahrnuje také zabíjení civilistů, nucené vysídlování, vyhrožování či kontrola civilistů. (Pappier 2020)

3.6. Shrnutí

V rámci mírové dohody v Kolumbii byly nastavené rozsáhlé programy zabývající se postkonfliktní rekonstrukcí a reintegrací bývalých bojovníků do společnosti. Tyto plány však v praxi mají obrovské mezery. Nedostatečné zajištění bezpečnosti bývalých bojovníků, neuspokojivá ekonomická situace v mezích zákona a odpor ze strany přijímacích komunit vedly mnoho z bojovníků k návratu k ilegálním činnostem a k ozbrojeným bojům.

Pro mou práci je relevantní především poslední z výše zmíněných nedostatků, a to existence předsudků vůči bývalým bojovníkům kvůli jejich minulosti a napojení na nezákonnou činnost, čímž se budu zabývat v dotazníkovém šetření. Jak ukázal výzkum Ugarrizy a Nussia, předsudky a obviňování druhých za politické, ekonomické, sociální a bezpečnostní problémy mezi komunitami, oběťmi a bývalými bojovníky v Kolumbii po ukončení konfliktu existovaly. V následující části se tak budu zabývat tím, zda i více než pět let po mírové dohodě panují v Kolumbii negativní postoje vůči bývalým bojovníkům.

4. Dotazníkové šetření

Cílem předchozích částí práce bylo zanalyzovat proces postkonfliktní rekonstrukce a reintegrace bývalých bojovníků guerillových hnutí do kolumbijské společnosti. Na základě poznatků z literatury, informací různých institucí či článků v médiích vyšlo najevo, že probíhající proces reintegrace v Kolumbii má nedostatky, které mohou bránit úspěšnému a dlouhodobě udržitelnému zapojení bývalých bojovníků do společnosti.

Zdroje naznačují, že jednou z překážek bránících úspěšnému procesu reintegrace bývá odmítnutí bojovníků ze strany přijímacích komunit. K odzbrojeným členům guerill, které se v době konfliktu věnovaly kriminálním činnostem a páchaly násilí na civilistech, mohou členové těchto komunit chovat nedůvěru. Lidé, kteří se konfliktu aktivně neúčastnili, mohou bývalé bojovníky považovat za zločince, kteří i přes spáchané činy díky mírové dohodě vyvázli s nízkými tresty, a dokonce mají rezervovaná křesla v politických institucích. Negativní postoje, předsudky či strach mohou způsobit, že bývalí bojovníci budou ve společnosti, do níž se reintegrují, kvůli své minulosti stigmatizováni a marginalizováni, budou mít problémy s navazováním vztahů, hledáním práce či bydlení. To může ovlivnit to, zda zůstanou v mírové společnosti.

Prostřednictvím dotazníkového šetření jsem se rozhodla ověřit, zda se s tímto problémem Kolumbie opravdu potýká. Cílem je zjistit, zda v Kolumbii negativní postoje vůči bývalým bojovníkům existují a co je případně ovlivňuje.

4.1. Hypotéza

Guerilly v průběhu konfliktu napáchaly mnoho zlého. Získávaly zdroje unášením lidí za výkupné, verbovaly dětské vojáky, kontrolovaly mnohá území, věnovaly se obchodu s drogami a také páchaly násilí na civilním obyvatelstvu a o život připravily desítky tisíc lidí. Je tedy pravděpodobné, že mnozí Kolumbijci mohou mít z poměrně čerstvě odzbrojených bojovníků obavy.

Kromě toho bojovníci díky mírové dohodě často získali snížené tresty a někteří z nich mohli rovnou usednout do křesel v dolní či horní komoře. Především oběti násilných činů, to mohou vnímat jako nespravedlnost.

Vysoká míra asistence odzbrojeným bojovníkům, jak v sociální, tak ekonomické oblasti, která byla sjednaná na základě mírových rozhovorů, může také vzbuzovat negativní emoce, vzhledem k tomu, že mnoho Kolumbijců zasažených konfliktem, se pomoci nedočká. Tyto emoce a vnímání nespravedlnosti mohou být výrazně silnější u jedinců, kteří se osobně setkali s násilím a kriminální činností probíhající v rámci ozbrojeného konfliktu či mají někoho takového ve svém okolí.

Na základě studia zdrojů jsem si stanovila tuto hypotézu: *Kolumbijci, kteří mají osobní zkušenost s ozbrojeným konfliktem, či ti, jejichž příbuzní či známí mají zkušenost s ozbrojeným konfliktem, vyjadřují negativní postoje vůči bývalým guerillovým bojovníkům častěji než ti, kteří tuto zkušenost nemají či neznají nikoho, kdo tuto zkušenost má.*³⁴

Prostřednictvím šetření se hypotézu pokusím potvrdit či vyvrátit.

4.2. Metodologie

4.2.1. Dotazník

Nejprve jsem si stanovila, které oblasti budu zkoumat. Na tomto základě jsem vytvořila otázky pro kvantitativní výzkum.

Většina otázek v dotazníku je uzavřená. Respondentům jsem nabídla možnosti tak, aby je zdlouhavé psaní neodradilo od dokončení dotazníku. U některých otázek bylo možné zvolit více odpovědí. Naprostá většina otázek byla povinná proto, abych získala ucelený obrázek o situaci. Jedna z doplňujících otázek byla otevřená – jejím účelem bylo dát respondentům možnost doplnit své odpovědi o osobní zkušenosti. Tato otázka byla dobrovolná.

Celkem 17 otázek je v dotazníku rozděleno do tří tematických částí:

1. Demografické údaje
2. Zkušenost s ozbrojeným konfliktem
3. Postoj vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí

Dotazník jsem doplnila o úvod, ve kterém představuji sebe a cíl výzkumu. Respondentům jsem zdůraznila, že data jsou anonymní a nikde nemusí uvádět žádný kontakt. Kvůli citlivým otázkám jsem také upozornila na to, že je možné dotazník kdykoliv v průběhu ukončit, aniž by kdokoliv jejich odpovědi viděl. Sadu otázek týkajících se zkušeností respondentů s ozbrojeným konfliktem jsem doplnila o takzvaný *trigger warning*³⁵, vzhledem k tomu, že se může jednat o informace o traumatických prožitcích. Respondentům jsem poskytla svou e-mailovou adresu, aby mě mohli kontaktovat s případnými dotazy.

Dotazník a mé otázky musí být pro respondenty srozumitelné a možnosti jednoznačné. Hotovou verzi přeloženou do španělštiny jsem dala dvěma Kolumbijcům³⁶ k připomínkování. Teprve po úpravách a schválení jsem měla dotazník, který jsem mohla šířit mezi respondenty.

Dotazník jsem vytvořila prostřednictvím platformy Survio, která nabízí možnost sestavit interaktivní on-line dotazník a sbírat anonymní odpovědi.³⁷

³⁴ Operacionalizaci proměnných se budu věnovat v kapitole 4.2. Metodologie.

³⁵ Upozornění na citlivost obsahu.

³⁶ Jména zmiňuji v poděkování.

4.2.2. Respondenti

Cílem bylo získat odpovědi od nejméně sta respondentů – kolumbijských občanů ideálně různých demografických údajů. K získání odpovědi od lidí, kteří se aktuálně nacházejí na jiném kontinentu než já, jsem musela komunikovat on-line. Dotazník jsem se rozhodla šířit přes sociální síť Facebook, která nabízí velmi široký dosah a možnosti, jak oslovit konkrétní skupiny obyvatel.

Vytvořila jsem zprávu, v níž jsem představila sebe a svou práci, připojila jsem dotazník a svou e-mailovou adresu. Tuto zprávu jsem poté vkládala do různých facebookových skupin, které slouží ke komunikaci místním. Vybírala jsem si regionální skupiny, v nichž se sdružují obyvatelé, kteří si vyměňují tipy s ostatními či prodávají své věci. V těchto skupinách se pohybují tisíce až desetitisíce lidí. Očekávala jsem tedy, že zde získám dostatek respondentů.

Tento způsob šíření dotazníku mi sice zajistil 104 odpovědí, nebylo však možné získat reprezentativní vzorek respondentů. Na Facebooku se pohybují spíše mladší obyvatelé, dotazník proto pravděpodobně vyplní méně starších respondentů. Internet je také používán více ve městech, dotazník tak nejspíše vyplní menší počet obyvatel z rurálních oblastí. Regionální zastoupení bude spíše náhodné, vzhledem k tomu, že v některých Facebookových skupinách se mnou lidé interagovali méně než v jiných. Interakce s členy skupin měly totiž vliv na dosah mého příspěvku, takže některé skupiny mi zajistily více respondentů. Někteří z respondentů se sami nabídli, že budou dotazník sdílet se svou rodinou.

Získaný vzorek respondentů bude pouze demonstrativní. Přesto si myslím, že i odpovědi od více než sta respondentů mi nabídnou zajímavý vhled do aktuální situace v Kolumbii.

4.2.3. Operacionalizace proměnných

Pro ověření stanovené hypotézy³⁸ je třeba operacionalizovat jednotlivé proměnné.

Závislá proměnná, tedy vyjadřování negativních postojů vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí, je definována na základě odpovědi v třetí části dotazníkového šetření. Negativní postoj jednotlivce pro tyto účely znamená, že v dotazníku převažují negativní odpovědi nad těmi, které vyjadřují neutrální či pozitivní postoj. Negativní postoje jsou ty, které vyjadřují buď neochotu respondentů akceptovat aspekty plynoucí z mírových dohod týkající se například snížených trestů či politického působení bývalých bojovníků, anebo vystihují problém v oblastech komunitního soužití s odzbrojenými členy guerill.

³⁷ Celou verzi dotazníku přikládám k práci v příloze č. 1.

³⁸ Hypotéza zní: *Kolumbijci, kteří mají osobní zkušenost s ozbrojeným konfliktem, či ti, jejichž příbuzní či známí mají zkušenost s ozbrojeným konfliktem, vyjadřují negativní postoje vůči bývalým guerillovým bojovníkům častěji než ti, kteří tuto zkušenost nemají či neznají nikoho, kdo tuto zkušenost má.*

Nezávislou proměnnou je pak zkušenost samotných respondentů případně jejich příbuzných a známých s ozbrojeným konfliktem. Lidé, kteří zkušenost mají, jsou ti, kteří se považují za oběť, či uvedli, že oni, jejich blízcí nebo známí, zažili některou ze situací, na které se ptám v druhé části dotazníku – například únos, nucené přesídlení, vybírání výpalného, kontrolu území či dokonce vraždu.

Pro ověření hypotézy porovnáám, jaké postoje vyjadřují respondenti se zkušeností s konfliktem a jaké ti, kteří žádnou zkušenost nezaznamenali.

Na základě tohoto porovnání mohu zjistit, zda Kolumbijci s vlastní zkušeností či zkušeností někoho z jejich příbuzných či známých s ozbrojeným konfliktem vyjadřují negativní postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí častěji než ti, kteří žádnou zkušenost neuvádějí.

4.3. Výsledky dotazníkového šetření

V následující části představím odpovědi, které jsem nasbírala. Ve zpracování odpovědí budu postupovat otázku po otázce, výsledky budu prezentovat také pomocí tabulek a grafů pro lepší přehlednost.

Otázky jsou rozdělené do tří sekcí. Odpovědi, které budu v této části analyzovat pocházejí od 104 respondentů z Kolumbie, kteří na Facebooku zareagovali na mou žádost o vyplnění dotazníku.

1. Demografické údaje

Účelem první části dotazníku bylo zjistit bližší informace o respondentech. Jak už jsem zmínila v předchozí části, složení respondentů nebude reprezentativní, přesto by bylo dobré znát názory na problematiku od Kolumbijců různého věku, vzdělání či pocházejících z různých oblastí.

Jedna z výzkumných otázek se táže na případné faktory, které ovlivňují postoje vůči bývalým bojovníkům. Je možné, že četnost negativních postojů se bude lišit právě i podle demografických údajů. Tato data proto použiji v následné analýze.

1.1. Pohlaví

Respondenti mohli zvolit možnost *Žena, Muž a Jiné*.

Žena	53	51 %
Muž	51	49 %

Tabulka 1 - 1.1. Pohlaví

Poměr respondentů ženského a mužského pohlaví je poměrně vyrovnaný.

1.2. Věk

V dotazníku mohli respondenti volit věkové kategorie. Vzhledem k tomu, že jsem dotazníkové šetření prováděla prostřednictvím Facebooku, dá se očekávat méně respondentů z kategorií nad 45 let.

Méně než 25 let	21	20,2 %
25–35 let	39	37,5 %
36–45 let	21	20,2 %
46–55 let	11	10,6 %
56–65 let	7	6,7 %
Více než 66 let	5	4,8 %

Tabulka 2 - 1.2. Věk

Nejvíce respondentů se podle očekávání nachází v nižších věkových kategoriích, naprostá většina respondentů – zhruba tři čtvrtiny – se pohybuje v kategoriích do 45 let.

1.3. Dosažené vzdělání

V Kolumbii je vzdělávací systém rozdělen do několika stupňů. V češtině bychom tyto stupně vzdělání mohli označit českými pojmy základní škola (*Primaria*) a střední škola (*Bachillerato*). Poté následuje vyšší vzdělání. To je buď technické (*Formación técnica o tecnológica*) či akademické neboli univerzitní. Akademické vzdělání se v Kolumbii dělí na nižší univerzitní (*Educación superior – Pregrado*), které v českém prostředí zhruba odpovídá bakalářskému vzdělání, a vyšší (*Educación superior – Posgrado*), tedy magisterské či doktorské.³⁹

Primaria	4	3,8 %
Bachillerato	13	12,5 %
Formación técnica o tecnológica	22	21,2 %
Educación superior – Pregrado	37	35,6 %
Educación superior – Posgrado	28	26,9 %

Tabulka 3 - 1.3. Dosažené vzdělání

Přes 60 % respondentů dosahuje univerzitního vzdělání. Podíl respondentů s dvěma nejnižšími stupni vzdělání činí zhruba 16 %. Předpokládám, že toto rozložení může být způsobené i tím, že lidé s vysokoškolským vzděláním jsou ochotnější plnit dotazníky pro akademické práce.

³⁹ Vzdělávací systém je však v Kolumbii odlišný, použití českých pojmů slouží jen k přiblížení dat českému prostředí. Vzdělávání, obsah a délka studia se liší a různé stupně studenti zahajují v jiném věku než v České republice. V analýze tak budu kvůli přesnosti pracovat se španělskými pojmy.

1.4. Departament, ve kterém jste žil většinu svého života před rokem 2016

Kolumbie se dělí na 32 regionů a hlavní město. Respondentům jsem nabídla seznam těchto departamentů. Dotazníky jsem rovnoměrně šířila do facebookových skupin fungujících v různých regionech po celé Kolumbii tak, abych ideálně získala respondenty ze všech departamentů.

Zajímá mě to, kde respondenti žili před rokem 2016, tedy před uzavřením mírové dohody. Vzhledem k tomu, že se mohli v průběhu stěhovat, zajímá mě departament, v němž žili nejdelší časový úsek.

Antioquia	13	12,5 %
Santander	13	12,5 %
Valle del Cauca	13	12,5 %
Cauca	12	11,5 %
Bogotá D.C.	9	8,7 %
Atlántico	7	6,7 %
Magdalena	5	4,8 %
Boyacá	4	3,8 %
Nariño	4	3,8 %
Caquetá	3	2,9 %
Tolima	3	2,9 %
Caldas	2	1,9 %
Chocó	2	1,9 %
La Guajira	2	1,9 %
Quindío	2	1,9 %
Risaralda	2	1,9 %
Arauca	1	1 %
Cesar	1	1 %
Córdoba	1	1 %
Cundinamarca	1	1 %
Guainía	1	1 %
Guaviare	1	1 %
Sucre	1	1 %
Vichada	1	1 %

Tabulka 4 - 1.4. Departament, ve kterém jste žil většinu svého života před rokem 2016

Získala jsem respondenty z 24 departamentů. Nejvíce respondentů žilo v departamentech Antioquia, Santander, Valle de Cauca, Cauca a v Bogotá. Větší počet respondentů je pravděpodobně způsoben tím, že mé facebookové příspěvky ve skupinách mířících na

obyvatele těchto regionů, měly nějaké interakce.⁴⁰ S každou takovou interakcí se násobně zvyšuje dosah příspěvku mezi více uživateli. Většina z těchto departamentů však také patří k nejlidnatějším regionům země.⁴¹

1.5. Oblast, v níž jste žil většinu svého života před rokem 2016

Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti žili ve městě či na venkově. Ve venkovských oblastech je internetové připojení mnohem méně dostupné⁴², lze tedy očekávat spíše odpovědi od respondentů pocházejících z měst.

Urbánní	89	85,6 %
Rurální	15	14,4 %

Tabulka 5 - 1.5. Oblast, v níž jste žil většinu svého života před rokem 2016

Podle očekávání naprostá většina respondentů, přes 85 %, pochází z městských oblastí.

1.6. Etnicita/rasa

Možnosti jsem volila podle největších etnických a rasových skupin v Kolumbii. Přidala jsem také možnost *Jiná*. Vzhledem k tomu, že většina Kolumbijců jsou mesticové, očekávám nejvíce respondentů z této skupiny.

Mestická	59	56,7 %
Indigenní	7	6,7 %
Bělošská	9	8,7 %
Černošská	3	2,9 %
Jiná	26	25 %

Tabulka 6 - 1.6. Etnicita/Rasa

Naprostá většina kolumbijského obyvatelstva jsou mesticové. Zbylé skupiny patří mezi menšiny. Indigenní obyvatelstvo tvoří v Kolumbii zhruba 3,4 % lidí. (Colombia.co n.d.) Je tak úspěch, že jsem v malém vzorku respondentů získala téměř 7 % respondentů tohoto původu.

1.7. Socioekonomická vrstva

Kolumbijská společnost se podle Národního oddělení pro plánování dělí do šesti socioekonomických vrstev. Podle toho, do jaké vrstvy lidé patří, je jim buď přidělována státní podpora či naopak přispívají.⁴³ (Info Pa'lante, 2022)

⁴⁰ *libí se mi*, komentář či dokonce sdílení

⁴¹ Deset kolumbijských departamentů s největší populací (od nejlidnatějšího): Bogotá D.C., Antioquia, Valle de Cauca, Cundinamarca, Atlántico, Santander, Bolívar, Córdoba, Norte de Santander, Nariño (Statista 2022)

⁴² Podíl kolumbijské populace, která měla v roce 2020 přístup k internetu, tvořil 56,5 % obyvatel. Ve městech mělo připojení 66,5 % lidí, ve venkovských pouze 23,8 %. (Spotlight: Colombia's vast digital divide between cities and rural areas, 2021)

⁴³ Socioekonomické dělení nevychází jen z příjmů, ale také z podmínek bydlení či z prostředí nebo oblasti, ve kterých daná skupina lidí žije. Vrstvy 1, 2 a 3 odpovídají obyvatelstvu, které má nejméně prostředků. Tito lidé jsou proto příjemci dotací na rezidenční či veřejné služby. Vrstvy 5 a 6 odpovídají vysokým vrstvám s většími

1 (nízká nízká)	8	7,7 %
2 (nízká)	20	19,2 %
3 (nižší střední)	38	36,5 %
4 (střední)	25	24 %
5 (vyšší střední)	13	12,5 %

Tabulka 7 - 1.7. Socioekonomická vrstva

Kromě šesté, nejvyšší socioekonomické vrstvy, jsem získala respondenty ze všech skupin. Nejvíce respondentů pochází z nižší střední a střední vrstvy.

2. Zkušenost s ozbrojeným konfliktem

Osobní zkušenosti s ozbrojeným konfliktem a násilím, nelegální činností či omezeními ze strany bojovníků mohou mít zásadní vliv na to, jak je budou obyvatelé Kolumbie vnímat po odzbrojení a při snahách o reintegraci.

Vzhledem k tomu, že někteří jsou pro zodpovězení těchto otázek nuceni vracet se k traumatickým vzpomínkám, na úvod kapitoly jsem dala varování, že je téma citlivé, a znovu jsem zopakovala, že dotazník mohou kdykoliv ukončit.

Cílem tohoto souboru otázek je tedy zjistit, jestli životy respondentů či jejich známých byly ozbrojeným konfliktem zasaženy, jakým způsobem a případně, která strana konfliktu je za to zodpovědná.

2.1. Účastnil jste se aktivně ozbrojeného konfliktu?

Je možné, že se mezi respondenty objeví samotní bojovníci, kteří se aktivně účastnili bojů. Respondenti, kteří odpoví ano, budou mít pravděpodobně specifické postoje vůči bývalým bojovníkům guerill, především pokud se bojů sami účastnili v pozici bojovníků.

Odpověď na tuto otázku byla buď kladná či záporná. Neočekávám téměř žádné odpovědi od aktivních účastníků.

Ano	7	6,7 %
Ne	97	93,3 %

Tabulka 8 - 2.1. Účastnil jste se aktivně ozbrojeného konfliktu?

Přes 90 % respondentů se konfliktu aktivně neúčastnilo, necelých 7 % ano.

2.2. Pokud jste se aktivně účastnili konfliktu, v jaké pozici?

Cílem následující otázky je u respondentů, kteří na předchozí otázku odpověděli kladně, získat informaci o tom, zda se konfliktu účastnili jako členové jedné z bojujících stran.

Otázka byla dobrovolná a cílená jen na ty, kteří byli do bojů aktivně zapojeni. Respondenti mohli volit tyto možnosti: *Člen guerillového hnutí, Člen paramilitares, Člen národní armády a Jiné*⁴⁴. Lidé, kteří odpověděli *Jiné* měli možnost vlastními slovy doplnit, jaká byla jejich role.

Člen paramilitares		1	0,96 %
Člen národní armády		3	2,9 %
Jiné	Aktivista	1	0,96 %
	Občan/civilista	3	2,9 %
	Oběť	3	2,9 %

Tabulka 9 - 2.2. Pokud jste se aktivně účastnili konfliktu, v jaké pozici?

Tato otázka nebyla respondenty zcela pochopena, pravděpodobně jsem měla jasněji vysvětlit, co myslím „aktivní účastí“.

Na otázku 2.1. jsem získala sedm kladných odpovědí. Na otázku číslo 2.2. mi však odpovědělo celkem 11 respondentů. Respondenti za aktivní účast považují i pozici oběti či běžného obyvatele. Toto uvažování je samozřejmě plně legitimní – i tito lidé jsou účastníky konfliktu, na tyto aspekty se však zaměřím až v následujících otázkách.

Získala jsem však odpovědi také od tří členů národní armády, jednoho člena paramilitares a jednoho aktivisty. Právě informace o tomto typu aktivní účasti jsem touto otázkou chtěla získat. V následujícím oddíle, v němž budu zkoumat postoje k bývalým bojovníkům guerill se konkrétně zaměřím i na to, jak odpovídali tito respondenti.

2.3. Považujete se nějakým způsobem za oběť ozbrojeného konfliktu?

Tato otázka je mířená na vlastní pocit toho, zda jsou respondenti obětí či nikoliv. Někdo, kdo se nepovažuje za oběť, podle mého vnímání obětí však být může. Následovat budou upřesňující otázky, abych dostala jasnější přehled.

Boje negativně ovlivnily život 17 % kolumbijské populace (Unidad para la Atención y la Reparación Integral a las Víctimas n. d.), očekávám tedy zhruba obdobný počet respondentů.

Respondenti mohli volit ze čtyř možností, včetně dvou méně jednoznačných.

Ano	42	40,4 %
Spíše ano	16	15,4 %
Spíše ne	14	13,5 %
Ne	32	30,8 %

Tabulka 10 - 2.3. Považujete se nějakým způsobem za oběť ozbrojeného konfliktu?

⁴⁴ Odpověď *Jiné* zahrnuje mnoho dalších možností. Aktivní účast může znamenat také zapojení v pozici záchranných složek (policistů, lékařů, hasičů) či například v pozici novináře, politika či aktivisty

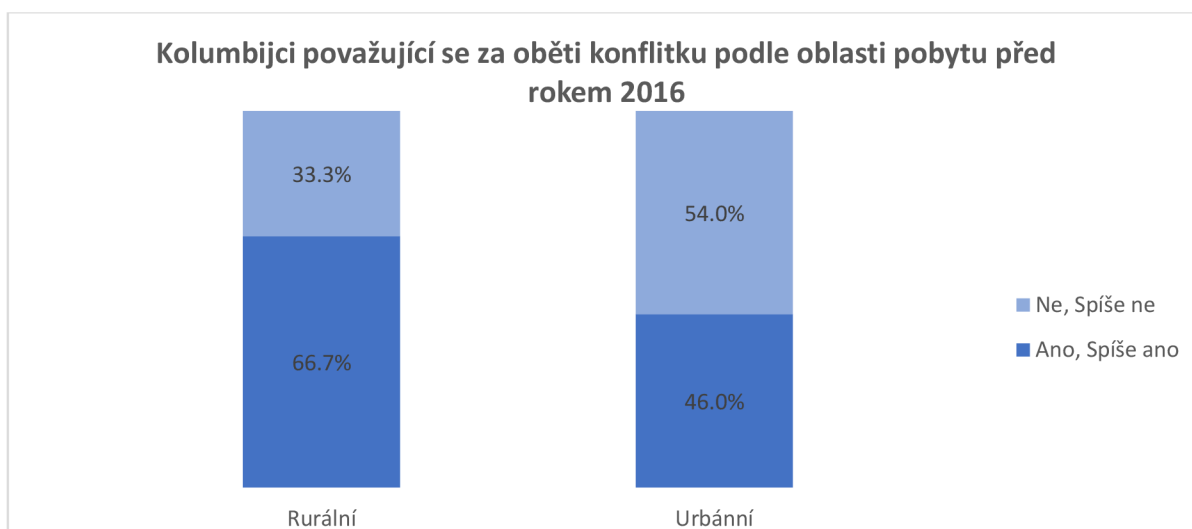

Obrázek 1 - 2. 3. Považujete se nějakým způsobem za oběť ozbrojeného konfliktu?

Dotazníkového šetření se účastnilo více než 55 % respondentů, kteří se považují či se spíše považují za oběť konfliktu. Jedna třetina se vůbec nepovažuje za oběť, zbývajících zhruba 13 % se spíše nepovažuje za oběť.

Zajímavé je, že lidí, kteří se považují za oběť, je mezi mými respondenty tak velký počet. Je možné, že oběti konfliktu měli větší motivaci zúčastnit se dotazníkového šetření, vzhledem k tomu, že je pro ně téma zřejmě palčivější.

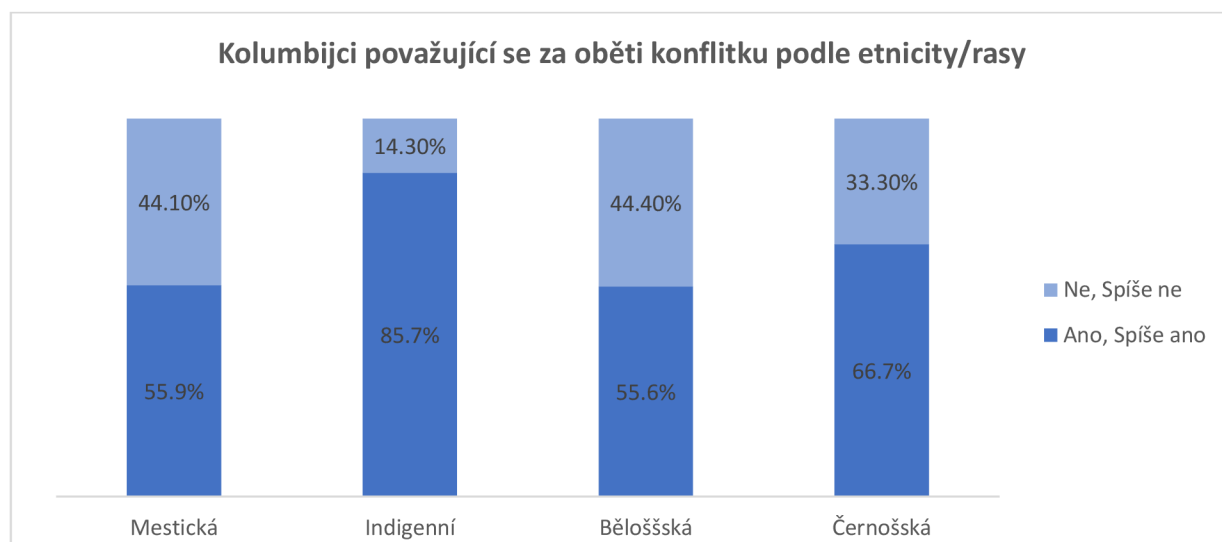
Zároveň lze z mého šetření částečně vyčíst také to, jaké demografické skupiny se častěji považují za oběť. Dvě třetiny respondentů z rurálních oblastí odpovědělo, že se považuje či spíše považuje za oběť konfliktu. Z urbánních oblastí se za oběť považuje méně než polovina respondentů.

Obrázek 2- Kolumbijci považující se za oběti konfliktu podle oblasti pobytu před rokem 2016

Zkušenost s konfliktem se liší také podle etnicity/rasy. Mesticové a běloši méně často uváděli, že se považují za oběť konfliktu, ve srovnání s indigenním či černošským

obyvatelstvem. Přestože v mém výzkumném vzorku nemám mnoho respondentů mezi rasovými a etnickými menšinami, graf níže potvrzuje, že ozbrojeným konflikt měl větší dopad právě na tyto minoritní skupiny. Zároveň respondenti indigenního původu pocházeli v 71 % případů z rurálních oblastí, třetina respondentů černošského původu také. Není tak zcela zřejmé, zda u respondentů hraje roli etnický a rasový původ nebo oblast, v níž žili.

Obrázek 3- Kolumbijci považující se za oběti konfliktu podle etnicity/rasy

V dalších demografických skupinách, jako je například věk či pohlaví, nebyly rozdíly nijak výrazné. Co se týká socioekonomických vrstev, vyšší vrstvy uváděly o něco méně často, že se považují za oběť konfliktu, ale rozdíl byl velmi malý.

2.4. Měl na vás, vaši rodinu, přátele nebo známé ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad?

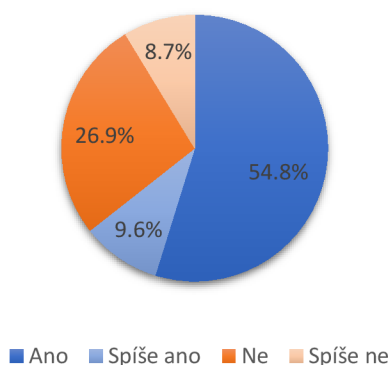
Tato otázka je doplňující k otázce předchozí. Je možné, že život Kolumbijců ozbrojený konflikt nějakým způsobem ovlivnil, nemusí se však kvůli tomu považovat za oběti. Kromě toho tato otázka také mapuje, zda přímé či nepřímé dopady zaznamenal někdo z jejich okolí. Zároveň označení *dopad* nemusí nutně znamenat něco negativního. Pokud se obyvatelé považují za *oběť*, negativní konotace je zřejmá. Lze tedy očekávat, že číslo respondentů s kladnými odpověďmi bude vyšší, než číslo respondentů považujících se za oběti.

Možnosti byly stejné jako v otázce 2.3.

Ano	57	54,8 %
Spíše ano	10	9,6 %
Spíše ne	9	8,7 %
Ne	28	26,9 %

Tabulka 11 - 2.4. Měl na vás, vaši rodinu, přátele nebo známé ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad?

Měl na vás, vaši rodinu, přátelé nebo známé ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad?

Obrázek 4 - 2.4. Měl na vás, vaši rodinu, přátelé nebo známé ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad?

Bezmála 65 % respondentů zaznamenalo nějaké přímé či nepřímé dopady ozbrojeného konfliktu na ně či někoho z jejich rodiny, přátel či známých.

Dopady podle demografických údajů více méně kopírují otázku číslo 2.4. Více kladných odpovědí bylo mezi respondenty z rurálních oblastí a také mezi indigenními, kteří však v 70 % případů žili právě v rurálních oblastech

2.5. Pokud jste zažili některou z následujících situací v důsledku ozbrojeného konfliktu, zaškrtněte prosím příslušné políčko.

Guerilly, ale i další ozbrojené skupiny páchaly násilí na civilistech. Pro tuto otázku jsem vybrala situace, které literatura nejčastěji uvádí jako násilí či kriminální činnosti páchané na civilním obyvatelstvu v průběhu konfliktu.

Respondenti mohli označit více situací, které osobně zažili.

Fyzické násilí	6	5,8 %
Znásilnění/Sexuální násilí	0	0 %
Únos	5	4,8 %
Kontrola území, v němž jste žil, nelegálními skupinami	33	31,7 %
Vybírání výpalného	16	15,4 %
Nucené přesídlení	24	23,1 %
Jiné	11	10,6 %

Tabulka 12 - 2.5.a. Pokud jste zažili některou z následujících situací v důsledku ozbrojeného konfliktu, zaškrtněte prosím příslušné políčko

Žádná situace	47	45,2 %
Alespoň jedna situace	57	54,8 %
Více než jedna situace	21	20,2 %
Více než dvě situace	12	11,5 %
Více než tři situace	4	3,8 %

Tabulka 13 - 2.5.b. Pokud jste zažili některou z následujících situací v důsledku ozbrojeného konfliktu, zaškrtněte prosím příslušné políčko

Celkem 55 % respondentů se v rámci konfliktu setkala s nějakou formou násilí či nelegální činností ze strany ozbrojených skupin. Toto číslo zhruba odpovídá podílů respondentů, kteří se považují či se spíše považují za oběť.

Respondenti z nabízených možností nejčastěji volili možnost *Kontrola území*. Tuto situaci zažila téměř třetina respondentů. Na 23 % respondentů označilo kolonku *nucené přesídlení*. Více než 15 % zažilo vybírání výpalného nelegálními skupinami. Někteří zažili také fyzické násilí či únos.

Respondenti však měli možnost označit více odpovědí. Více než jednu z výše uvedených situací zažila pětina respondentům, 4 respondenti se v průběhu svého života setkali s více než třemi situacemi.

2.6. Pokud některý z vašich rodinných příslušníků nebo známých zažil v důsledku ozbrojeného konfliktu některou z následujících situací, zaškrtněte příslušné políčko.

Tato otázka míří na zkušenost okolí respondentů. Možnosti byly stejné jako v otázce 2.5., přibyla však kolonka *Zabití*.

Stejně jako u předešlé otázky, mohli respondenti zvolit více odpovědí.

Zabití	25	24 %
Fyzické násilí	17	16,3 %
Znásilnění/Sexuální násilí	8	7,7 %
Únos	14	13,5 %
Kontrola území, v němž jste žil, nelegálními skupinami	39	37,5 %
Vybírání výpalného	32	30,8 %
Nucené přesídlení	44	42,3 %
Jiné	8	7,7 %

Tabulka 14 - 2.6.a. Pokud některý z vašich rodinných příslušníků nebo známých zažil v důsledku ozbrojeného konfliktu některou z následujících situací, zaškrtněte příslušné políčko.

Žádná situace	24	23,1 %
Alespoň jedna situace	80	76,9 %
Více než jedna situace	41	39,4 %
Více než dvě situace	26	25 %
Více než tři situace	18	17,3 %
Více než čtyři situace	12	11,5 %
Více než pět situací	6	5,8 %
Více než šest situací	1	1 %

Tabulka 15 - 2.6.b. Pokud některý z vašich rodinných příslušníků nebo známých zažil v důsledku ozbrojeného konfliktu některou z následujících situací, zaškrtněte příslušné políčko.

Zatímco 65 % respondentů v otázce 2.4. mapující to, zda měl ozbrojený konflikt nějaký dopad na ně či na jejich rodinu, přátele či známé, odpovědělo *Ano* či *Spíše ano*, v této otázce označilo alespoň jednu z vypsanych situací 77 % respondentů. Je možné, že si respondenti při vyplňování otázky 2.4. nevzpomněli na tyto situace či je nepovažovali za dopad konfliktu.

Celkem tři čtvrtiny respondentů tedy znají někoho, kdo se setkal s násilím či ilegální činností v rámci ozbrojeného konfliktu. Na 24 % mělo ve svém okolí někoho, kdo byl zabit. Respondenti často označovali, že se někdo z jejich rodiny či známých setkal s nuceným přesídlením (42,3 %), s kontrolou území (37,5 %) či s vybíráním výpalného (30,8 %).

Jen 23 % respondentů nezná nikoho se zkušeností s některou z uvedených situací. Téměř 40 % má v okolí člověka, který se setkal s více než jednou situací, či více lidí, z nichž každý zažil alespoň některou ze situací.

Odpovědi na tyto otázky ukazují, jak moc bylo násilí, včetně toho nejbrutálnějšího, v Kolumbii rozšířené.

2.7. Pokud máte vy nebo někdo, koho znáte, negativní zkušenost s konfliktem, můžete určit, kdo tento zážitek způsobil?

Cílem této otázky bylo zjistit, kdo je pachatelem násilných činů, s nimiž mají respondenti zkušenosti.

Na výběr jsem dala členy guerillových hnutí, paramilitares, národní armády, ale také drogových kartelů. Respondenti měli také možnost odpovědět *Jiné* či *Nevím/Nedokážu určit*. Bylo možné zvolit více odpovědí vzhledem k tomu, že mnoho respondentů má více zkušeností s ozbrojeným konfliktem a v různých situacích se mohli setkat s pachateli z různých ozbrojených skupin.

Členové guerillových hnutí	44	42,3 %
Členové paramilitares	33	31,7 %
Členové národní armády	10	9,6 %
Členové drogového kartelu	18	17,3 %
Nevím/Nedokážu určit	22	11,5 %
Jiné	5	4,8 %

Tabulka 16 - 2.7.a. Pokud máte vy nebo někdo, koho znáte, negativní zkušenost s konfliktem, můžete určit, kdo tento zážitek způsobil?

Alespoň jeden pachatel	82	78,8 %
Pachatel byl alespoň v jednom případě člen guerillového hnutí	44	42,3 %
Jen členové guerillových hnutí	22	21,2 %
Pachatelem byl někdo jiný než člen guerillového hnutí	38	36,5 %
Pachatelem byl alespoň v jednom případě člen skupiny, která vede protipovstalecké boje (paramilitares či armáda), ale v žádném	16	15,4 %

případě člen guerillového hnutí		
---------------------------------	--	--

Tabulka 17 - 2.7. b. Pokud máte vy nebo někdo, koho znáte, negativní zkušenost s konfliktem, můžete určit, kdo tento zážitek způsobil?

Celkem 82 respondentů uvedlo alespoň jednu stranu konfliktu jako pachatele některého násilného činu či nelegální činnosti.

Na 42 % respondentů má alespoň nějakou zkušenost s členy guerillových hnutí a 21 % respondentů má pak zkušenost pouze s členy guerilly. Přes 36 % respondentů označilo někoho jiného než guerilly či to nedokáže určit. Respondentů, kteří uvedli jako pachatele alespoň jednu ze skupin aktivních v protipovstaleckých hnutí (tedy paramilitares či národní armádu), ale neoznačili jako pachatele členy guerillových hnutí, bylo 15,4 %.

Právě negativní zkušenost s guerillovým hnutím může mít velký vliv na to, jak budou Kolumbijci vnímat odzbrojené bojovníky tohoto hnutí a zda je budou ochotni přijmout mezi sebe. Efekt na postoj by však mohla mít také zkušenost s násilím páchaném ze strany paramilitares či národní armády. Tyto zkušenosti by mohly zlepšit vnímání jejich protistrany – tedy guerillových bojovníků.

2.8. Pokud mi chcete poskytnout nějaké další informace o vašich zkušenostech s ozbrojeným konfliktem, můžete je napsat níže.

Respondenti mohli blíže popsat své zkušenosti s ozbrojeným konfliktem. Otázka byla otevřená a dobrovolná.

1.	<i>Úzkost, bezmoc, bolest, ale nejtěžší je, že nás opustila vláda, my oběti konfliktu jsme se stali oběťmi dvakrát.</i>
2.	<i>Kvůli ozbrojenému konfliktu a nucenému vysídlení jsem byla velmi zasažena v akademické oblasti. Kvůli konfliktu zažívám také mnoho obav.</i>
3.	<i>Znásilňování žen, falešně pozitivní, zabíjení nevinných lidí. Přinutili nás věřit, že to byli partyzáni, ale přitom se jednalo o paramilitares.</i>
4.	<i>Bojovníci guerill vysídlili mé prarodiče, přišli jsme o půdu a vláda nám ji nikdy nevrátila.</i>
5.	<i>Jsem z Barrancabermeje, v Santanderu. V tomto městě se nacházelo pět aktérů války: FARC, ELN, paramilitares, drogové kartely a národní armáda. Bylo evidentní, že probíhá spolupráce mezi polovojenskými jednotkami a armádou při územní kontrole.</i>
6.	<i>Je těžké chodit spát v 18 hodin. Na základě rozkazu paramilitárních jednotek se po této hodině nemohl nikdo nacházet venku. Kdo venku byl, ten byl okamžitě označen za vojenský cíl.</i>
7.	<i>Ozbrojený konflikt v Kolumbii neskončil navzdory úsilí vynaloženému na mírovou dohodu. Nerovnost, nedostatek příležitostí a kontrola nad územím nadále podněcují konflikt v zemi.</i>
8.	<i>Korupce, podvádění, faleš.</i>
9.	<i>Někteří moji známí měli potíže s plněním svých pracovních povinností, když pracovali</i>

	<i>pro stát v oblastech kontrolovaných ozbrojenými skupinami. Pracovali například na stavbě akvaduktu nebo silnice. Museli skupinám platit výpalné, nebo nebylo možné se do oblasti ani přiblížit. Někteří starostové museli s ozbrojenými skupinami uzavírat dohody, aby si zachránili život a zajistili klid ve městě.</i>
10.	<i>Ztráta míru, ztráta života. Ztráta půdy, ztráta peněz.</i>
11.	<i>Máme zkušenosti v mé rodině. Manžel jedné z mých tet byl před očima mé tety a jejich dětí zavražděn guerillou. Můj otec byl z Tolimy vysídlen skupinou paramilitares, protože měl řeznictví a nechtěl jim dávat jídlo zadarmo, jak požadovali. Musel odejít a všechno tam nechat, protože ho chtěli zabít.</i>
12.	<i>Moji prarodiče pěstovali kávu, a když partyzáni dorazili do oblasti, byli nuceni platit výpalné, aby mohli svou úrodu vyvézt k prodeji. Museli také žít celou guerillu.</i>
13.	<i>Skupiny organizovaných gangů přebírají čtvrti různých měst, vytvářejí to, čemu říkají neviditelné hranice, a udržují obyvatelstvo ve strachu.</i>
14.	<i>No, obecně bychom mohli říct, že většina Kolumbijců trpěla konfliktem nepřímo, tedy s ohledem na to, že jsme byli v situaci, která byla na hovno – zažívali jsme nejistotu v zaměstnání atd., což bylo způsobeno právě konfliktem, který na mnoha frontách zanechal rozpadlý stát. To je důvod, proč jsme museli odejít. Když se podívám více do minulosti, moje matka byla vysídlena v 50. letech, kdy probíhal konflikt mezi konzervativci a liberály (známý jako La Violencia), který je donutil odejít do vesnice, která byla vhodnější vzhledem k jejich politickému přesvědčení. Tam jim ale vypálili jejich ranč. A pak, protože na polích nebyly žádné příležitosti, skončili v Bucaramanze.</i>
15.	<i>Je nespravedlivé, že lidé vlastníci půdy musí opouštět své pozemky kvůli výhrůžkám nebo vyplácení výpalného.</i>
16.	<i>Jsem obětí ozbrojeného konfliktu na základě zkušeností mé matky a prarodičů. Vláda ale řeší proces odškodnění velmi pomalu.</i>
17.	<i>Věřím, že všichni Kolumbijci jsou konfliktem do větší či menší míry traumatizováni. I když žádnou přímou zkušenost nemám, mají ji moji blízcí: můj dědeček z matčiny strany, někteří strýcové z otcovy strany, někteří přátelé (únos a vydírání).</i>
18.	<i>V naší zemi bylo zaznamenáno, že docházelo k tajným dohodám mezi státem a paramilitares, které vedly k vraždám, vysídlování a vyvlastňování půdy... V posledních čtyřech letech se do naší země vrátilo násilí kvůli nedostatečné implementaci mírové dohody. Vládu více zajímala válka než upevňování míru.</i>
19.	<i>Skupina polovojenských jednotek 10. října 2001 v městské části obce Guadalajara de Buga chladnokrevně zavraždila muže pocházející z území zvaného Alaska.</i>
20.	<i>Když jsem žila jako dívka ve vesnici (v Sucre) kolem se vždy pohybovali ozbrojenci. Nedokázala jsem rozlišit mezi paramilitares a armádou, přítomnost obou byla normální.</i>
21.	<i>Ozbrojený konflikt stále trvá.</i>
22.	<i>Musel jsem přispívat penězi paramilitares, aby mě nechali na pokoji a chránili mě.</i>
23.	<i>Z mé pracovní zkušenosti s Jednotkou pro pozornost obětem konfliktu je obnova a garance práv obětí ze strany státu nedostatečná a nefunkční, vyskytuje se příliš mnoho reviktimizace a procesy poskytování psychosociální podpory jsou nedostatečné.</i>
24.	<i>Je to skupina, která tvrdí, že bojuje za práva lidí, ale ve skutečnosti jí šlo jen o to, aby</i>

	<i>mohla vládnout Kolumbii, aby udělala to, co dělá každý politik v Kolumbii, tedy zpronevěřila celou ekonomiku. Tu podporují obyčejní lidé nespravedlivým placením daní, které vytvořili mizerní politici, čímž mezi kolumbijským obyvatelstvem vznikla extrémní chudoba a bída.</i>
25.	<i>Válka je na hovno. Z mobilního telefonu je těžké popisovat násilí. Píšu o době, kdy jsem bránil zloděje před lynčováním. Lynčování je forma polovojenského a guerillového násilí a násilí souvisejícího s obchodováním s drogami, které jsou ale součástí právního pluralismu, který tato společnost ignoruje.</i>
26.	<i>Dobry den, bydlím v San Vicente del Caguán, Caquetá. A moje zkušenost s postkonfliktní situací byla poněkud drsná. Prvních šest let po demilitarizaci zóny nebylo úplně klidných, útoky na bezpečnostní složky pokračovaly a při těchto útocích umírali i občané, aniž by měli cokoli společného s konfliktem mezi FARC a státem. V současné době již není v městské oblasti tolik strachu, protože teroristické útoky ustaly. Neznamená to ale, že guerilloví bojovníci již v této oblasti nejsou, na venkově existují skupiny složené z těch, kteří se nezapojili do mírového procesu. Ale i navzdory tomu se stále žije v příměří. Obyvatelstvo zná pravidla, která tyto skupiny určují, a ten, kdo je poruší, je potrestán. Konflikt není u konce a myslím, že neskončí, protože stejné politické ideály pořád přetrvávají.</i>
27.	<i>Konflikt pokračuje, ale ve městech nejsou žádné oběti. Jsou však i tací, kteří toho využívají.</i>

Tabulka 18 - 2.8. Pokud mi chcete poskytnout nějaké další informace o vašich zkušenostech s ozbrojeným konfliktem, můžete je napsat níže.

Respondenti dotazníku byli mnohem sdílnější, než jsem očekávala. Předpokládám tedy, že kvůli silným negativním zkušenostem (a možná nespravedlnosti, kterou cítí) mají potřebu se k tématu blíže vyjádřit. I přesto, že otázka byla dobrovolná a otevřená, jsem získala 27 odpovědí, čtvrtina z respondentů tedy popsala svou zkušenost.

Všechny odpovědi jsem přeložila do českého jazyka⁴⁵ a uvedla v celém znění v tabulce číslo 18. Odpovědi se dají rozdělit do několika kategorií.

1. Všeobecná zkušenost s ozbrojeným konfliktem/Nelze určit, o jaké straně konfliktu je řeč

Do této kategorie bychom mohli zařadit devět odpovědí (2., 8., 10., 13., 14., 15., 17., 24., 25.) a dvě odpovědi částečně (5., 16.).

Respondenti například zmiňují, že konflikt zasáhl nepřímo všechny Kolumbijce („*Věřím, že všichni Kolumbijci jsou konfliktem do větší či menší míry traumatizováni...*“) například i kvůli tomu, jaký měl vliv na ekonomiku nebo bezpečnost země („*...konflikt na mnoha*

⁴⁵ Při překladech mi asistoval rodilý mluvčí z Kolumbie, tak abych dokázala vyjádření dobře vystihnout v českém jazyce. Věty obsahovaly mnoho slangu a často byly psány bez interpunkce. Provedla jsem proto editaci, aby byly srozumitelné. Zároveň bylo ale třeba zanechat sdělení v co nejoriginálnější podobě, aby bylo autentické.

frontách zanechal rozpadlý stát.“). Zmiňována je například i obecná nespravedlnost („*Je nespravedlivé, že lidé vlastníci půdy musí opouštět své pozemky...“*) či násilí bez uvedení konkrétního pachatele („*Skupiny organizovaných gangů (...) udržují obyvatelstvo ve strachu.“*). Jedna respondentka uvádí, že v místě, kde žila, se setkala s prakticky všemi skupinami, které byly v konfliktu aktivní („*V tomto městě se nacházelo pět aktérů války: FARC, ELN, paramilitares, drogové kartely a národní armáda.“*)

2. Konflikt pokračuje, nespokojenost s mírovým procesem a vládou

V této kategorii se nachází odpovědi 7., 21., 27. a částečně odpověď 26.

Některé odpovědi hovoří o pokračujícím násilí („*...po demilitarizaci zóny (...) útoky na bezpečnostní složky pokračovaly.“*), „*Nerovnost, nedostatek příležitostí a kontrola nad územím nadále podněcuje konflikt v zemi.“*). Někteří to spojují s pomalou implementací mírové dohody („*V posledních čtyřech letech se do naší země vrátilo násilí kvůli nedostatečné implementaci mírové dohody.“*). Konkrétně na mírovou dohodu si stěžují i další respondenti („*...obnova a garance práv obětí ze strany státu je nedostatečná a nefunkční...“*) a problémy spojují s nedostatkem snahy vlády („*Vláda se více zajímala o válku než o upevňování míru.“*, „*Vláda řeší proces odškodnění velmi pomalu.“*, „*...nejtěžší je, že nás opustila vláda, my oběti konfliktu jsme se stali oběťmi dvakrát.“*)

3. Zkušenosti s paramilitares

Konkrétní zkušenosti s paramilitares popsali čtyři respondenti, jejichž odpovědi uvádím v celém znění v tabulce číslo 18 (odpovědi 6., 11., 19., 22.).

Odpovědi popisují nucení k vyplacení výpalného („*Musel jsem přispívat penězi paramilitares, aby mě nechali na pokoji a chránili mě.“*) či o výhrůžkách, které způsobily vysídlení („*Můj otec (...) musel odejít a všechno tam nechat, protože ho chtěli zabít.“*). Výpovědi respondentů obsahují také zmínku o kontrole teritoria („*Na základě rozkazu paramilitárních jednotek se po této hodině nemohl nikdo nacházet venku.“*) či o brutálním násilí („*Skupina polovojenských jednotek (...) chladnokrevně zavraždila muže...“*).

4. Kooperace paramilitares a národní armády/státem

Zkušenosti s činností paramilitares společně s armádou či vládou uvádí několik respondentů (odpovědi 3., 5., 18., 20.).

Jedna z respondentek uvádí, že zažila současnou přítomnost obou těchto skupin ve stejnou dobu na stejném území („*Nedokázala jsem rozlišit mezi paramilitares a armádou, přítomnost obou byla normální.“*) Podle výpovědí se společně podíleli na územní kontrole („*Bylo evidentní, že probíhá spolupráce mezi polovojenskými jednotkami a armádou při*

územní kontrole.“), ale také na násilí („...*docházelo k tajným dohodám mezi státem a paramilitarés, které vedly k vraždám, vysídlování a vyvlastňování půdy.*“).

5. Zkušenosti s guerillovými bojovníky

Pět respondentů blíže popsal zkušenost s guerillovými bojovníky (odpovědi 4., 9., 11., 12., 26.).

Jeden z respondentů hovoří o nuceném vysídlení („*Bojovníci guerill vysídlili mé prarodiče...*“), jiný o nucení k vyplácení výpalného („*Moji prarodiče pěstovali kávu a když partyzáni dorazili do oblasti, byli nuceni platit výpalné...*“). Další respondent popsal, jak vypadá kontrola území ze strany guerillových hnutí, která je spojená i s výhrůzkami vůči civilnímu obyvatelstvu („*Obyvatelstvo zná pravidla, která tyto skupiny určují, a ten, kdo je poruší, je potrestán.*“), ale také o páchaném terorismu („...*útoky na bezpečnostní složky pokračovaly a při těchto útocích umírali i občané...*“). Jedna z výpovědí popisuje také brutální vraždu („*Manžel jedné z mých tet byl před jejím vlastníma očima a očima jejich dětí zavražděn guerillovou skupinou.*“).

Konkrétní příběhy respondentů dokreslují, jak násilný byl kolumbijský ozbrojený konflikt, a ukazují, že násilí se dopouštěly různé strany konfliktu. Zároveň některé z těchto výpovědí potvrzují, že mírová dohoda nedokázala zajistit úplný mír v zemi a konflikt v některých oblastech stále pokračuje.

3. Postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí

Na základě studia zdrojů vyšlo najevo, že bojovníci, kteří v průběhu konfliktu páchali nelegální činnost či násilí na civilistech, mohou mít po odzbrojení problém s reintegrací do mírové společnosti. Jednou z komplikací může být přijetí ze strany obyvatel, kteří nebojovali, především pak ze strany obětí.

Právě tato zjištění ověřuji prostřednictvím dotazníkového šetření. Cílem tohoto souboru otázek je zjistit, zda v Kolumbii existují negativní postoje, a prostřednictvím následného usouvztažnění s odpověďmi z předchozí části šetření prozkoumat, zda má na tyto postoje vliv zkušenost s ozbrojeným konfliktem.

3.1. Nakolik souhlasíte s následujícími výroky o bývalých bojovnících guerillových hnutí?

Ze studia zdrojů, které se zabývají procesy mírové dohody, vyšlo najevo, že dohoda obsahovala několik kontroverzních bodů, s nimiž občané nesouhlasili, přestože obecně mír podporovali. Odzbrojeným FARC se v procesu podařilo vyjednat několik podmínek v jejich prospěch, mezi nimi například snížení trestů za kriminální činnost či rezervovaná křesla v politických institucích. Následující otázky zjišťují, zda mají respondenti, s některými

aspekty mírového procesu problém. Respondenti u třech vyjádření týkajících se bývalých bojovníků guerill v souvislosti s mírovou dohodou volili, do jaké míry s nimi souhlasí.

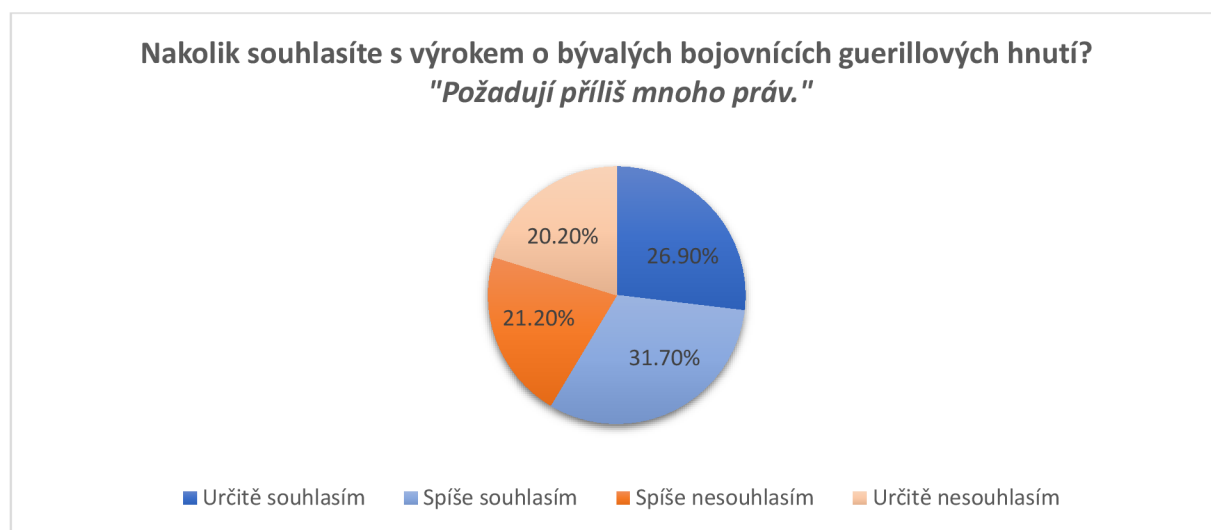
3.1.1. Požadují příliš mnoho práv.

Právě mírové procesy, v nichž FARC vyjednávaly své podmínky, byly problematické.

Tato otázka zjišťuje, zda s vyjednanými podmínkami lidé souhlasí.

Určitě souhlasím	28	26,9 %
Spíše souhlasím	33	31,7 %
Spíše nesouhlasím	22	21,2 %
Určitě nesouhlasím	21	20,2 %

Tabulka 19 - 3.1.1. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých bojovnících guerillových hnutí? „Požadují příliš mnoho práv.“

Obrazek 5 - 3.1.1. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých bojovnících guerillových hnutí? „Požadují příliš mnoho práv.“

Více než čtvrtina respondentů si myslí, že bývalí bojovníci guerillových hnutí vyžadují příliš mnoho práv. Více než 30 % si tu stejnou skutečnost spíše myslí. Na 20 % respondentů s tímto výrokem určitě nesouhlasí.

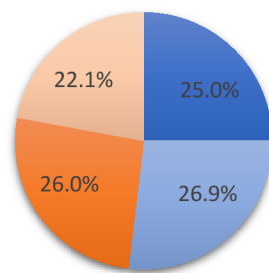
3.1.2. Mají více politické moci, než by měli mít.

Přeměna FARC v politickou stranu a garantovaná křesla v politických institucích byly jedněmi z nejkontroverznějších bodů dohody. Diskuse o politickém působení bývalých bojovníků byly silným faktorem, který vedl k odmítnutí mírové dohody v referendu.

Určitě souhlasím	26	25 %
Spíše souhlasím	28	26,9 %
Spíše nesouhlasím	27	26 %
Určitě nesouhlasím	23	22,1 %

Tabulka 20 - 3.1.2. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých členech guerillových hnutí? "Mají více politické moci, než by měli mít."

**Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých členech guerillových hnutí?
"Mají více politické moci, než by měli mít."**

■ Určitě souhlasím ■ Spíše souhlasím ■ Spíše nesouhlasím ■ Určitě nesouhlasím

Obrázek 6 - 3.1.2. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých členech guerillových hnutí? "Mají více politické moci, než by měli mít."

Těsná polovina respondentů s výrokem o tom, že bývalí bojovníci mají více politické moci, než by měli mít, souhlasí či spíše souhlasí.

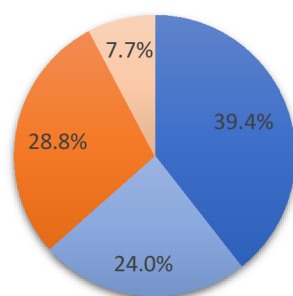
3.1.3. Nebyli dostatečně potrestáni za činy, které spáchali v době konfliktu.

Jednou z diskutovaných podmínek dohody byly snížené tresty pro bojovníky, kteří odevzdají zbraně, přiznají vinu za spáchané činy, odškodní oběti a zapojí se do procesů reintegrace. Ústupek vůči pachatelům trestné činnosti mohou někteří, především ti, kteří byli obětmi těchto činů, vnímat jako nespravedlnost.

Určitě souhlasím	41	39,4 %
Spíše souhlasím	25	24 %
Spíše nesouhlasím	30	28,8 %
Určitě nesouhlasím	8	7,7 %

Tabulka 21- 3.1.3. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých členech guerillových hnutí? „Nebyli dostatečně potrestáni za činy, které spáchali v době konfliktu.“

**Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých členech guerillových hnutí?
"Nebyli dostatečně potrestáni za činy, které spáchali v průběhu
konfliktu."**

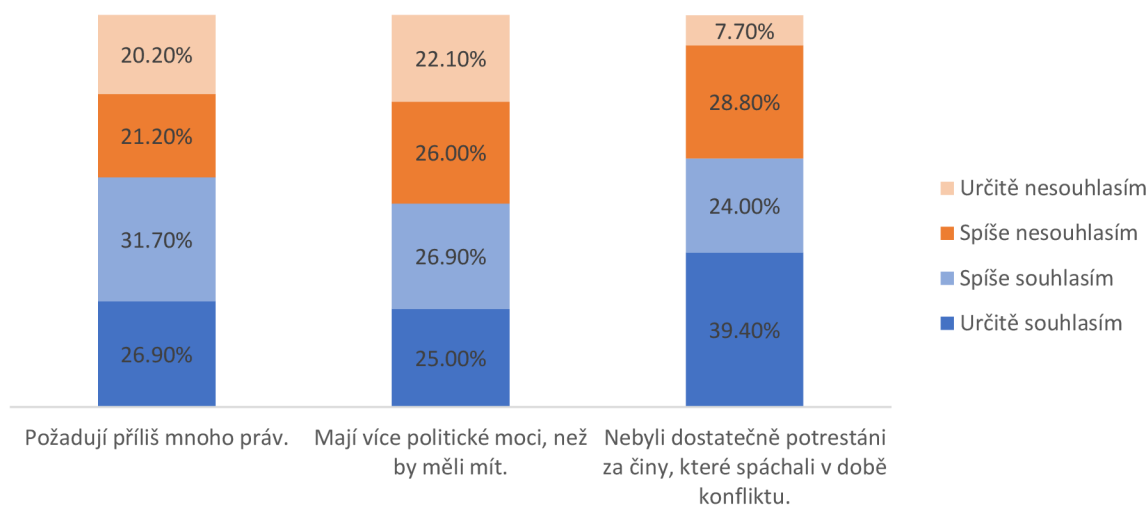

■ Určitě souhlasím ■ Spíše souhlasím ■ Spíše nesouhlasím ■ Určitě nesouhlasím

Obrázek 7- 3.1.3. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých členech guerillových hnutí? „Nebyli dostatečně potrestáni za činy, které spáchali v době konfliktu.“

Souhlas s tímto výrokem byl vyšší než u předchozích dvou. S výrokem o tom, že bývalí bojovníci guerillových hnutí nebyli dostatečně potrestáni, určitě souhlasí bezmála 40 % respondentů, spíše s ním souhlasí dalších 24 % respondentů. Pouze 7,7 % vyjádřilo jasný nesouhlas.

**Nakolik souhlasíte s následujícími výroky o bývalých bojovnících
guerillových hnutí?**

Obrázek 8 – 3.1. Nakolik souhlasíte s následujícími výroky o bývalých bojovnících guerillových hnutí?

Více než polovina všech respondentů alespoň částečně souhlasí se všemi výroky. Čtvrtina s nimi souhlasí úplně. Přes 58 % respondentů si myslí či spíše myslí, že bývalí bojovníci guerill požadují příliš mnoho práv. Podle zhruba poloviny respondentů mají více politické moci, než by měli mít. Nejproblematičtější je však otázka beztrestnosti či snížených

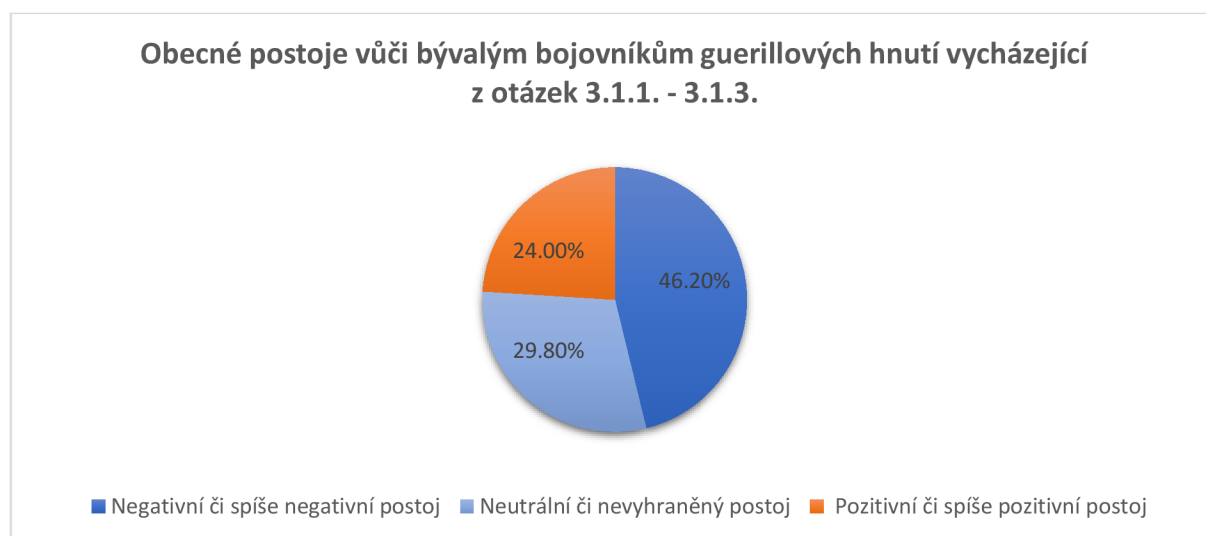
trestů za činy, které bývalí bojovníci páchali v době konfliktu. O tom, že nebyli dostatečně potrestáni, je přesvědčeno téměř 40 % respondentů, dalších 24 % s tímto výrokem spíše souhlasí. Pouze 7,7 % respondentů odpovědělo, že s tímto výrokem určitě nesouhlasí.

Odpovědi v tomto souboru otázek jsem zobecnila tak, abych mohla respondenty rozdělit na základě toho, jak se k těmto výroky, potažmo k bývalým bojovníkům, staví. Vytvořila jsem tři kategorie:

1. **Negativní či spíše negativní postoj:** respondenti, kteří a) souhlasili či spíše souhlasili se všemi výroky; b) souhlasili s minimálně dvěma výroky, přičemž minimálně s jedním určitě souhlasili a s jedním výrokem maximálně spíše nesouhlasili
2. **Neutrální či nevyhraněný postoj:** respondenti, kteří a) zvolili pouze odpovědi spíše souhlasné či nesouhlasné, přičemž se jednalo o kombinaci těchto odpovědí; b) odpověděli, že s minimálně jedním výrokem určitě souhlasí a zároveň s minimálně jedním určitě nesouhlasí; c) minimálně u jednoho výroku vyjádřili určitý souhlas či nesouhlas, ale u dalších dvou vyjádřili možnost „spíše“, s tím, že více neutrální odpověď se neshodovala s tou určitou (např. jednou určitě souhlasili a dvakrát spíše nesouhlasili)
3. **Pozitivní či spíše pozitivní postoj:** respondenti, kteří a) nesouhlasili či spíše nesouhlasili se všemi výroky; b) nesouhlasili s minimálně dvěma výroky, přičemž minimálně s jedním určitě nesouhlasili a s jedním výrokem maximálně spíše souhlasili

Negativní či spíše negativní postoj	48	46,2 %
Neutrální či nevyhraněný postoj	31	29,8 %
Pozitivní či spíše pozitivní postoj	25	24,0 %

Tabulka 22 - 3.1. Obecné postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí vycházející z otázek 3.1.1. - 3.1.3.

Obrázek 9 - 3.1. Obecné postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí vycházející z otázek 3.1.1. - 3.1.3.

Na základě zobecnění odpovědí lze říci, že negativní postoj vůči záležitostem, které vzešly z mírové dohody a týkají se bývalých bojovníků guerillových hnutí, zaujímá na 46 % respondentů. Neutrálně či nevyhraněně se k problematice staví zhruba 30 % z nich a postoje 24 % respondentů jsou pozitivní či spíše pozitivní.

3.2. Vadily by vám následující situace týkající se bývalých bojovníků guerillových hnutí?

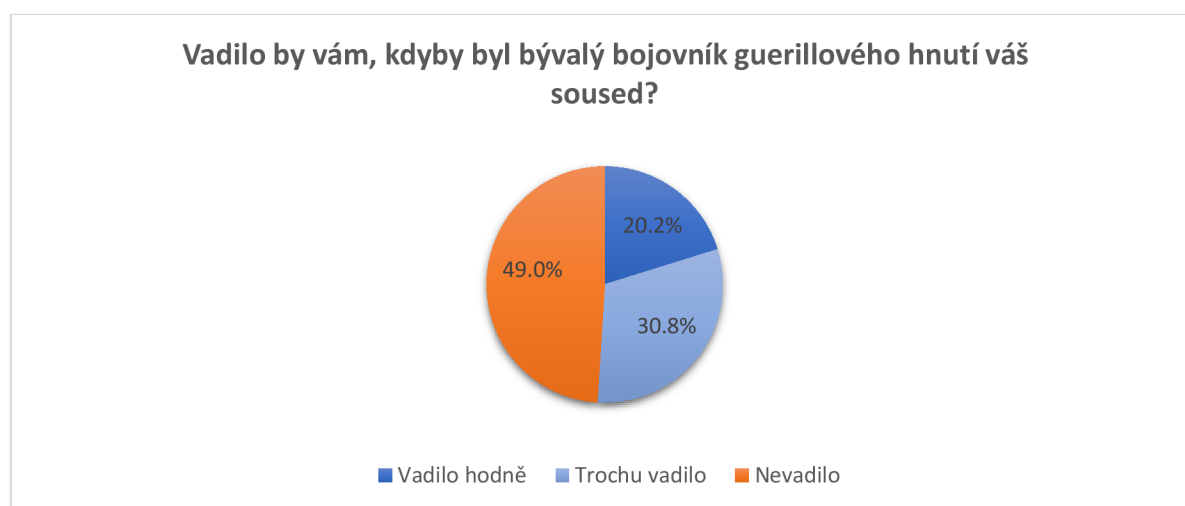
Následující otázky mají za cíl zjistit, zda mezi Kolumbijci panují předsudky vůči ozbrojeným bojovníkům guerillových hnutí. Při vymýšlení těchto otázek jsem vycházela z dotazníkových šetření mapujících předsudky, rasismus či xenofobii vůči národnostním menšinám. Situace je zčásti podobná vzhledem k tomu, že xenofobie, rasismus či marginalizace mohou zkomplikovat integraci členů těchto menšin mezi většinové obyvatelstvo.

3.2.1. Vadilo by vám, kdyby byl bývalý bojovník guerillového hnutí váš soused?

Mírové soužití je jednou z hlavních podmínek úspěšné sociální reintegrace. Zároveň je zapojení bývalých bojovníků do přijímacích komunit jednou z největších výzev reintegračních procesů.

Nevadilo	51	49 %
Trochu vadilo	32	30,8 %
Vadilo hodně	21	20,2 %

Tabulka 23 – 3.2.1. Vadilo by vám, kdyby byl bývalý bojovník guerillového hnutí váš soused.

Obrázek 10 - 3.2.1. Vadilo by vám, kdyby byl bývalý bojovník guerillového hnutí váš soused?

Skoro polovině respondentů by blízké soužití s bývalým bojovníkem nevadilo vůbec, zhruba 30 % trochu. Celá pětina by vedle něj žít určitě nechtěla.

3.2.2. Vadilo by vám, kdyby starostou vaší obce byl bývalý bojovník guerillového hnutí?

Tato otázka navazuje na otázku 3.1.2. o politické moci bývalých bojovníků guerillových hnutí – také se týká politické reintegrace a mapuje, zda by lidem nevadilo lokální vládnutí bývalých bojovníků. Vzhledem k tomu, že mnoho kolumbijských obcí zažilo kontrolu ze strany nelegálních ozbrojených skupin, může být pro ně i legální forma vládnutí nepřipustná.

Nevadilo	43	41,3 %
Trochu vadilo	23	22,1 %
Vadilo hodně	38	36,5 %

Tabulka 24 - 3.2.2. Vadilo by vám, kdyby starostou vaší obce byl bývalý guerillový bojovník?

Obrázek 11 - 3.2.2. Vadilo by vám, kdyby starostou vaší obce byl bývalý guerillový bojovník

Tento aspekt byl problematictější než ten předchozí. Více než 36 % by starostování guerillového bojovníka v jejich obci hodně vadilo, další pětině by trochu vadilo a 41 % respondentů by tato situace vůbec nevadila.

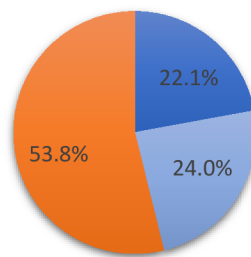
3.2.3. Vadilo by vám, kdyby vaším kolegou v práci byl bývalý bojovník guerillového hnutí?

Tato otázka částečně míří na sociální a částečně na ekonomickou reintegraci. Pokud by lidem vadilo pracovat po boku bývalého guerillového bojovníka, pravděpodobně by měli problém i s jeho zaměstnáním, pokud by měli být jeho nadřízení. Zároveň i nepřijetí bývalého bojovníka mezi kolegy může zkomplikovat jeho zapojení do pracovního procesu a do společnosti.

Nevadilo	56	53,8 %
Trochu vadilo	25	24 %
Vadilo hodně	23	22,1 %

Tabulka 25 - 3.2.3. Vadilo by vám, kdyby vaším kolegou v práci byl bývalý bojovník guerillového hnutí?

Vadilo by vám, kdyby vaším kolegou v práci byl bývalý bojovník guerillového hnutí?

■ Vadilo hodně ■ Trochu vadilo ■ Nevadilo

Obrázek 12 - 3.2.3. Vadilo by vám, kdyby vaším kolegou v práci byl bývalý bojovník guerillového hnutí?

Více než 53 % respondentů by nevadilo, kdyby jejich kolega byl bývalý bojovník guerillového hnutí. Jedné čtvrtině by to trochu vadilo a 22 % respondentů by tato situace vadila hodně.

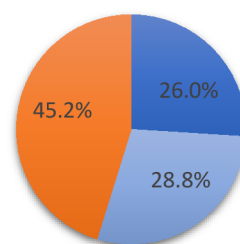
3.2.4. Vadilo by vám, kdyby se bývalý bojovník guerillového hnutí sezdal s vaším příbuzným?

V této otázce mapují, jak moc komplikovaný by pro bojovníka mohl být soukromý život uvnitř komunity, do níž přichází.

Nevadilo	47	45,2 %
Trochu vadilo	30	28,8 %
Vadilo hodně	27	26,0 %

Tabulka 26 - 3.2.4. Vadilo by vám, kdyby se bývalý bojovník guerillového hnutí sezdal s vaším příbuzným?

Vadilo by vám, kdyby se bývalý bojovník guerillového hnutí sezdal s vaším příbuzným?

■ Vadilo hodně ■ Trochu vadilo ■ Nevadilo

Obrázek 13 - 3.2.4. Vadilo by vám, kdyby se bývalý bojovník guerillového hnutí sezdal s vaším příbuzným?

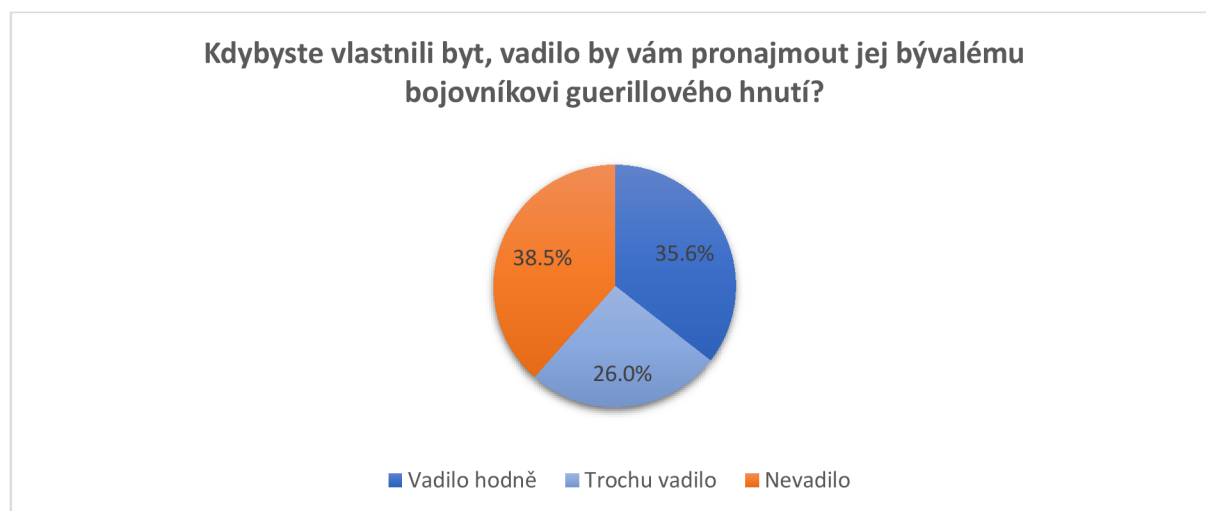
S touto situací by nemělo žádný problém 45 % respondentů. Přes 28 % respondentů by svatba jeho příbuzného s bývalým bojovníkem guerillového hnutí trochu vadila, zhruba jedné čtvrtině by vadila hodně.

3.2.5. Kdybyste vlastnili byt, vadilo by vám pronajmout jej bývalému bojovníkovi guerillového hnutí?

Bydlení je základní potřebou každého člověka, bez které je těžké naplňovat další potřeby. Nedostatečné zázemí může komplikovat jak rodinný, sociální tak ekonomický aspekt života. Problém s nalezením bydlení tak může být vážnou překážkou v reintegraci do mírové společnosti.

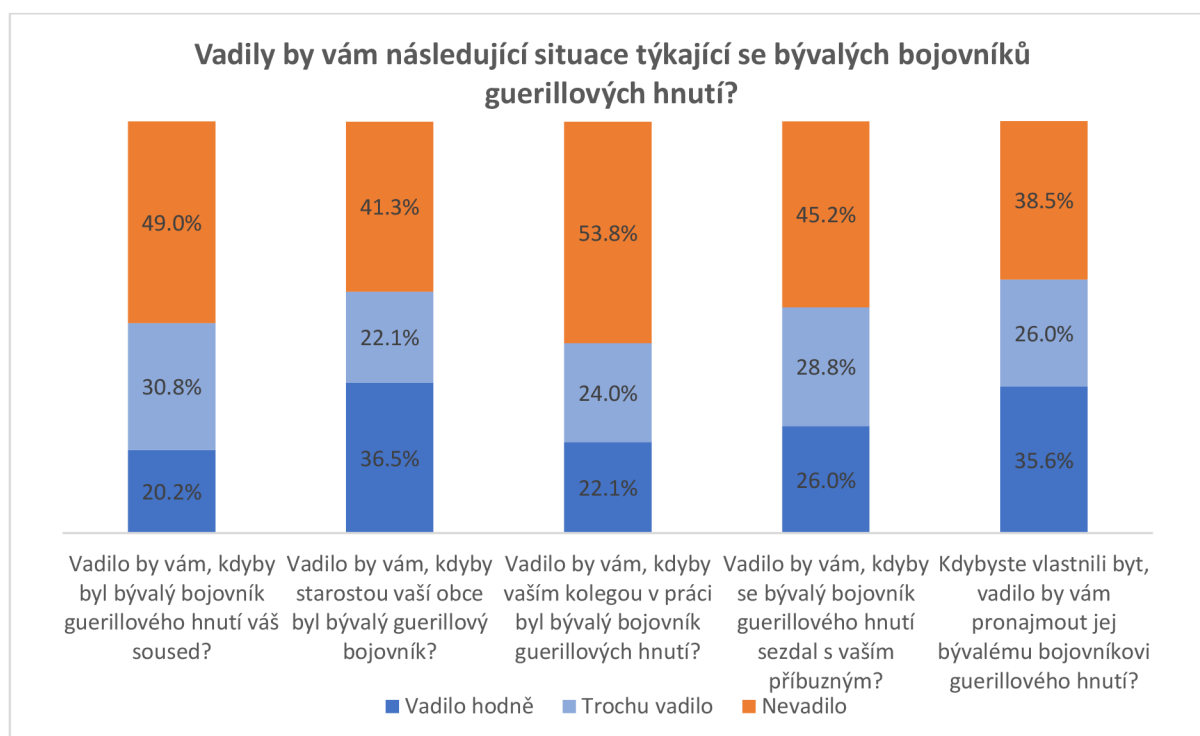
Nevadilo	40	38,5 %
Trochu vadilo	27	26,0 %
Vadilo hodně	37	35,6 %

Tabulka 27 – 3.2.5. Kdybyste vlastnili byt, vadilo by vám pronajmout jej bývalému bojovníkovi guerillového hnutí?

Obrázek 14 - 3.2.5. Kdybyste vlastnili byt, vadilo by vám pronajmout jej bývalému bojovníkovi guerillového hnutí?

Pronajmout vlastní byt bývalému bojovníkovi by nechtělo přes 35 % respondentů, dalším 26 % by takový nájemník trochu vadil. Přes 38 % by s touto situací nemělo žádný problém.

Obrázek 15 - 3.2. Vadily by vám následující situace týkající se bývalých bojovníků guerillových hnutí?

Více než pětina respondentů by hodně vadily všechny výše zmíněné situace. Největší problém mohou mít bývalí bojovníci s hledáním bydlení či s politickou reintegrací ve smyslu zastupitelství na lokální úrovni. Tyto situace by hodně vadily více než třetině všech respondentů. Jen kolem 40 % respondentů uvedlo, že by jim tyto situace nevadily vůbec. O něco méně problematické je přijetí guerillového bojovníka za souseda či kolegu v práci. Tyto situace by hodně vadily méně respondentům a zároveň nejvíce z nich by nevadily ani trochu. Sňatek příbuzného s bývalým guerillovým bojovníkem by nechtělo na 26 % respondentů, přes 45 % by s tím ale nemělo žádný problém.

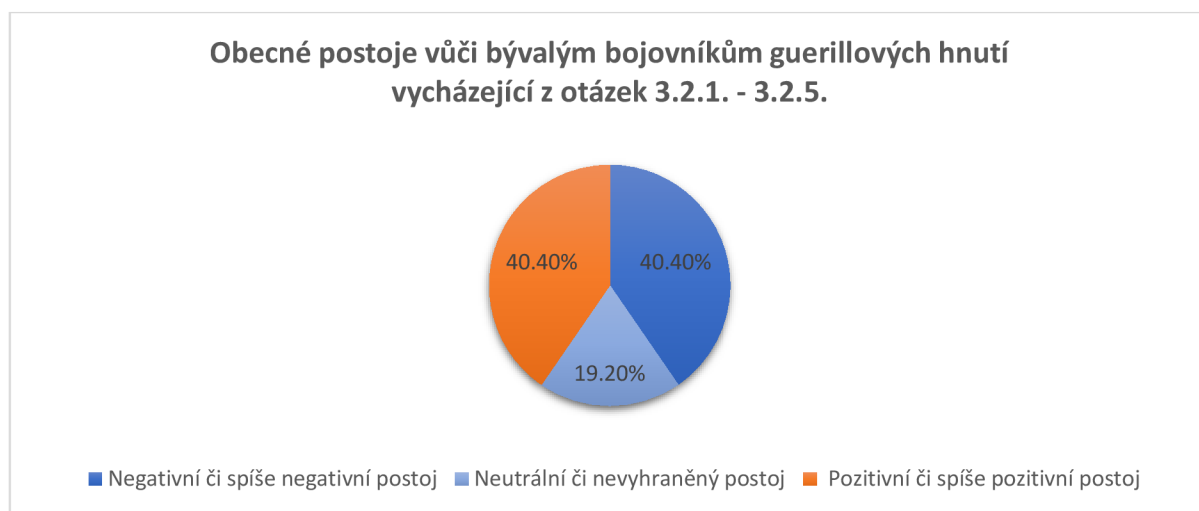
Obdobně jako u předchozí sekce jsem odpovědi jednotlivých respondentů zobecnila a respondenty rozdělila do tří kategorií podle toho, jak se staví k bývalým bojovníkům guerillových hnutí:

- Negativní či spíše negativní postoj:** respondenti, kterým by a) vadily či trochu všechny situace; b) minimálně čtyři situace hodně vadily či trochu vadily, přičemž minimálně jedna by jim vadila hodně
- Neutrální či nevyhraněný postoj:** respondenti, kteří a) odpověděli, že by jim minimálně dvě situace hodně vadily a zároveň minimálně dvě vůbec nevadily; b) volili odpovědi tak, že poměr situací, které by jim trochu vadily a vůbec nevadily, byl dva ku třem

3. **Pozitivní či spíše pozitivní postoj:** respondenti, kterým by a) vůbec nevadila žádná ze situací; b) hodně vadila maximálně jedna situace, přičemž minimálně čtyři by jim nevadily vůbec

Negativní či spíše negativní postoj	42	40,4 %
Neutrální či nevyhraněný postoj	20	19,2 %
Pozitivní či spíše pozitivní postoj	42	40,4 %

Tabulka 28 - 3.2. Obecné postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí vycházející z otázek 3.2.1. - 3.2.5.

Obrázek 16 - 3.2. Obecné postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí vycházející z otázek 3.2.1. - 3.2.5.

V této sadě otázek respondenti odpovídali obecně o něco pozitivněji než v té předchozí. Negativní postoje vůči záležitostem uvedeným v sekci 3.1., které vzešly z mírové dohody a týkají se bývalých bojovníků guerill, uvedlo 46 % respondentů. Ke konkrétním situacím, v nichž by se mohli respondenti setkat s jednotlivými bojovníky, se negativně staví 40 % lidí.

4.4. Analýza výsledků dotazníkového šetření

V této části představím zjištění dotazníkového šetření, která jsou relevantní vzhledem k cílům této práce.

1. Negativní postoje

Negativní postoj vůči bývalým bojovníkům v rámci obecných ustanovení vycházejících z mírové dohody (sekce 3.1.) má 46,2 % respondentů, vůči konkrétním situacím (sekce 3.2.) 40 % respondentů. Většina respondentů, téměř 28,8 %, byla v negativních postojích v obou sekcích jednotná. Část respondentů však vyjádřila negativní postoj jen v jedné z těchto dvou sekcích.

Pozitivní postoje v obou sekcích uvedlo 17,3 % respondentů. Neutrální pak 6,7 %. U zbývajících respondentů se odpovědi v obou sekcích lišily. Ve většině případů se jednalo o kombinaci negativního či pozitivního postoje s neutrálním.

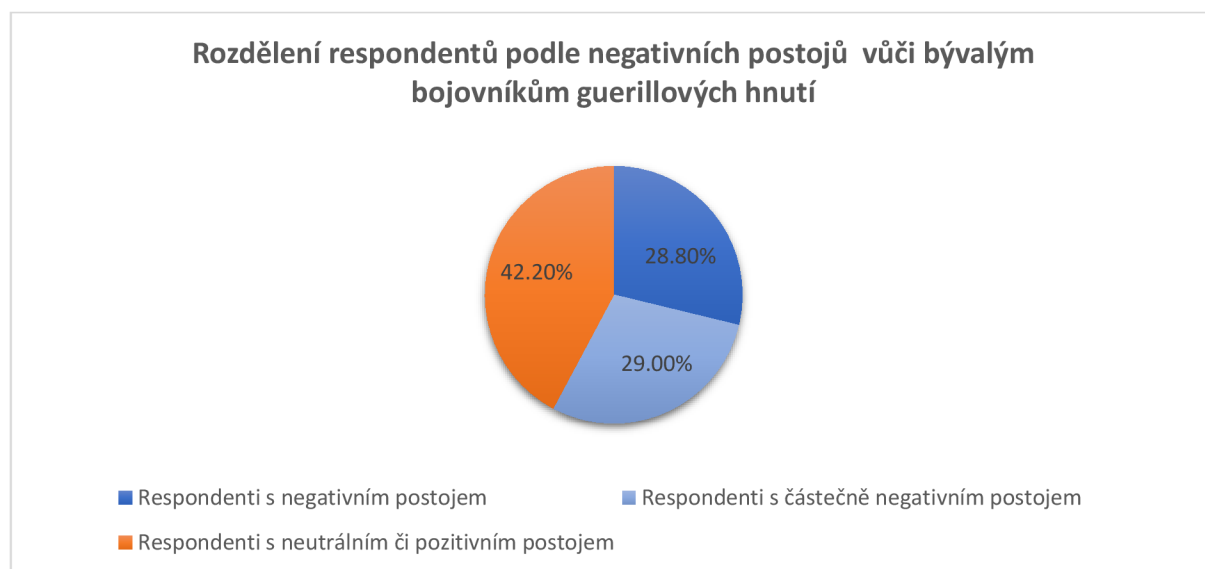
Negativní či spíše negativní postoj v sekci 3.1. i 3.2	30	28,8 %
--	----	--------

Pozitivní či spíše pozitivní postoj v sekci 3.1. i 3.2	18	17,3 %
Neutrální či nevyhraněný postoj v sekci 3.1. i 3.2.	7	6,7 %
Neutrální či nevyhraněný postoj v sekci 3.1. + Pozitivní či spíše pozitivní postoj v sekci 3.2.	15	14,4 %
Neutrální či nevyhraněný postoj v sekci 3.1. + Negativní či spíše negativní postoj v sekci 3.2	9	8,7 %
Negativní či spíše negativní postoj v sekci 3.1. + Neutrální či nevyhraněný postoj v sekci 3.2	9	8,7 %
Negativní či spíše negativní postoj v sekci 3.1. + Pozitivní či spíše pozitivní postoj v sekci 3.2	9	8,7 %
Pozitivní či spíše pozitivní postoj v sekci 3.1. + Neutrální či nevyhraněný postoj v sekci 3.2	4	3,8 %
Pozitivní či spíše pozitivní postoj v sekci 3.1. + Negativní či spíše negativní postoj v sekci 3.2	3	2,9 %

Tabulka 29 - Postoje respondentů na základě odpovědí v sekci 3.1. a 3.2.

Bezmála 29 % respondentů se negativně staví k obecným ustanovením týkajícím se bývalých bojovníků a zároveň by jim vadily konkrétní situace, v nichž tito lidé vystupují. Je možné říct, že těchto 29 % respondentů obecně zaujímá nejvíce negativní postoj vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí. Dalších 28,9 % zaujímá částečně negativní postoj, tedy jsou pro ně problematická buďto obecná ustanovení, či konkrétní situace. Alespoň nějaké negativní postoje tedy celkem vyjádřilo zhruba 58 % respondentů.

Tato čísla jsou pro tuto analýzu důležitá vzhledem k tomu, že je v následujících částech budu používat k usouvztažení s demografickými údaji či zkušenostmi s konfliktem.

Obrázek 17 - Rozdělení respondentů podle negativních postojů vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí

2. Vliv demografických údajů na negativní postoje

V průběhu analýzy jsem blíže sledovala, jestli se negativní postoje lišily podle jednotlivých demografických údajů, které jsem zjišťovala v první části dotazníkového šetření.

2.1. Vliv demografických faktorů na alespoň částečně negativní postoje

Co se týká pohlaví, alespoň částečně negativní postoje mělo 62 % respondentek a 52 % mužských respondentů.

Dále jsem zkoumala, zda mohou být odlišné názory v různých věkových skupinách. Podíl respondentů s negativními postoji jsem uvedla v tabulce 30.

Méně než 25 let	10	47,6 %
25–35 let	21	53,8 %
36–45 let	14	66,7 %
46–55 let	8	72,7 %
56–65 let	5	71,4 %
Více než 66 let	2	40,0 %

Tabulka 30 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě věku

Zdá se, že starší respondenti mohou mít více negativních postojů. Například v kategorii do 25 let má negativní postoje méně než polovina lidí a v kategoriích nad 46 let se podíl těch, co mají negativní postoj, blíží třem čtvrtinám. V nejvyšší kategorii je to pouze 40 %, což však nemusí být příliš vypovídající vzhledem k tomu, že jsem v této kategorii měla pouze pět respondentů.

Další z demografických údajů byla výše dosaženého vzdělání.

Primaria	4	100 %
Bachillerato	5	38,5 %
Formación técnica o tecnológica	17	77,3 %
Educación superior – Pregrado	21	56,8 %
Educación superior – Posgrado	13	46,4 %

Tabulka 31 - Tabulka 30 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě dosaženého vzdělání

V této kategorii nelze vypočítat jednoznačný vliv vzdělání na negativní postoje. Zatímco v kategorii nejnižšího vzdělání má negativní postoje 100 % respondentů, v druhé nejnižší je to méně než 40 %, což je ještě méně, než v kategorii s úplně nejvyšším (magisterským či doktorským) vzděláním.

Urbánní	49	55,1 %
Rurální	11	73,3 %

Tabulka 32 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě oblasti, v níž žili před rokem 2016

Tabulka 32 naznačuje, že negativní postoje jsou zhruba o pětinu vyšší u respondentů, kteří před rokem 2016 nejvíce času strávili ve venkovských oblastech. Konflikt v Kolumbii více zasáhl právě venkovské oblasti. Z grafu na obrázku 2, v němž jsem znázornila, jak se liší odpovědi na otázku číslo 2.3. (*Považujete se nějakým způsobem za oběť ozbrojeného konfliktu?*) na základě oblasti, v níž respondenti žili, lze vyčíst, že ti z venkovských oblastí se častěji považují za oběť konfliktu. Nelze tak říct, zda na negativní postoj má vliv vyloženě tento demografický údaj či je to spíše ovlivněno zkušeností s konfliktem. Tento aspekt budu zkoumat v další části analýzy.

Dalším zkoumaným demografickým údajem a případným vlivem na postoj vůči bývalým bojovníkům byla etnicita/rasa. Zjištění jsem zanesla do tabulky 33.

Mestická	29	49,2 %
Indigenní	6	85,7 %
Bělošská	5	55,6 %
Černošská	2	66,7 %

Tabulka 33 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě etnicity/rasy

Z tabulky je zřejmé, že největší podíl respondentů s negativními postoji se nachází mezi indigenními obyvateli. Vyšší je také u černošských respondentů. V této kategorii jsem však měla jen tři respondenty. Zároveň obdobná čísla vycházejí i z grafu číslo 3, v němž se ukázalo, že v kategorii etnicity/rasy se indigenní a černošští respondenti častěji považují za oběť konfliktu. Problematický je však nízký počet respondentů z minoritních skupin obyvatelstva.

1 (nízká nízká)	5	62,5 %
2 (nízká)	11	55,0 %
3 (nižší střední)	27	71,1 %
4 (střední)	12	48,0 %
5 (vyšší střední)	5	38,5 %

Tabulka 34 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě příslušnosti k socioekonomické vrstvě

Ani z této kategorie nelze jednoznačně vyčíst, zda existuje přímá souvislost mezi příslušností k socioekonomické vrstvě a postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí, třebaže data lehce naznačují, že negativní postoje méně často uváděli respondenti z vyšších socioekonomických vrstev.

2.2. Vliv demografických faktorů na nejvíce negativní postoje

Bližší jsem analyzovala data 30 respondentů, kteří vyjádřili negativní postoje, jak v oblasti ustanovení vyplývajících z mírové dohody, tak v konkrétních situacích, v nichž se mohou setkat s bývalými bojovníky. Jejich postoje jsou tedy nejvíce negativní.

Muž	11	21,6 %
Žena	19	35,8 %

Tabulka 35 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě pohlaví

Ze zkoumání vyplývá, že častěji se negativně vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí staví ženy.

Méně než 25 let	3	14,3 %
25–35 let	13	33,3 %
36–45 let	7	33,3 %
46–55 let	4	36,4 %
56–65 let	1	14,3 %
Více než 66 let	2	40 %

Tabulka 36 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě věku

Nejméně respondentů s vyloženě negativními postoji se nachází v nejnižších věkových kategoriích, ale zároveň v druhé nejvyšší. V kategorii věku tak nelze vypočítat žádný vzorec, na základě kterého by bylo možné říct, že věk má vliv na negativní postoje vůči bývalým guerillovým bojovníkům.

Primaria	2	50 %
Bachillerato	2	15,4 %
Formación técnica o tecnológica	7	31,8 %
Educación superior – Pregrado	10	27,0 %
Educación superior – Posgrado	9	32,1 %

Tabulka 37 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě dosaženého vzdělání

Ani kategorie vzdělání se nezdá být určující vzhledem k tomu, že nejméně negativních postojů vyjadřovali respondenti druhého nejnižšího stupně vzdělání a nejvíce v kategorii nejnižšího stupně vzdělání. Podíl respondentů s negativními postoji dalších stupňů vzdělání se více méně shodoval.

Urbánní	25	28,1 %
Rurální	5	33,3 %

Tabulka 38 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě oblasti, v níž žili před rokem 2016

Respondenti z venkovských oblastí vyjadřovali nejvíce negativní postoje o něco častěji než respondenti z městských oblastí. Z dat však nelze dělat závěry i vzhledem k tomu, že mezi respondenty byl velmi malý počet jedinců z venkovských oblastí.

Mestická	14	23,7 %
Indigenní	2	28,6 %
Bělošská	4	44,4 %
Černošská	2	66,7 %

Tabulka 39 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě etnicity

V předešlé části se zdálo, že etnicita či rasa může mít vliv na negativní postoje, vzhledem k tomu, že respondenti indigenní a černošští se častěji považovali za oběti konfliktu a vzhledem k tomu, že více z nich odpovídalo negativně alespoň v jedné ze sekcí mapujících postoje. Tato domněnka se však nepotvrdila, minimálně u indigenních respondentů ne. U černošských respondentů však zdánlivě platí. Je však třeba brát v potaz malý počet respondentů z těchto menšin.

1 (nízká nízká)	4	50 %
2 (nízká)	2	10,0 %
3 (nižší střední)	12	31,6 %
4 (střední)	9	37,5 %
5 (vyšší střední)	3	23,1 %

Tabulka 40 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě příslušnosti k socioekonomické vrstvě

Posledním zkoumaným údajem je příslušnost k socioekonomické vrstvě. Nejvíce vyloženě negativních postojů vyjádřili respondenti z nejnižší vrstvy, nejméně z druhé nejnižší vrstvy. V prostředních vrstvách jsou čísla podobná. Socioekonomická vrstva, do níž respondenti patří, tak pravděpodobně nemá vliv.

2.3. Vliv demografických faktorů na pozitivní postoje

Pozitivně se podle otázek v sekci 3.1. a 3.2. vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí staví celkem 18 respondentů, tedy 17,3 % z nich. Tito lidé nesouhlasí s výroky o tom, že bývalí bojovníci požadují příliš práv, mají více politické moci, než by měli mít, či že nebyli dostatečně potrestaní. Zároveň by těmto 17,3 % respondentů nevadilo, kdyby byl bývalý bojovník jejich soused, kolega v práci, ale neměli by problém ani s dalšími situacemi.

Přesně polovina žen a polovina mužů má pozitivní postoj.

Méně než 25 let	7	33,3 %
25–35 let	8	20,5 %
36–45 let	1	4,8 %
45–55 let	0	0 %
56–65 let	1	14,3 %
Víc než 66 let	1	20 %

Tabulka 41- Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě věku

Podíl respondentů podle věkových kategorií naznačuje, že mezi mladšími jsou postoje pozitivnější. Toto schéma však narušuje kategorie nad 66 let, kde je výsledek obdobný jako v kategorii 25-35 let. Počet nejstarších respondentů, kteří vyplnili můj dotazník, byl však nízký.

Primaria	0	0 %
----------	---	-----

Bachillerato	3	23,1 %
Formación técnica o tecnológica	12	54,5 %
Educación superior – Pregrado	10	27,0 %
Educación superior – Posgrado	3	10,7 %

Tabulka 42- Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě dosaženého vzdělání

Žádný respondent nejnižšího stupně vzdělání se nestaví k bývalým bojovníkům guerillových hnutí pozitivně, poměrně velká část respondentů druhého nejvyššího stupně vzdělání však ano. Nejvíce pozitivních postojů mají lidé se vzděláním, které stojí zhruba uprostřed vzdělávacího systému. Skupina respondentů tohoto stupně vzdělání však byla zároveň jedna z těch, která uváděla nejčastěji negativní postoje, jak je možné vyčíst z tabulky 31 a 37.

Rurální	2	13,3 %
Urbánní	16	18,0 %

Tabulka 43 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě oblasti, v níž žili před rokem 2016

Pozitivní postoje se mírně liší podle oblasti, v níž respondenti žili. Pozitivně se k bývalým bojovníkům častěji staví lidé z měst. Rozdíl je však minimální.

Mestická	11	18,6 %
Indigenní	1	14,3 %
Černošská	0	0 %
Bělošská	3	33,3 %

Tabulka 44 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě etnicity/rasy

Nejpozitivnější postoje vyjadřovali častěji běloši a mesticové. Žádní černošští respondenti nemají pozitivní postoje, z indigenních je vyjádřilo 14 %.

1 (nízká nízká)	2	25 %
2 (nízká)	5	20 %
3 (nižší střední)	5	13,2 %
4 (střední)	4	16,0 %
5 (vyšší střední)	2	15,4 %

Tabulka 45 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě příslušnosti k socioekonomické vrstvě

O něco více pozitivních postojů vykazovali respondenti z nižších vrstev. Tyto skupiny obyvatel však patřily také mezi ty, které nejčastěji vyjadřovaly negativní postoje.

2.4. Shrnutí

Z dotazníkového šetření vyplývá, že negativní postoje více zaujímají ženy, respondenti z rurálních oblastí a lidé především černošské etnicity. Indigenní respondenti také vyjadřovali alespoň nějaké negativní postoje častěji ve srovnání s bělošskými a mestickými obyvateli.

Kategorie oblasti pobytu a etnicity/rasy však nemusí mít vliv samy o sobě, mohou být spojené také s tím, že tyto skupiny obyvatel byli konfliktem více zasaženi. Menší rozdíly se objevily také v kategorii věku, kdy lidé nad 36 let vyjadřovali více negativních postojů.

Mezi faktory, které mohou mít nějaký vliv na pozitivní postoje, je rovněž možné zařadit etnicitu/rasu či oblast pobytu. Pozitivní postoje častěji vyjadřovali respondenti mestičtí a bělošští, tedy lidé, kteří nejméně vyjadřovali postoje negativní. Pozitivní postoje se také o něco více objevovaly u respondentů z urbánních oblastí.

Z výsledků vychází, že zkoumaná demografická data nemají velký vliv na to, jak se Kolumbijci staví k bývalým bojovníkům guerillových hnutí. Je však třeba připomenout, že zmíněná zjištění jsou velmi limitována počtem respondentů v některých demografických kategoriích (indigenní, černošští, z rurálních oblastí, nejstarší věkové kategorie...), nelze z nich tedy dělat obecnější závěry.

Z dotazníkového šetření však zcela určitě vyplývá, že negativní postoje se vyskytují v prakticky každé demografické skupině, tedy napříč Kolumbijci z různých oblastí, různého věku, vzdělání či různé příslušnosti k socioekonomické vrstvě.

3. Vliv zkušeností s konfliktem

K potvrzení či vyvrácení stanovené hypotézy budu zkoumat, zda má osobní zkušenost s konfliktem vliv na to, jak respondenti vnímají bývalé bojovníky guerillových hnutí.

3.1. Vliv zkušenosti s ozbrojeným konfliktem na alespoň částečně negativní postoje

Alespoň nějaké negativní postoje celkem vyjádřilo zhruba 58 % respondentů. V této části budu zkoumat, zda se tyto postoje liší u skupin respondentů na základě jejich zkušeností s konfliktem.

Ano	27	64,3 %
Spíše ano	11	68,8 %
Spíše ne	4	28,6 %
Ne	18	56,3 %

Tabulka 46- Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda se považují za oběť ozbrojeného konfliktu

Více negativních postojů bylo zaznamenáno u respondentů, kteří se považují či se spíše považují za oběti ozbrojeného konfliktu. Více než 65 % těchto respondentů se k nim staví negativně. Podíl respondentů s negativními postoji je však také poměrně vysoký u respondentů, kteří se za oběť vůbec nepovažují.

Ano	33	57,9 %
Spíše ano	7	70,0 %
Spíše ne	4	44,4 %

Ne	16	57,1 %
----	----	--------

Tabulka 47 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda na ně, jejich rodinu, přátelé nebo známé měl ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad

V této kategorii, která byla zaměřena na dopady konfliktu, o něco častěji negativní postoje vyjadřovali respondenti, kteří odpovídali, že na ně či jejich příbuzné a známé ozbrojený konflikt nějaký dopad měl nebo spíše měl. Velmi vysoký podíl respondentů s nějakými negativními postoji se však vyskytl také u těch, kteří žádný dopad nezaznamenali.

Žádná situace	26	55,3 %
Alespoň jedna situace	34	59,6 %
Více než jedna situace	13	61,9 %
Více než dvě situace	9	75,0 %
Více než tři situace	4	100 %

Tabulka 48 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě osobních zkušeností s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu

Respondenti, kteří osobně zažili nejméně jednu ze situací, které lze považovat za nelegální činnost či násilí v rámci konfliktu (např. fyzické násilí, nucené přesídlení, vybírání výpalného...), vyjadřují více negativních postojů než ti, kteří nezažili žádnou. Čím více zkušeností s různými situacemi mají, tím častěji vyjadřují negativní postoje.

Žádná situace	15	62,5 %
Alespoň jedna situace	45	56,3 %
Více než jedna situace	26	63,4 %
Více než dvě situace	15	57,7 %
Více než tři situace	10	55,6 %

Tabulka 49 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě zkušeností jejich příbuzných, přátel či známých s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu

Podíl respondentů s negativními postoji, jejichž rodina, přátelé či známí, zažili některou ze situací kriminální činnosti či násilí, se neliší od těch, jejichž blízcí se nesetkali s žádnou z těchto situací. Nehraje roli ani počet situací, který respondenti uváděli.

Pachatel byl alespoň v jednom případě člen guerillového hnutí	26	59,1 %
Jen členové guerillových hnutí	17	77,3 %
Pachatelem byl někdo jiný než člen guerillového hnutí či respondent nedokáže určit pachatele	20	52,6 %
Pachatelem byl alespoň v jednom případě člen skupiny, která vede protipovstalecké boje (paramilitares či armáda), ale v žádném případě člen guerillového hnutí	9	56,3 %

Tabulka 50 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě pachatele v situacích ilegální činnosti či násilí v rámci ozbrojeného konfliktu

Negativní postoje jsou o něco častější u respondentů, kteří uvedli členy guerillových hnutí jako alespoň jednoho z pachatelů. Nejvíce negativních postojů bylo u těch, kteří jako

pachatele uvedli pouze členy guerillových hnutí. Zároveň však alespoň částečné negativní postoje vyjadřovalo přes 50 % těch, kteří jako pachatele neuvedli členy guerill, ale někoho jiného.

3.2. Vliv zkušenosti s ozbrojeným konfliktem na nejvíce negativní postoje

Bližší jsem se zaměřila na složení respondentů, kteří mají nejvíce negativní postoje, tedy ti, kteří se vůči bývalým bojovníkům vyjadřovali negativně, jak v části 3.1., tak v části 3.2.

Ano	16	38,1 %
Spíše ano	4	25 %
Spíše ne	3	21,4 %
Ne	7	21,9 %

Tabulka 51 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda se považují za oběť ozbrojeného konfliktu

Nejčastěji se vyloženě negativní postoje vyskytovaly u respondentů, kteří se považují za oběti ozbrojeného konfliktu.

Ano	17	29,8 %
Spíše ano	2	20 %
Spíše ne	4	44,4 %
Ne	7	25,0 %

Tabulka 52 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda na ně, jejich rodinu, přátele nebo známé měl ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad

Poměrně vysoký podíl respondentů s vyloženě negativními postoji je mezi těmi, kteří uvedli, že ozbrojený konflikt měl dopad na ně či na jejich blízké. Nejčastěji vyloženě negativní postoje však vyjadřovali ti, kteří uvedli, že spíše nezaznamenali dopady ozbrojeného konfliktu na ně či na jejich rodinu a známé.

Žádná situace	12	25,5 %
Alespoň jedna situace	18	31,6 %
Více než jedna situace	6	28,6 %
Více než dvě situace	4	33,3 %
Více než tři situace	2	50 %

Tabulka 53 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě osobních zkušeností s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu

Čím více konkrétních zkušeností respondenti uvedli, tím častěji vyjadřovali nejvíce negativních postojů vůči bývalým bojovníkům. Vysoký podíl negativních postojů byl však také u respondentů, kteří žádnou osobní zkušenost neuvedli.

Žádná situace	8	33,3 %
Alespoň jedna situace	22	27,5 %
Více než jedna situace	14	34,1 %
Více než dvě situace	7	26,9 %

Více než tři situace	2	11,1 %
----------------------	---	--------

Tabulka 54 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě zkušeností jejich příbuzných, přátel či známých s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu

Lidé, jejichž příbuzní či známí nemají žádné zkušenosti, vykazují dokonce více vyložené negativních postojů než ti, kteří uvedli alespoň jednu zkušenost. Počet těch, kteří uvedli více než tři situace, je dokonce velmi nízký.

Pachatel byl alespoň v jednom případě člen guerillového hnutí	11	25 %
Jen členové guerillových hnutí	9	40,9 %
Pachatelem byl někdo jiný než člen guerillového hnutí či respondent nedokáže určit pachatele	11	28,9 %
Pachatelem byl alespoň v jednom případě člen skupiny, která vede protipovstalecké boje (paramilitares či armáda), ale v žádném případě člen guerillového hnutí	5	31,3 %

Tabulka 55 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě pachatele v situacích ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu

Nejvíce negativních postojů vůči bývalým guerillovým bojovníkům je mezi respondenty, kteří jako pachatele nelegálních činů či násilí uvedli jen členy guerillových hnutí. Velmi vysoký podíl, 29 %, je však také u respondentů, kteří uvedli jako pachatele někoho jiného než guerillové bojovníky.

2.3. Vliv zkušeností s ozbrojeným konfliktem na pozitivní postoje

Na 17 % všech respondentů se vůči bojovníkům guerill staví pozitivně.

Ano	7	16,7 %
Spíše ano	2	12,5 %
Spíše ne	5	21,4 %
Ne	5	15,6 %

Tabulka 56 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda se považují za oběť ozbrojeného konfliktu

Nejvyšší počet respondentů s pozitivními postoji je mezi těmi, kteří se spíše nepovažují za oběti konfliktu. Podíl těch, kteří se za oběti považují a kteří se za oběti vůbec nepovažují je však téměř totožný.

Ano	10	17,5 %
Spíše ano	2	20 %
Spíše ne	1	11,1 %
Ne	5	17,9 %

Tabulka 57- Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda na ně, jejich rodinu, přátele nebo známé měl ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad

Obdobně jako u tabulky 56 se podíl respondentů s pozitivními postoji prakticky shoduje u těch, kteří zaznamenali dopady na ně, jejich rodinu, přátele či známé, a u těch, kteří žádné dopady nezaznamenali.

Žádná situace	6	12,8 %
Alespoň jedna situace	12	21,1 %

Tabulka 58 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě jejich osobní zkušenosti s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu

Lidé, kteří osobně zažili nějakou situaci, vyjadřovali pozitivní postoje dokonce častěji než ti, kteří neměli žádnou osobní zkušenost.

Žádná situace	2	8,3 %
Alespoň jedna situace	16	20,0 %

Tabulka 59 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě zkušeností jejich příbuzných, přátel či známých s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu

Více pozitivních postojů jsem zaznamenala u respondentů, kteří uvedli, že jejich příbuzní, přátelé či známí se setkali alespoň s jednou ze situací kriminálních činností či násilí v rámci ozbrojeného konfliktu.

Pachatel byl alespoň v jednom případě člen guerillového hnutí	6	13,6 %
Jen členové guerillových hnutí	2	9,1 %
Pachatelem byl někdo jiný než člen guerillového hnutí či respondent nedokáže určit pachatele	12	31,6 %
Pachatelem byl alespoň v jednom případě člen skupiny, která vede protipovstalecké boje (paramilitares či armáda), ale v žádném případě člen guerillového hnutí	2	12,5 %

Tabulka 60 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě pachatele v situacích ilegální činnosti či násilí v rámci ozbrojeného konfliktu

Nejvíce pozitivních postojů vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí se objevilo ve skupině respondentů, kteří uvedli jako pachatele kriminální činnosti či násilí, s nimiž zkušenost mají oni či jejich příbuzní nebo známí, někoho jiného než bojovníky guerillových hnutí. Nejméně pozitivních postojů vykazovala skupina těch, kteří za pachatele označili právě guerillové bojovníky.

2.4. Postoje aktivních účastníků ozbrojeného konfliktu

V dotazníku jsem zaznamenala odpovědi od aktivních účastníků konfliktu.

Člen paramilitares odpověděl že se považuje za oběť a že na něj měl konflikt negativní vliv. Zároveň uvedl, že zažil vybírání výpalného. Tento čin však podle jeho odpovědi páchali také členové paramilitares, v bližším popisu uvedl, že *musel platit peníze paramilitares, aby ho nechali na pokoji a aby ho chránili*. Postoje vůči bývalým guerillovým bojovníkům byly však velmi negativní.

Zajímavé jsou také odpovědi členů národní armády. Jeden z nich sice uvedl, že se nepovažuje za oběť. Vzápětí však uvedl, že zažil fyzické násilí, vybírání výpalného, nucené vysídlení a kontrolu území, které obýval. To stejné zažili či zažívali jeho blízcí. Jako pachatele těchto činů uvedl členy guerillových hnutí. Jeho postoje vůči bývalým bojovníkům jsou negativní.

Mnoho z výše zmíněných činů zažil i další respondent, který uvedl že v konfliktu působil jako člen národní armády. Podle jeho odpovědi je však páchali jak členové paramilitares, tak členové guerillových hnutí. Na obecná ustanovení plynoucí z mírových procesů hledí negativně, se situacemi s bývalými bojovníky by však neměl žádný problém.

Poslední z respondentů, který působil v národní armádě, nemá osobní zkušenost s násilím v době ozbrojeného konfliktu ani se nepovažuje za oběť. Jeho postoje vůči usnesením vyplývajícím z mírové dohody jsou neutrální, vůči samotným bývalým guerillovým bojovníkům jsou pozitivní.

Jediný z respondentů, který uvedl, že se konfliktu účastnil jako aktivista, se považuje za oběť konfliktu a zaznamenal také jeho dopady na sebe a své okolí, byl nuceně přesídlen. Jako pachatele označil členy paramilitares. Vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí se staví negativně.

2.5. Shrnutí

Výsledky dotazníkového šetření indikují, že zkušenost s ozbrojeným konfliktem má vliv na to, jak respondenti vnímají bývalé bojovníky guerill.

Více alespoň částečně negativních postojů či nejvíce negativních postojů vykazují právě skupiny respondentů, kteří se považují za oběť konfliktu. Tyto postoje byly také častější u respondentů, kteří osobně zažili více konkrétních situací. Ukázalo se také, že nejčastěji negativní postoje vyjadřovali ti, kteří jako pachatele některé ze zkušeností s kriminální činností či násilím uvedli členy guerillových hnutí. Pokud uvedli jako pachatele pouze bojovníky guerillových hnutí, byly negativní postoje ještě častější.

Co se týká dopadů ozbrojeného konfliktu na respondenty či jejich příbuzné a známé, souvislost s negativními postoji nebyla tak jednoznačná. Zároveň různé zkušenosti jejich blízkých a známých a počet těchto zkušeností neměly vliv na četnost negativních postojů. Zkušenosti, které nejsou osobní, tak pravděpodobně v postojích respondentů nehrají roli.

U zkoumání pozitivních postojů jsem zjistila, že faktory, které na ně v mém výzkumném vzorku mají vliv, se neshodují s těmi, které mají vliv na negativní postoje. Pozitivní postoje dokonce častěji vykazovali lidé, kteří se považují za oběti, či lidé, co mají osobní zkušenost. Potvrdilo se však, že hraje roli konkrétní zkušenost s guerillovými bojovníky. Nejméně

pozitivních postojů vyjadřovali ti, kteří jako jediného pachatele zmíněných zkušeností uvedli členy guerill.

Důležitým zjištěním pro závěry této práce je však také to, že i respondenti, kteří se nepovažují za oběti ozbrojeného konfliktu, nezaznamenali žádné dopady, ani neuvedli žádnou konkrétní zkušenost jich samotných či jejich blízkých, mají často negativní postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí. Negativní postoje vyjádřilo více než 50 % těch, kteří se nepovažují za oběť, nezaznamenali žádné dopady, ani neuvedli žádnou osobní zkušenost.

Třebaže osobní zkušenost s ozbrojeným konfliktem může hrát určitou roli v tom, jak se respondenti staví vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí, nelze opomíjet skutečnost, že negativní postoje se hojně vyskytují i u těch, kteří žádnou zkušenost nemají.

4.5. Zhodnocení výsledků dotazníkového šetření

V rámci výzkumu se mi podařilo získat odpovědi od celkem 104 respondentů. Jejich složení je pouze demonstrativní, přesto mezi respondenty byli Kolumbijci různého pohlaví, věku, vzdělání, příslušnosti k socioekonomické vrstvě, či lidé, kteří žili v různých departamentech a v různých oblastech v době konfliktu. Respondenti mají také různé zkušenosti s ozbrojeným konfliktem, více než polovina z nich osobně zažila alespoň nějakou negativní situaci způsobenou ozbrojeným konfliktem. Zhruba čtvrtina z nich mi své zkušenosti popsala vlastními slovy v otevřené otázce. Přes 40 % respondentů uvedlo, že oni samotní či někdo z jejich blízkých má negativní zkušenost konkrétně s členy guerillových hnutí. Dále jsem získala rozmanité odpovědi na otázky mapující postoje respondentů vůči bývalým bojovníkům.

4.6. Hlavní zjištění a platnost hypotézy

Mezi respondenty v mém výzkumném vzorku existuje poměrně velký počet těch, kteří chovají negativní postoje vůči bývalým bojovníkům guerill, a to jak v rovině obecných ustanoveních vyplývajících z mírové dohody, tak v rovině komunitního soužití s nimi.

Čtvrtina respondentů souhlasí s výroky o tom, že bývalí bojovníci požadují příliš mnoho práv a že mají více politické moci, než by měli mít, a téměř 40 % je přesvědčeno o tom, že nebyli dostatečně potrestáni. Další zhruba čtvrtina respondentů s těmito výroky spíše souhlasí. U necelé poloviny respondentů (46 %) převažovaly souhlasné odpovědi s výroky souvisejícími s podmínkami, které byly stanoveny v rámci mírového dohody a které se týkají bývalých bojovníků guerillových hnutí, což znamená, že tento podíl respondentů z mého výzkumného vzorku se v rámci této sekce otázek vůči bývalým bojovníkům staví negativně.

I konkrétní situace každodenního života, v nichž by vystupovali bývalí bojovníci guerill, hodnotila negativně velká část respondentů. Nejvíce by respondentům vadilo, kdyby bývalý

bojovník měl být nájemníkem v bytě, který vlastní, nebo kdyby měl být starostou v jejich obci. Tyto situace by hodně vadily více než 35 % respondentů. Méně problematické by byly situace, v nichž by měli respondenti bývalého bojovníka guerillových hnutí za souseda či kolegu v práci. Hodně by tyto situace vadily více než 20 % respondentů. Sňatek svého příbuzného s bývalým bojovníkem guerillových hnutí by neschvalovala celá čtvrtina respondentů. U všech situací dalších zhruba 22 až 30 % respondentů uvedlo, že by jim situace trochu vadily. Zbývající respondenti, tedy zhruba 40 až 54 %, uvedli, že by jim žádná z výše zmíněných situací vůbec nevadila. Negativní postoje v celém tomto souboru otázek převažovaly u 40 % respondentů.

Celkem 58 % respondentů vyjádřilo negativní postoje v alespoň jedné ze dvou sekcí – buď souhlasili či spíše souhlasili s výroky týkajícími se ustanovení vycházejících z mírového dohody, nebo jim vadily uvedené situace, v nichž se mohou setkávat s bývalými guerillovými bojovníky, případně se vyjadřovali negativně vůči bývalým bojovníkům v obou těchto sekcích. Na 29 % mého výzkumného vzorku chová negativní postoje právě v obou těchto sekcích, k bývalým bojovníkům guerillových hnutí se tedy staví vyloženě negativně.

Ze zkoumání vlivu demografických faktorů na postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí vzešlo najevo, že negativní postoje se alespoň v nějaké míře vyskytují prakticky u všech demografických skupin mého výzkumného vzorku.

Na začátku dotazníkového šetření jsem si stanovila hypotézu: *Kolumbijci, kteří mají osobní zkušenost s ozbrojeným konfliktem, či ti, jejichž příbuzní či známí mají zkušenost s ozbrojeným konfliktem, vyjadřují negativní postoje vůči bývalým guerillovým bojovníkům častěji než ti, kteří tuto zkušenost nemají či neznají nikoho, kdo tuto zkušenost má.* K potvrzení či vyvrácení této hypotézy jsem analyzovala, zda souvisí zkušenosti s konfliktem s tím, jak se respondenti staví vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí.

Z výsledků vzešlo najevo, že právě zkušenost může být příčinou negativnějších postojů vůči těmto bojovníkům. Více negativních postojů jsem zaznamenala u respondentů, kteří se považují za oběť konfliktu, a také u těch, kteří se v dotazníku svěřili s tím, že mají nějaké osobní negativní zkušenosti. Pokud byl pachatelem činů, s nimiž měli osobní zkušenost či tuto zkušenost měl někdo z jejich blízkých, člen guerillových hnutí, negativní postoje byly častější.

U dopadů ozbrojeného konfliktu na příbuzné a známé respondentů nebyla v mém výzkumném vzorku souvislost s negativními postoji jednoznačná. Různé zkušenosti okolí respondentů a počet těchto zkušeností na ně neměly vliv. Zkušenosti, které nejsou osobní, tak pravděpodobně nehrají roli.

Tuto hypotézu se mi tak v mém výzkumném vzorku podařilo potvrdit jen částečně. Na základě získaných odpovědí se zdá, že vliv může mít osobní zkušenost. Pokud se ale jedná o zkušenost někoho, koho znají, souvislost se v odpovědích neprojevila.

Je však třeba zmínit, že dotazníkové šetření má značné limity (například počet respondentů či nereprezentativnost vzorku), nelze proto dělat obecnější závěry.

Šetření však ukázalo, že přestože z mých respondentů negativní postoje o něco více vykazovali právě ti, kteří měli zkušenost s ozbrojeným konfliktem, vysoká míra negativních postojů se vyskytla také u respondentů, kteří žádnou zkušenost nemají.⁴⁶

⁴⁶ Viz tabulky 46, 47, 48, 51, 52, 53.

Závěr

Ozbrojený konflikt v Kolumbii trval několik desítek let a zasáhl velké množství místní populace. Oficiálně jej měla ukončit mírová dohoda z roku 2016 uzavřená místní vládou a největším guerillovým hnutím v zemi.

Tato diplomová práce se zabývá kolumbijským procesem postkonfliktní rekonstrukce, a především pak jednou z jejích konkrétních oblastí, tedy procesem reintegrace bývalých bojovníků guerillových hnutí do mírové společnosti.

V teoretické části této práce se věnuji konceptům postkonfliktní rekonstrukce a reintegrace bývalých bojovníků.

Postkonfliktní rekonstrukce a její dílčí oblasti jsou velmi důležité pro to, aby bylo možné zemi, která zažila ozbrojený konflikt, dlouhodobě udržet v míru. Na základě studia literatury jsem popsala, jak taková rekonstrukce probíhá a jaké jsou časté překážky toho, aby byla úspěšná.

Bližší jsem se zaměřila na jednu z jejích složek – reintegraci bývalých bojovníků. Ta probíhá v několika rovinách: v rovině sociální, kdy je třeba zajistit, aby bývalí bojovníci dokázali žít plnohodnotný život v mírové společnosti s ostatními obyvateli; v rovině ekonomické, která se zaměřuje na to, aby bývalí bojovníci získávali zdroje na živobytí legální cestou; a politické, díky níž se mohou bývalí bojovníci zapojit do rozhodovacích procesů za použití zákonných nástrojů. V rámci reintegrace se odzbrojení bojovníci účastní vzdělávacích programů, programů usmíření, je jim poskytována asistence, podpora a mnoho dalšího. Na cestě k úspěšné reintegraci se však může vyskytnout několik překážek, jako je například nedostatečné financování programů, neschopnost zajistit bývalým bojovníkům bezpečnost či jim poskytnout dostatek příležitostí k zapojení se do pracovního života.

V procesu reintegrace hraje velmi důležitou roli také interakce bývalých bojovníků s obyvateli země, kteří se aktivně neúčastnili ozbrojeného konfliktu, a jedna z výzev reintegračních procesů, často zmiňovaná literaturou, je právě problematika nepřijetí odzbrojených bojovníků většinovou společností.

Pokud není proces reintegrace úspěšný, bojovníci se mohou vracet zpět k ozbrojeným skupinám a k využívání nelegálních nástrojů k zajišťování prostředků na život či dosahování svých cílů. Jakmile se velká část bojovníků opět chopí zbraní, hrozí vážné riziko relapsu – návratu do konfliktní situace.

Problematikou reintegrace jsem se zabývala v praktické části práce, kde jsem ji zkoumala v kontextu postkonfliktní situace v Kolumbii po mírové dohodě z roku 2016.

V praktické části jsem se věnovala zodpovězení mých výzkumných otázek. První z nich se tázala na to, *jak probíhá proces reintegrace bývalých bojovníků guerillových hnutí v rámci postkonfliktní rekonstrukce v Kolumbii po ukončení ozbrojeného konfliktu v roce 2016*. Pro lepší pochopení kontextu jsem představila historicko-politické souvislosti konfliktu a zaměřila se na guerilly, jejichž část se odzbrojila právě v rámci mírových jednání, které měly konflikt ukončit. Následně jsem se věnovala mírovému procesu, postkonfliktní rekonstrukci a plánům reintegrace, které byly při mírových jednáních vytvořeny. V rámci dohody s vládou si tehdejší FARC vyjednaly možnost působení v politice, odzbrojeným bojovníkům byly za určitých podmínek sníženy tresty a v rámci dohod byly vytvořeny programy pro reintegraci těchto bojovníků do společnosti. Vznikly instituce, které se těmito programy zabývají, bývalí bojovníci mohou dostávat finanční podporu, účastnit se vzdělávání a je jim poskytována asistence usnadňující jejich návrat do mírové společnosti.

Předmětem další výzkumné otázky byly *výzvy a překážky, které brání či mohou bránit v procesu úspěšné reintegrace bývalých bojovníků guerillových hnutí v Kolumbii*. Na základě studia analýz mapujících úspěchy a neúspěchy reintegrace se ukázalo, že aplikace nastavených procesů má mnoho nedostatků. Ukazuje se, že programy nebyly dostatečně komplexní a nedokázaly zajistit veškeré oblasti u všech odzbrojených bojovníků guerillových hnutí. Nedostatečné zajištění bezpečnosti bývalých bojovníků, neuspokojivá ekonomická situace, v níž mnoho z nich kvůli nedostatku příležitostí žije, a pravděpodobně také odpor ze strany přijímacích komunit vedly mnoho z bojovníků k návratu k ilegálním činnostem a k ozbrojeným bojům. Tyto problematické aspekty tedy ohrožují komplexní proces reintegrace, která má vést k tomu, aby bývalí bojovníci trvale žili podle pravidel mírové společnosti.

Třetí výzkumná otázka se týkala právě problematiky nepřijetí bývalých bojovníků většinou společností, problému, který v souvislosti s reintegrací často zmiňuje literatura. Tato otázka zněla: *Setkávají se demobilizovaní členové guerillových hnutí s negativními postoji ze strany Kolumbijců při jejich návratu do postkonfliktní společnosti?* Pro zodpovězení čtvrté výzkumné otázky jsem pak zkoumala, *jaké faktory ovlivňují míru případných negativních postojů ze strany společnosti, do níž se bývalí členové guerillových hnutí reintegrují*.

Na základě teoretické části a zkoumání toho, jaké jsou překážky a výzvy reintegračního procesu v Kolumbii jsem si stanovila také hypotézu – *Kolumbijci, kteří mají osobní zkušenost s ozbrojeným konfliktem, či ti, jejichž příbuzní či známí mají zkušenost s ozbrojeným*

konfliktem, vyjadřují negativní postoje vůči bývalým guerillovým bojovníkům častěji než ti, kteří tuto zkušenost nemají či neznají nikoho, kdo tuto zkušenost má.

Odpovědi na třetí a čtvrtou výzkumnou otázku jsem zjišťovala, prostřednictvím dotazníkového šetření. V rámci analýzy jsem také ověřovala platnost stanovené hypotézy.

Šetření proběhlo mezi Kolumbijci prostřednictvím šíření on-line dotazníku ve facebookových skupinách různých kolumbijských regionů. Celkem se mi tímto způsobem podařilo získat 104 respondentů. Vzorek byl sice jen demonstrativní, odpovědi ale pocházely od respondentů s různými demografickými údaji a s různými zkušenostmi s ozbrojeným konfliktem.

Výsledky dotazníkového šetření indikují, že mezi Kolumbijci existují negativní postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí. Zhruba čtvrtina respondentů uvedla, že souhlasí s výroky o tom, že bývalí guerilloví bojovníci požadují příliš mnoho práv, že mají více politické moci, než by měli mít, a téměř 40 % respondentů je přesvědčena o tom, že bývalí bojovníci guerillových hnutí nebyli dostatečně potrestáni. Zkoumala jsem také, zda by respondentům vadily konkrétní situace každodenního života, v nichž by vystupovali bývalí bojovníci guerillových hnutí. Tyto situace se týkaly sociální, ekonomické i politické reintegrace. Více než třetině respondentů by hodně vadilo, kdyby bývalý guerillový bojovník měl být nájemníkem v bytě, který vlastní, nebo kdyby měl být starostou v jejich obci. O něco méně problematické by byly situace, v nichž by měli respondenti bývalého bojovníka guerillových hnutí za souseda či kolegu v práci. Hodně by tyto situace vadily více než 20 % respondentů. Sňatek svého příbuzného s bývalým bojovníkem guerillových hnutí by neschvalovala celá čtvrtina respondentů. Mnoha dalším respondentům, zhruba čtvrtině, by všechny tyto situace vadily trochu.

Celkem 58 % respondentů vyjádřilo nějaké negativní postoje vůči bývalým bojovníkům guerill. Buďto souhlasili či spíše souhlasili s výroky týkajícími se ustanoveních, která vzešla z mírového dohody, nebo jim vadily uvedené situace každodenního života, v nichž se mohou setkat s bývalými guerillovými bojovníky. Téměř 29 % respondentů se vyjadřovalo negativně vůči bývalým bojovníkům v obou těchto oblastech současně. Problematická by tak pro bývalé bojovníky mohla být sociální, ekonomická i politická reintegrace.

Při zkoumání demografických dat vyšlo najevo, že negativní postoje se vyskytují napříč různými skupinami. Do jisté míry je vykazují jak mladí, tak staří, vzdělaní i nevzdělaní, a i lidé, kteří přísluší k různým socioekonomickým vrstvám i z městských i z venkovských oblastí. Data naznačují, že o něco více negativních postojů vyjadřovali respondenti z rurálních oblastí a respondenti indigenní a černošští. Není ale jasné, zda jsou to právě demografické

údaje, které mají na postoje vůči bývalým bojovníkům vliv, či zda to není způsobeno tím, že tyto skupiny obyvatel byly obecně konfliktem více zasaženi, a vliv na postoje má tedy spíše zkušenost s konfliktem. Pro zkoumání vlivu demografických faktorů na postoje jsem navíc neměla dostatečně reprezentativní vzorek respondentů, který by mi umožnil dělat obecnější závěry. Tento aspekt tak nebylo možné ověřit.

Z výsledků vzešlo najevo, že právě zkušenost by mohla být příčinou negativnějších postojů vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí. V mém výzkumném vzorku byly negativní postoje častější u respondentů, kteří se považují za oběť konfliktu, a u těch, kteří v dotazníku uvedli, že mají nějaké osobní negativní zkušenosti s ozbrojeným konfliktem. Čím více těchto zkušeností mají, tím častěji vyjadřovali negativní postoje. Pokud byl pachatelem činů, s nimiž měli osobní zkušenost či tuto zkušenost měl někdo z jejich blízkých, bojovník guerilly, negativní postoje byly také častější. U dopadů ozbrojeného konfliktu na jejich příbuzné, přátelé či známé nebyla v mém výzkumném vzorku souvislost s negativními postoji jednoznačná.

Stanovenou hypotézu se mi tedy podařilo částečně potvrdit. U respondentů s osobní zkušeností byly negativní postoje opravdu častější, stejná souvislost se však neprojevila v případech, kdy tuto zkušenost měli příbuzní či známí respondentů.

Důležité je však také zjištění, že přestože negativní postoje o něco více vykazovali respondenti, kteří měli osobní zkušenost s ozbrojeným konfliktem, vysoká míra negativních postojů se vyskytovala také u respondentů, kteří žádnou zkušenost nemají.

Je však třeba připomenout, že mé dotazníkové šetření mělo jisté nedostatky. Zúčastnilo se jen 104 respondentů, což je malý počet vzhledem k tomu, že problematika se týká celé Kolumbie, která má přes padesát milionů obyvatel. Zároveň vzorek respondentů nebyl dostatečně reprezentativní, v několika demografických kategoriích jsem měla minimum respondentů (například mezi staršími, venkovskými obyvateli, lidmi z etnických a rasových menšin...) a v některých jsem dokonce nezískala žádné respondenty (mnoho kolumbijských regionů, nejvyšší socioekonomická vrstva). Právě kvůli těmto limitům nelze z výsledků šetření formulovat jednoznačné závěry. Záležitost by si však zasloužila větší pozornost a provedení rozsáhlého kvantitativního šetření, které by dokázalo zmapovat, jak rozšířené jsou negativní postoje v celé kolumbijské společnosti.

Přesto z mého zkoumání, které je postavené jak na datech institucí zkoumajících postkonfliktní rekonstrukci v Kolumbii, tak na vlastním dotazníkovém šetření, vyplývá, že probíhající proces reintegrace bývalých bojovníků guerillových hnutí v Kolumbii má vážně

nedostatky, které mohou bránit úspěšnému a dlouhodobě udržitelnému zapojení bývalých bojovníků do společnosti, a tím i udržení trvalého míru.

Jedním z vážných nedostatků může být právě odmítnutí bývalých bojovníků ze strany většinové společnosti. Nesouhlas s ustanoveními, které plynou z mírového dohody a které se týkají bývalých bojovníků guerillových hnutí, může způsobit nespokojenost mezi Kolumbijci, která povede k tomu, že nebudou chtít bývalé bojovníky přijmout mezi sebe. Negativní postoje, předsudky či strach pak mohou způsobit, že bývalí bojovníci budou ve společnosti, do níž se reintegrují, kvůli své minulosti stigmatizováni a marginalizováni, budou mít problémy s navazováním vztahů či hledáním práce. Pokud nebudou naplněné podmínky pro to, aby se bývalí bojovníci guerillových hnutí mohli plně integrovat, hrozí, že se jich více bude vracet ke zbraním, čímž hrozí narušení mírové situace.

Již dnes je spousta bývalých bojovníků znovu ozbrojeno, protože nebylo možné je plně reintegrovat. Pokud bude aktuální situace pokračovat, je možné, že jich bude přibývat. Kolumbijská vláda a instituce zabývající se postkonfliktní rekonstrukcí by se tak ve jménu udržení trvalého míru měly více zaměřit na tento problematický aspekt reintegrace bývalých bojovníků.

Kromě zajištění bezpečnosti, vzdělávání a ekonomického zázemí by programy měly více mířit na interakci mezi bývalými bojovníky a lidmi, kteří se konfliktu aktivně neúčastnili. Dosud tyto programy cílily především na přijímací komunity, ale je třeba zaměřit se také na většinovou společnost, která se bude v každodenním životě s bývalými guerillovými bojovníky také setkávat.

Programy smíření míří hlavně na oběti konfliktu, jak se však ukazuje, tato skupina obyvatel není zdaleka jediná, která má s bývalými bojovníky guerillových hnutí problém. Ozbrojený konflikt totiž nezasáhl jen přímé oběti konfliktu, ale měl pravděpodobně nějaký dopad na naprostou většinu kolumbijské populace. Negativní postoje vůči bývalým guerillovým bojovníkům se vyskytují v hojném počtu také u těch, kteří žádnou přímou zkušenost s konfliktem nevedli, a napříč různými demografickými skupinami.

Důležité je, aby veřejnost pochopila podstatu mírového dohody a jejích jednotlivých částí. Tomu by mohla přispět například dlouhodobá osvětová kampaň či integrace této problematiky do vzdělávacích osnov. Je třeba vysvětlovat důvody snížení trestů, účast bývalých guerillových bojovníků v politice a její přínos pro demokratické vládnutí země. Zároveň by lidé měli být vedeni k toleranci vůči bývalým bojovníkům a měli by znát možné dopady jejich marginalizace.

Zdroje

Literatura:

Allison, M. (2006). The Transition from Armed Opposition to Electoral Opposition in Central America. In: *Latin American Politics and Society* 48(4) (s. 137-162). Cambridge: Cambridge University Press.

Amaya-Panche, J. (2021). *IMPLEMENTING THE PEACE AGREEMENT IN COLOMBIA: Challenges for peacebuilding and reconciliation*. Paříž: European Union Institute for Security Studies.

Anderlini, S. N. & El-Bushra, J. (2004). Post-conflict reconstruction. In: *Inclusive security, sustainable peace: A toolkit for advocacy and action* (s. 51-68) Londýn: International Alert.

Arjona, A. (2017). *Rebelocracy. Social Order in the Colombian Civil War*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bauer, M., Fiala, N. & Lively, I. (2018). Trusting former rebels: An experimental approach to understanding reintegration after civil war. In: *The Economic Journal* 128. Oxford: Oxford University Press.

Borda, O. F. (1968). The The Significance of Guerilla Movements in Latin America. In: *CrossCurrents* 18(4) (s. 451–58). Chaper Hill: University of North Carolina Press.

Boutros-Ghali, B. (1995). *An Agenda for Peace*. New York: United Nations.

Camacho, A. a Rodríguez, C. (2013). Firm Exit and Armed Conflict in Colombia. In: *The Journal of Conflict Resolution* 57(1), *Special Issue: Entrepreneurship and Conflict* (s. 89-116). Thousand Oaks: Sage Publications.

Carreras, M. (2012). Party Systems in Latin America after the Third Wave: A Critical Re-assessment. In: *Journal of Politics in Latin America* 4(1) (s. 135-153). Hamburg: Institut fur Iberoamerika-Kunde.

Castro, D. (1999). *Revolution and Revolutionaries: Guerrilla Movements in Latin America*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Chernick, W. M. (2003). Conflict in Colombia: An Analysis and Perspectives for Peace. In: Massard, M. B. (Eds.) (2003). *Colombia: Conflict Analysis and Options for Peacebuilding Assessing Possibilites for Further Swiss Constributions* (s. 13-30). Basilej: Swisspeace.

Cragin, K. & Hoffman, B. (2003). *Arms Trafficking and Colombia*. 1st ed. Santa Monica: RAND Corporation.

Domínguez, J. I. (1986). Insurgency in Latin America and the Common Defense. *Political Science Quarterly* 101(5) (s. 807–823). New York: The Academy of Political Science

Englebert, P. & Tull, D. M. (2008). Postconflict Reconstruction in Africa: Flawed Ideas about Failed States. In: *International Security* 32(4). Cambride: The MIT Press.

Filipov, F. (2006). *Post-conflict peacebuilding: strategies and lessons from Bosnia and Herzegovina, El Salvador and Sierra Leone: some thoughts from the rights to education and health*. United Nations.

Fusato, M. (2003). Disarmament, Demobilization, and Reintegration of Ex-Combatants. In: Burgess, G. & Burgess, H. (Eds.) (2003). *Beyond Intractability*. Boulder: Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder. Dostupné na: <http://www.beyondintractability.org/essay/demobilization> (11. 10. 2021)

González, A. J., López, M. P. & Serrano Ávila, A. M. (2018). Post-conflict Policies in Colombia. An approach of the potentiality of South-South Cooperation (SSC) in the peace process. In: *Reflexión Política* 20(39). Bucaramanga: Universidad Autónoma de Bucaramanga. Dostupné na: <https://www.redalyc.org/journal/110/11058501002/html/> (1. 1. 2022)

Hazen, J. M. (2005). *Social Integration of Ex-Combatants after Civil War*.

Hough, P. A. (2011). Guerrilla Insurgency as Organized Crime: Explaining the So-Called „Political Involution“ of the Revolutionary Armed Forces of Colombia. In: *Politics and Society* 39(3) (s. 379-414). Thousand Oaks: Sage Publications.

Jabareen, Y. (2013). Conceptualizing „Post-Conflict Reconstruction“ and “Ongoing Conflict Reconstruction” of Failed States. In: *International Journal of Politics Culture and Society* 26(2) (s. 107-125). Berlin: Springer Science+Business Media.

Lamb, G. (2011). *Assessing the Reintegration of Ex-Combatants in the Context of Instability and Informal Economies The cases of the Central African Republic, the Democratic Republic of Congo and South Sudan*. Washington D. C.: World Bank

Lee, C. (2012). The FARC and the Colombian Left: Time for a Political Solution? In: *Latin American Perspectives* (39)1 (s. 28-42). Thousand Oaks: Sage Publications.

Matanock, A. M. & Garbiras-Díaz, N. (2018). Considering Concessions: A survey experiment on the Colombian peace process. In: *Conflict Management and Peace Science* 35(6) (s. 637-655). Thousand Oaks: Sage Publications.

Theidon, K. (2016) Peace in Colombia: A Time to Believe? In: *Current History* 115(778) (s. 51–56). Berkeley: University of California Press.

Torjesen, S. (2013). Towards a theory of ex-combatant reintegration. In: *Stability: International Journal of Security and Development* 2(3). Bradford: Department of Peace Studies and International Development, University of Bradford, England.

Ugarriza, J. E., & Nussio, E. (2017). The Effect of Perspective-Giving on Postconflict Reconciliation. An Experimental Approach. In: *Political Psychology* 38(1) (s. 3–19). International Society of Political Psychology.

Wickam-Crowley, T. (1990). Terror and Guerrilla Warfare in Latin America, 1956-1970. In: *Comparative Studies in Society and History* 32(2) (s. 201-237). Cambridge: Cambridge University Press.

Wickham-Crowley, T. (2014). Two 'Waves' of Guerrilla-Movement Organizing in Latin America, 1956-1990. In: *Comparative Studies in Society and History* 56(1) (s. 215–242). Cambridge: Cambridge University Press.

Internetové zdroje:

Agencia para la Reincorporación y Normalización. (ARN). (n. d.). Agencia para la Reincorporación y Normalización. Dostupné na: www.reincorporacion.gov.co

Center for Strategic and International Studies (CSIS) and the Association of the United States Army (AUSA). (2002). *POST-CONFLICT RECONSTRUCTION: Task Framework*. Dostupné na: http://peacebuildingcentre.com/pbc_documents/post-conflict_reconstruction_task_force-framework.pdf

Centro Nacional de Memoria Histórica. (2013). ¡Basta ya! Colombia: Memoria de guerra y dignidad. Dostupné na: <http://www.centrodememoriahistorica.gov.co/descargas/informes2013/bastaYa/basta-ya-colombia-memorias-de-guerra-y-dignidad-2016.pdf>

Cobb, J. S. & Acosta, L. J. (2022, 11. února). Colombia presidential candidate says talks with ELN rebels possible but not in Cuba. *Reuters*. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/americas/colombia-presidential-candidate-says-talks-with-eln-rebels-possible-not-cuba-2022-02-11/>

Colombia.co. (n. d.). *El proceso del mestizaje en Colombia desde la conquista y la colonia española dio como resultado una cultura diversa y rica en manifestaciones y costumbres de distintos orígenes*. Colombia.co. Dostupné na: <https://www.colombia.co/pais-colombia/los-colombianos-somos-asi/colombia-un-pais-plurietnico-y-multicultural/>

FARC-EP International. (2012). *Installation of the peace dialogue in Oslo*. Dostupné na: <https://farc-epeace.org/index.php/peace-process/news/item/41-installation-of-the-peace-dialogue-in-oslo>

FARC-EP International. (2014). *Joint communique 37 - Declaration of principles for the discussion of 5th item of the agenda: "Victims"*. Dostupné na: <https://farc-epeace.org/index.php/communiques/joint-communiques/item/434-declaration-of-principles-for-the-discussion-of-5th-item-of-the-agenda-victims>

FARC-EP International. (n. d.). *Timeline 2012-2016*. Dostupné na: <https://farc-epeace.org/peace-process/timeline.html>

Galeano, S. A. (2018). *Colombia's FARC Faces a Complex Path from Insurgency to Politics*. Dostupné na webových stránkách Freedom House: <https://freedomhouse.org/article/colombias-farc-faces-complex-path-insurgency-politics>

Human Rights Watch (HRW). (n. d.) *Colombia, events of 2019*. Dostupné na: <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/colombia>

International Center for Transitional Justice (ICTJ). (n. d.). *Colombia*. Dostupné na: <https://www.ictj.org/>

Info Pa'lante. (2022). *¿Qué son los estratos sociales y cómo sé a cuál pertenezco?*. Dostupné na: <https://www.infopalante.org/hc/es-co/articles/1500002707802--Qu%C3%A9-son-los-estratos-sociales-y-c%C3%B3mo-s%C3%A9-a-cu%C3%A1l-pertenezco>

Jaimes, M. (2019). *Reintegration in the Arquía river basin: Challenges and hope*. Dostupné na webových stránkách UN Verification Missions in Colombia: <https://colombia.unmissions.org/en/reintegration-arqu%C3%ADa-river-basin-challenges-and-hope>

Jurisdicción Especial para la Paz (JEP). (n. d.). *Sistema Integral de Verdad, Justicia, Reparación y No Repetición*. Dostupné na: <https://www.jep.gov.co/JEP/Paginas/Sistema-Integral-de-Verdad-Justicia-Reparacion-y-NoRepeticion.aspx>

Latorre Santaella, H. A. (2021). *Former combatants provide information on mines to restore land to victims and indigenous community*. Dostupné na webových stránkách UN Verification Missions in Colombia: <https://colombia.unmissions.org/en/former-combatants-provide-information-mines-restore-land-victims-and-indigenous-community>

Murphy, H. & Vargas, C. (2019, 17. března). Colombian Duque's bid to change peace deal rattles sabres, but war unlikely. *Reuters*. Dostupné na: <https://uk.reuters.com/article/uk-colombia-peace-analysis/colombian-duques-bid-to-change-peace-deal-rattles-sabres-but-war-unlikely-idUKKCN1QY0MS>

New Partnership for Africa's Development (NEPAD). (2005). *African Post-conflict Reconstruction Policy Framework*. Dostupné na: <https://gsdrc.org/document-library/african-post-conflict-reconstruction-policy-framework/>

Paddinger, G. (2022). Historia de las FARC en Colombia: del conflicto hasta la desmovilización y la disidencia. CNN Español. Dostupné na: <https://cnnespanol.cnn.com/2022/01/11/farc-historia-colombia-orix/>

Pappier, J. (2020). *Does the FARC still exist? Challenges in Assessing Colombia's 'Post Conflict' under International Humanitarian Law*. Dostupné na webových stránkách Human Rights Watch: <https://www.hrw.org/news/2020/10/22/does-farc-still-exist-challenges-assessing-colombias-post-conflict-under>

Quintero, J. (2019a). *Access to water: the project that unites people in the process of reintegration and a local community in the Cesar department*. Dostupné na webových stránkách UN Verification Missions in Colombia: <https://colombia.unmissions.org/en/access-water-project-unites-people-process-reintegration-and-local-community-cesar-department>

Quintero, J. (2019b). *'Sounds of peace' the school that wants to reconcile ex-combatants and their neighbors in Cesar department*. Dostupné na webových stránkách UN Verification Missions in Colombia: <https://colombia.unmissions.org/en/sounds-peace-school-wants-reconcile-ex-combatants-and-their-neighbors-cesar-department>

Registraduría Nacional del Estado Civil. (n. d.). Dostupné na: elecciones.registraduria.gov.co

Reuters. (2022). Colombia ELN rebel group open to peace talks with next president Gustavo Petro. *Reuters*. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/americas/colombia-eln-rebel-group-open-peace-talks-with-next-president-gustavo-petro-2022-06-20/>

Rodley, N. S. & Ndiaye, B. W. (1995). *Joint report of the Special Rapporteur on the question of torture, Mr. Nigel S. Rodley, and the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Mr. Bacre Waly Ndiaye, submitted pursuant to Commission on Human Rights resolutions 1994/37 and 1994/8*. Dostupné na webových stránkách United Nations: <https://undocs.org/E/CN.4/1995/111>

Romero, C. (2018). *197 muertos dejó el conflicto armado*. Dostupné na webových stránkách Centro nacional de memoria histórica: <https://centrodememoriahistorica.gov.co/262-197-muertos-dejo-el-conflicto-armado>

Sandoval, D. (2019). *Hass avocado: an example of courage in Cauca department*. Dostupné na webových stránkách UN Verification Missions in Colombia: <https://colombia.unmissions.org/en/hass-avocado-example-courage-cauca-department>

Spotlight: Colombia's vast digital divide between cities and rural areas. (2021, 19. září). *Bnamericas*. Dostupné na: <https://www.bnamericas.com/en/news/spotlight-colombias-vast-digital-divide-between-cities-and-rural-areas>

Statista. (2022). *Número de habitantes en Colombia en 2022, por departamento*. Dostupné na: <https://es.statista.com/estadisticas/1191612/numero-de-personas-en-colombia-por-departamento/>

Unidad para la Atención y la Reparación Integral a las Víctimas. (n. d.). *Reporte general*. Dostupné na: https://cifras.unidadvictimas.gov.co/Home/Vigencia_ocurrencia?vvg=1

United Nations High Commissioner for Human Rights (HCHR). (2020). *Situation of human rights in Colombia Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights*. Dostupné na: https://www.hchr.org.co/documentoseinformes/informes/altocomisionado/A_HRC_43_3_Ad.d.3_AdvanceUneditedVersion-2019-2.pdf

United Nations (UN). (2012). *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Colombia*. Dostupné na: <https://undocs.org/A/HRC/19/21/Add.3>

United Nations (UN). (2015). *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Colombia*. Dostupné na: <https://www.refworld.org/docid/551948dc4.html>

UN Verification Missions in Colombia. (2020a). *Former combatants produce thousands of face masks to benefit vulnerable populations*. Dostupné na: <https://colombia.unmissions.org/en/former-combatants-produce-thousands-face-masks-benefit-vulnerable-populations>

UN Verification Missions in Colombia. (2020b). *Press release report of the secretary-general on the un verification mission in Colombia*. Dostupné na: <https://colombia.unmissions.org/en/press-release-report-secretary-general-un-verification-mission-colombia-0>

UN Verification Missions in Colombia. (2021). *Security council press statement on Colombia*. Dostupné na: <https://colombia.unmissions.org/en/security-council-press-statement-colombia-9>

United Nations (UN). (2021). *Colombia's peace process is taking 'deep roots', but all sides must work together to overcome lingering challenges*. Dostupné na: <https://news.un.org/en/story/2021/11/1106542>

Yarce, E. (2019) *Trees of reconciliation in Carrizal*. Dostupné na webových stránkách UN Verification Missions in Colombia: <https://colombia.unmissions.org/en/trees-reconciliation-carrizal>

Yarce, E. (2020a). *'Mountain honey,' a contribution to peace*. Dostupné na webových stránkách UN Verification Missions in Colombia: <https://colombia.unmissions.org/en/mountain-honey-contribution-peace>

Yarce, E. (2020b). *In Mande, former farc combatants help save lives*. Dostupné na webových stránkách UN Verification Missions in Colombia: <https://colombia.unmissions.org/en/mande-former-farc-combatants-help-save-lives>

Yarce, E. (2021). *The first food market of former FARC combatants in Medellín*. Dostupné na webových stránkách UN Verification Missions in Colombia: <https://colombia.unmissions.org/en/first-food-market-former-farc-combatants-medellin>

Seznam tabulek

Tabulka 1 - 1.1. Pohlaví.....	41
Tabulka 2 - 1.2. Věk	42
Tabulka 3 - 1.3. Dosažené vzdělání	42
Tabulka 4 - 1.4. Departament, ve kterém jste žil většinu svého života před rokem 2016.....	43
Tabulka 5 - 1.5. Oblast, v níž jste žil většinu svého života před rokem 2016	44
Tabulka 6 - 1.6. Etnicita/Rasa	44
Tabulka 7 - 1.7. Socioekonomická vrstva	45
Tabulka 8 - 2.1. Účastnil jste se aktivně ozbrojeného konfliktu?	45
Tabulka 9 - 2.2. Pokud jste se aktivně účastnili konfliktu, v jaké pozici?	46
Tabulka 10 - 2.3. Považujete se nějakým způsobem za oběť ozbrojeného konfliktu?.....	46
Tabulka 11 - 2.4. Měl na vás, vaši rodinu, přátele nebo známé ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad?.....	48
Tabulka 12 - 2.5.a. Pokud jste zažili některou z následujících situací v důsledku ozbrojeného konfliktu, zaškrtněte prosím příslušné políčko.....	49
Tabulka 13 - 2.5.b. Pokud jste zažili některou z následujících situací v důsledku ozbrojeného konfliktu, zaškrtněte prosím příslušné políčko.....	50
Tabulka 14 - 2.6.a. Pokud některý z vašich rodinných příslušníků nebo známých zažil v důsledku ozbrojeného konfliktu některou z následujících situací, zaškrtněte příslušné políčko.	50
Tabulka 15 - 2.6.b. Pokud některý z vašich rodinných příslušníků nebo známých zažil v důsledku ozbrojeného konfliktu některou z následujících situací, zaškrtněte příslušné políčko.	50
Tabulka 16 - 2.7.a. Pokud máte vy nebo někdo, koho znáte, negativní zkušenost s konfliktem, můžete určit, kdo tento zážitek způsobil?.....	51
Tabulka 17 - 2.7. b. Pokud máte vy nebo někdo, koho znáte, negativní zkušenost s konfliktem, můžete určit, kdo tento zážitek způsobil?.....	52
Tabulka 18 - 2.8. Pokud mi chcete poskytnout nějaké další informace o vašich zkušenostech s ozbrojeným konfliktem, můžete je napsat níže.	54
Tabulka 19 - 3.1.1. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých bojovnících guerillových hnutí? „Požadují příliš mnoho práv.“	57
Tabulka 20 - 3.1.2. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých členech guerillových hnutí? "Mají více politické moci, než by měli mít."	57
Tabulka 21- 3.1.3. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých členech guerillových hnutí? „Nebyli dostatečně potrestáni za činy, které spáchali v době konfliktu.“	58
Tabulka 22 - 3.1. Obecné postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí vycházející z otázek 3.1.1. - 3.1.3.....	60
Tabulka 23 – 3.2.1. Vadilo by vám, kdyby byl bývalý bojovník guerillového hnutí váš soused.....	61
Tabulka 24 - 3.2.2. Vadilo by vám, kdyby starostou vaší obce byl bývalý guerillový bojovník?.....	62
Tabulka 25 - 3.2.3. Vadilo by vám, kdyby vaším kolegou v práci byl bývalý bojovník guerillového hnutí?	62
Tabulka 26 - 3.2.4. Vadilo by vám, kdyby se bývalý bojovník guerillového hnutí sezdal s vaším příbuzným?.....	63
Tabulka 27 – 3.2.5. Kdybyste vlastnili byt, vadilo by vám pronajmout jej bývalému bojovníkovi guerillového hnutí?	64
Tabulka 28 - 3.2. Obecné postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí vycházející z otázek 3.2.1. - 3.2.5.....	66
Tabulka 29 - Postoje respondentů na základě odpovědí v sekci 3.1. a 3.2.	67

Tabulka 30 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě věku	68
Tabulka 31 - Tabulka 30 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě dosaženého vzdělání	68
Tabulka 32 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě oblasti, v níž žili před rokem 2016.....	68
Tabulka 33 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě etnicity/rasy.....	69
Tabulka 34 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě příslušnosti k socioekonomické vrstvě	69
Tabulka 35 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě pohlaví.....	70
Tabulka 36 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě věku.....	70
Tabulka 37 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě dosaženého vzdělání.....	70
Tabulka 38- Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě oblasti, v níž žili před rokem 2016	70
Tabulka 39 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě etnicity	70
Tabulka 40 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě příslušnosti k socioekonomické vrstvě	71
Tabulka 41- Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě věku	71
Tabulka 42- Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě dosaženého vzdělání	72
Tabulka 43 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě oblasti, v níž žili před rokem 2016.....	72
Tabulka 44 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě etnicity/rasy.....	72
Tabulka 45 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě příslušnosti k socioekonomické vrstvě.....	72
Tabulka 46- Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda se považují za oběť ozbrojeného konfliktu	73
Tabulka 47 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda na ně, jejich rodinu, přátel nebo známé měl ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad.....	74
Tabulka 48 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě osobních zkušeností s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu.....	74
Tabulka 49 -Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě zkušeností jejich příbuzných, přátel či známých s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu	74
Tabulka 50 - Podíl respondentů s negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě pachatele v situacích ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu	74
Tabulka 51- Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda se považují za oběť ozbrojeného konfliktu	75

Tabulka 52 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda na ně, jejich rodinu, přátelé nebo známé měl ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad	75
Tabulka 53 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě osobních zkušeností s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu	75
Tabulka 54 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě zkušeností jejich příbuzných, přátel či známých s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu	76
Tabulka 55 - Podíl respondentů s nejvíce negativními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě pachatele v situacích ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu.....	76
Tabulka 56 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda se považují za oběť ozbrojeného konfliktu	76
Tabulka 57- Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě toho, zda na ně, jejich rodinu, přátelé nebo známé měl ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad.....	76
Tabulka 58 - Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě jejich osobní zkušenosti s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu	77
Tabulka 59- Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě zkušeností jejich příbuzných, přátel či známých s ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu	77
Tabulka 60 -Podíl respondentů s pozitivními postoji vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí na základě pachatele v situacích ilegální činností či násilím v rámci ozbrojeného konfliktu	77

Seznam obrázků

Obrázek 1 - 2. 3. Považujete se nějakým způsobem za oběť ozbrojeného konfliktu?	47
Obrázek 2- Kolumbijci považující se za oběti konfliktu podle oblasti pobytu před rokem 2016	47
Obrázek 3- Kolumbijci považující se za oběti konfliktu podle etnicity/rasy	48
Obrázek 4 - 2.4. Měl na vás, vaši rodinu, přátele nebo známé ozbrojený konflikt přímý či nepřímý dopad?	49
Obrázek 5 - 3.1.1. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých bojovnících guerillových hnutí? „Požadují příliš mnoho práv.“	57
Obrázek 6 - 3.1.2. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých členech guerillových hnutí? "Mají více politické moci, než by měli mít."	58
Obrázek 7- 3.1.3. Nakolik souhlasíte s výrokem o bývalých členech guerillových hnutí? „Nebyli dostatečně potrestáni za činy, které spáchali v době konfliktu.“	59
Obrázek 8 – 3.1. Nakolik souhlasíte s následujícími výroky o bývalých bojovnících guerillových hnutí?	59
Obrázek 9 - 3.1. Obecné postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí vycházející z otázek 3.1.1. - 3.1.3.	60
Obrázek 10 - 3.2.1. Vadilo by vám, kdyby byl bývalý bojovník guerillového hnutí váš soused?	61
Obrázek 11 - 3.2.2. Vadilo by vám, kdyby starostou vaší obce byl bývalý guerillový bojovník.	62
Obrázek 12 - 3.2.3. Vadilo by vám, kdyby vaším kolegou v práci byl bývalý bojovník guerillového hnutí?	63
Obrázek 13 - 3.2.4. Vadilo by vám, kdyby se bývalý bojovník guerillového hnutí sezdal s vaším příbuzným?	63
Obrázek 14 - 3.2.5. Kdybyste vlastnili byt, vadilo by vám pronajmout jej bývalému bojovníkovi guerillového hnutí?	64
Obrázek 15 - 3.2. Vadily by vám následující situace týkající se bývalých bojovníků guerillových hnutí?	65
Obrázek 16 - 3.2. Obecné postoje vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí vycházející z otázek 3.2.1. - 3.2.5.	66
Obrázek 17 - Rozdělení respondentů podle negativních postojů vůči bývalým bojovníkům guerillových hnutí	67

Příloha 1: Dotazník

Cuestionario: Actitudes de la población colombiana frente a los ex-guerrilleros después del acuerdo de paz del 2016

Hola, mi nombre es Barbora Báštěcká, soy de la República Checa y estudio ciencia política latinoamericana en la Universidad de Hradec Králové. En mi tesis de maestría trato el conflicto armado en Colombia que duró varias décadas y que ha afectado la vida de millones de colombianos.

El objetivo de este cuestionario, concretamente, es conocer las actitudes de la población colombiana ante los ex-guerrilleros.

Por favor responder honestamente. Le tomará máximo 10 minutos.

Si desea recibir los datos resultantes o tiene alguna pregunta o comentario con respecto al cuestionario, puede contactarme a **bastecka.bara@gmail.com**.

PROCESAMIENTO DE LOS DATOS

Este cuestionario es **completamente anónimo**. No es necesario que indique su nombre o dirección de correo electrónico en ningún lugar, nadie podrá tener acceso a su identidad, y los demás encuestados no podrán ver sus respuestas.

Los datos obtenidos se utilizarán únicamente con fines académicos.

Si por algún motivo desea no completar el cuestionario, lo puede cerrar en cualquier momento antes de su finalización. Si no lo completa y/o no lo envía, sus respuestas no serán procesadas.

1. DATOS DEMOGRÁFICOS

1.1. Género*

(Escoja una respuesta)

- Mujer
- Hombre
- Otro

1.2. Edad*

(Escoja una respuesta)

- Menos de 25 años
- 25-35 años
- 36-45 años
- 46-55 años
- 56-65 años
- Más de 66 años

1.3. Mayor nivel de educación*

(Escoja una respuesta)

- Primaria
- Bachillerato
- Formación técnica o tecnológica (ej. SENA)
- Educación superior – pregrado
- Educación superior – posgrado

1.4. Departamento en donde vivió la mayor parte de su vida antes de 2016*

(Escoja una respuesta)

- Amazonas
- Antioquia
- Arauca
- Atlántico
- Bogotá D. C.
- Bolívar
- Boyacá
- Caldas
- Caquetá
- Casanare
- Cauca
- Cesar
- Chocó

- Córdoba
- Cundinamarca
- Guainía
- Guaviare
- Huila
- La Guajira
- Magdalena
- Meta
- Nariño
- Norte de Santander
- Putumayo
- Quindío
- Risaralda
- San Andrés y Providencia
- Santander
- Sucre
- Tolima
- Valle del Cauca
- Vichada

1.5. Zona en donde vivió la mayor parte de su vida antes de 2016*

(Escoja una respuesta)

- Zona urbana
- Zona rural

1.6. Etnicidad/raza*

(Escoja una respuesta)

- Mestizo
- Afrodescendiente
- Indígena
- Caucásico
- Otro

1.7. Estrato socioeconómico*

(Escoja una respuesta)

- 1 (bajo-bajo)
- 2 (bajo)
- 3 (medio-bajo)
- 4 (medio)
- 5 (medio-alto)
- 6 (alto)

2. EXPERIENCIA CON EL CONFLICTO ARMADO

Advertencia: Las siguientes preguntas son personales y el tema puede ser delicado. Le recuerdo que puede cerrar el cuestionario en cualquier momento, si así lo desea.

2.1. ¿Participó usted activamente en el conflicto? *

(Escoja una respuesta)

- Sí
- No

2.2. Si participó activamente en el conflicto ¿en qué calidad?

(Pregunta opcional)

- Guerillero
- Paramilitar
- Militar
- Otro (...) ⁴⁷

2.3. ¿Se considera usted de alguna manera víctima del conflicto armado? *

(Escoja una respuesta)

- Sí
- Más bien sí
- Más bien no

⁴⁷ Možnost doplnit vlastní odpověď.

- No

2.4. ¿Han recibido usted, su familia, amigos o conocidos impactos directos o indirectos del conflicto armado? *

(Escoja una respuesta)

- Sí
- Más bien sí
- Más bien no
- No

2.5. Si ha experimentado alguna de las siguientes situaciones debido al conflicto armado, por favor marque la casilla correspondiente. *

(Puede escoger más de una respuesta)

- Violencia física
- Violación/violencia sexual
- Secuestro
- Control del territorio en el que vivió por parte de grupos ilegales
- Extorsiones
- Desplazamiento
- Otro
- Ninguna de las anteriores

2.6. Si algún familiar o conocido suyo ha experimentado alguna de las siguientes situaciones debido al conflicto armado, por favor marque la casilla correspondiente. *

(Puede escoger más de una respuesta)

- Asesinato
- Violencia física
- Violación/violencia sexual
- Secuestro
- Control del territorio en el que vivió por parte de grupos ilegales
- Extorsiones

- Desplazamiento
- Otro
- Ninguna de las anteriores

2.7. Si usted o alguno de sus conocidos ha tenido alguna experiencia negativa con el conflicto, ¿puede determinar quién causó dicha experiencia? *

(Puede escoger más de una respuesta)

- Miembros de un grupo guerrillero
- Miembros de un grupo paramilitar
- Miembros del Ejército Nacional
- Miembros de un cartel de la droga/narcotraficantes
- Otro
- No sé/No soy capaz de determinarlo
- Ni yo, ni mis conocidos hemos experimentado ninguna situación negativa

2.8. Si desea proporcionarme cualquier tipo de información adicional sobre su experiencia con el conflicto armado, puede escribirla a continuación.

(Escribe una o varias palabras)

3. ACTITUDES HACIA LOS EX-GUERRILLEROS

¿Qué tan de acuerdo está con las siguientes afirmaciones sobre ex-guerrilleros reintegrados en la sociedad?

3.1. „Exigen demasiados derechos.“ *

(Escoja una respuesta)

- Estoy totalmente de acuerdo
- Moderadamente de acuerdo
- Moderadamente en desacuerdo
- Estoy totalmente en desacuerdo

3.2. „Tienen más poder en política de lo que deberían tener.“ *

(Escoja una respuesta)

- Estoy totalmente de acuerdo

- Moderadamente de acuerdo
- Moderadamente en desacuerdo
- Estoy totalmente en desacuerdo

3.3. „No fueron suficientemente castigados por los actos cometidos durante el conflicto.“*

(Escoja una respuesta)

- Estoy totalmente de acuerdo
- Moderadamente de acuerdo
- Moderadamente en desacuerdo
- Estoy totalmente en desacuerdo

¿Cuánto le importarían las siguientes situaciones?

3.4. ¿Le importaría si su vecino fuera un ex-guerrillero? *

(Escoja una respuesta)

- No me importaría
- Importaría un poco
- Importaría mucho

3.5. ¿Le importaría que un ex-guerrillero fuera alcalde de su comunidad? *

(Escoja una respuesta)

- No me importaría
- Importaría un poco
- Importaría mucho

3.6. ¿Le importaría que un ex-guerrillero fuera su compañero de trabajo? *

(Escoja una respuesta)

- No me importaría
- Importaría un poco
- Importaría mucho

3.7. ¿Le importaría que un ex-guerrillero se casara con algún pariente suyo? *

(Escoja una respuesta)

- No me importaría
- Importaría un poco
- Importaría mucho

3.8. Si tuviera un apartamento o una casa, ¿le importaría alquilarla a un ex-gerrillero? *

(Escoja una respuesta)

- No me importaría
- Importaría un poco
- Importaría mucho

FINAL DEL CUESTIONARIO

Muchas gracias por completar el cuestionario. Aprecio que me haya brindado unos minutos de su tiempo.

Si desea recibir información adicional sobre esta investigación o sus resultados, o en caso de dudas, puede contactarme a bastecka.bara@gmail.com.